

Prodajni servis

Ljubljana - Maribor

Zima je že tu. Pohitite v Modno hišo in si ogledite bogato zalogo tekstila in konfekcije.

TEDENSKA TRIBUNA

Ljubljana, 7. januarja 1964 - Leto XII., šte. 1

Cena 30 din

POŠASTNO JUTRO NA PROGI POŽAREVAC-BEOGRAD

NAJVEČJA NESREČA
V ZGODOVINI
JUGOSLOVANSKIH
ŽELEZNIC

Svet, ki v njem živimo - Svet, ki v njem živimo

KRIV JE ŠOFER?

Ob cesti je postavljen plakat: Ce voziš, ne pij! Imperativ za voznike. Samo zanje? Je prometna varnost res samo v voznikovih rokah? Pili je. Potem je vozil. Zavozil.

Epilog je na sodišču. Stiri je so bili v avtomobilu. Skupaj so pili, skupaj so bili veseli, skupaj so se peljali. Prijatelji. Sedaj je sam. Obtožene. Oni trije so priče:

»Vračali smo se s službene poti. Dobro smo opravili. Sklenili smo, da prenočimo v gostilni ob cesti...«

»Sofer je spravljal avtomobil, svoj fičko. Potem je pil. Tako kot drugi. Saj ni bil več voznik in bo šel spat, šele drugo jutro za volan.«

Pa je bilo družbi v kmečki oštariji premalo veselo. Hoteli so v mesto, kjer bo veselica še glasnejša. Z avtomobilom!

»Ne smem, ne morem. Pili sem!«

»Pa menda nisi takšna red? Saj smo komaj začeli...«

»Popustil je in odpeljal se so čez prvi ovinek. Razbit avtomobil, težke telesne poškodbe.«

In priče: »On je kriv! Zakaj pa je peljal? Odškodnino zahtevamo!«

Za avtomobil na ovinku ne bo dobil zavarovalnice, ker je peljal pijan. Pivski tovariši - žrtve? - ga tožijo za odškodnino.

Ali ni žrtev tudi voznik?

Primer ni osamljen: Tovariši se stili, da naj ga z veselice zapelje z motorjem domov. Branil se je, pa so mu vsi prigovarjali. Tako je bil pijan, da mu je polovica družine pomagala zajahati motor. Zena mu ga je zagnala, saj sam ni našel zaganjača. Tovariši je srečno pripeljal domov in za zahvalo mu je ta našel kosarec zganja. Nazajgrede je motorist do smrti povozil pešca.

Ali je ubijalec res samo voznik?

Kot da bi s tem, ko smo plakat postavili samo ob cesti, odvezali odgovornosti vse druge! Z vsi trdostjo zahtevamo od voznika: »Ne pij!«, vnetim pa mu vsa okolica napiva.

Naša praksa je taka, da je vsega vedno kriv voznik. Bil je vzgojen v prometu, zato bo ob nesreči tudi kaznovan...

Pa je res pri vseh prometnih nesrečah - »Pri skoro vseh, je veljavno mnenje - kriv samo sofer? Ali na primer univerzalno pravilo, da mora voznik uskladi hitrost z razmerami cestnega stanja, stanjem vožnje in svojimi sposobnostmi, se zares odvezuje odgovornosti tiste, ki imajo na skrbi oskrbovanje ceste?«

In kakor se nam zdi naravno, da iščejo kritiko za prometno nesrečo, ko je moral na vožnjo preveč utrujeni profesionalni voznik, tudi med odgovornimi v transportnem podjetju, tako je sokriv soferju okrog dekle, ki je med vožnjo viselo na rokah voznika. Sokriv predstojnik, ki se mu je mudilo na poslovnih sestankih, pa je pripeljal soferja v preveliko naglo.

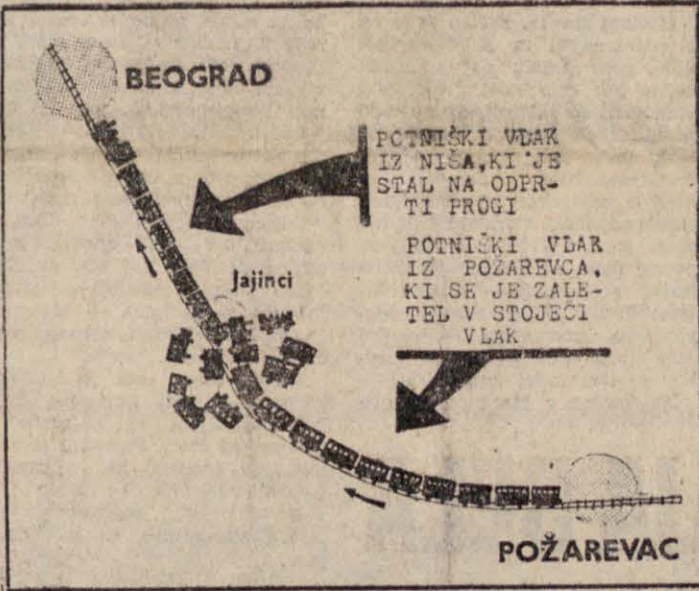
Vsi tišči, ki vedo, da bo vozil, pa govorijo: »Ga boš pa ja kosareček, če ti ga ponujam! Saj ne škoduje...«

Na koncu je sokriv tudi tisti, ki gre trezen mimo, pa se ne zmeni - »Kaj me briga...« - za voznika, ki okajen seda za volan. Se vedno jih je preveč, ki bi te imeli za denuncianta, ko bi poklical miličnika: »Poglejte, pijan je, pa je sedel za volan!«

Vsi živimo v času, ko je človek - tisoletni počasnec - dobil v roke hitrost. In na vseh je, ne samo na voznikih, da jo bo znal obvladati.

ANTE MAHKOTA

Enainšestdeset mrtvih in 162 ranjenih v železniški nesreči pri Lajincih - tako je govorila tragično kratka brzokavka, ki se je s sobotnim jutrom razširila po vsej Jugoslaviji in čez naše meje. Sele natančna preiskava bo ugotovila, kakšno je prišlo do tega, da se je ob 5,31 na štiritindvajsetem kilometru pred Beogradom zalezel v stojali pospešeni vlak iz Niša lokalni potniški vlak iz Požarevca, v katerem je bilo več kot dva tisoč delavcev in dijakov. Za sedaj lahko zapišemo samo, da je to najhujša nesreča, do katere je prišlo na naših progah. V zadnjih petnajstih letih smo imeli le dve železniški nesreči, pri katerih je bilo več kot dvesto človeških žrtve - leta 1948 je v trčenju potniškega in tovornega vlaka pri Kruševcu izgubljen življenje 21 ljudi, leta 1962 pa se je pri Tabanovcih iztril potniški vlak in je pri tem izgubilo življenje 23 ljudi.

ŽELEZNIŠKE NESREČE LETA 1963 PRI NAS

Trčenje na postaji Podused: deset hujše in več lažje poškodovanih ljudi. Do nesreče je prišlo prav na postaji. Trčila sta tovorni in potniški vlak. Trčenje v Subotici: lažje poškodovanih nekaj potnikov. Trčila sta motornik in traktor. Nesreča na progi Brčko-Tuzla: eden izmed potnikov poškodovan. Lokomotiva in eden vagon sta se iztrila na mostu. Trčenje na progi Kraljevo-Vrbaška banja: dva mrtva in eden ranjen. Trčila sta vlak in avtomobil. Nesreča na postaji Mladenovac: človeških žrtve ni bilo. Brzce se je zalezel v različno lokomotivo. Iztrili so se štirje vagoni. Trčenje v Madžarih pri Skopju: ena potnica je izgubila življenje, poškodovanih pa je bilo še 27 ljudi. Motorka se je zalezla v avtomobil Mestnega transportnega podjetja. Trčenje pri Somboru: ena človeška žrtev. Potniški vlak se je zalezel v traktor, ki je bil na železniškem mostu. Nesreča pri Modriči: eden mrtve in več poškodovanih potnikov. Lokalni potniški vlak se je zalezel v tovorni vlak. Nesreča na progi Bela Crkva-Višac: eden mrtve in eden lažje poškodovan. Potniški vlak je trčil v traktor. Nesreča v Zemunu: človeških žrtve ni bilo, toda materialna škoda je bila zelo velika - tovorni vlak je namreč iztril na postaji. Nesreča pri Bujanovcih: lažje poškodovanih nekaj ljudi. Pravzaprav sreča v nesreči. Lahko bi prišlo do katastrofe, saj se je brolavak »Paris-Orient« zalezel v tovorni vlak. Hujšo nesrečo sta preprečila strojevodja in fuvar proge. Trčenje pri Križancih: eden potnik mrtve, šestnajst hudo poškodovanih. Trčila tovorni vlak in avtomobil.

● MEDNARODNA ANKETA »NAJBOLJŠI NOGOMETAŠI SVETA« ● MEDNARODNA ANKETA »NAJBOLJŠI NOGOMETAŠI SVETA« ● MEDNARODNA ANKETA »

Pele - Brazilija

LEV JAŠIN - BREZ KONKURENCE!

Sovjetski vratar Lev Jašin pripravljen voditi po pismih »Sport Illustrierte« iz Münchna, »Le Soir« iz Bruxellesa, »World Sports« iz Londona, »NepSport« iz Budimpešte in »Rabotničeskogo dela« iz Sofije v anketi tednika »TT« s temo »Najboljši nogometaši sveta!« Mnogo zanimivejša je borba za drugo mesto, najresnejši kandidati pa so Pele, Rivera, Greaves in Law!

Razvrstitev najboljših nogometašev sveta po prejemu 6 anketnih lističev (skupaj z našim, ki smo ga objavili že v prejšnji številki): Jašin (ZSSR) 26 točk, Pele (Braz.) 14, Rivera (Italija) 12, Greaves (Angl.) 11, Law (Škotska) 8, Schnellinger (ZRN) 5, Amarildo (Brazilija) in Trapattoni (Italija) 3, Altafini (Italija) in Eusebio (Portugalska) 2, Di Stefano (Španija), Garrincha (Brazilija), Pluskal (ČSSR) in Van Hinst (Belgija) 1.

LE SOIR - BRUXELLES

A. HERBAUTS - BRUXELLES

1. Rivera (Italija), 2. Jašin (ZSSR), 3. Pele (Brazilija), 4. Amarildo (Brazilija), 5. Van Hinst (Belgija).

WORLD SPORTS - LONDON

D. GARDNER - LONDON

1. Law (Škotska), 2. Pele (Brazilija), 3. Greaves (Anglija), 4. Jašin (ZSSR), 5. Garrincha (Brazilija).

SPORT ILLUSTRIERTE - MÜNCHEN

K. HUBA - MÜNCHEN

1. Jašin (ZSSR), 2. Schnellinger (ZRN), 3. Pele (Brazilija), 4. Greaves (Anglija), 5. Di Stefano (Španija).

NEPSORT - BUDIMPEŠTA

E. TABAK - BUDIMPEŠTA

1. Jašin (ZSSR), 2. Greaves (Anglija), 3. Trapattoni (Italija), 4. Altafini (Italija), 5. Schnellinger (ZRN).

RABOTNIČESKO DELO - SOFIJA

P. PETROV - SOFIJA

1. Jašin (ZSSR), 2. Rivera (Italija), 3. Law (Škotska), 4. Eusebio (Portugalska), 5. Pluskal (ČSSR).

TT - LJUBLJANA

H. UBELEIS - LJUBLJANA

1. Jašin (ZSSR), 2. Pele (Brazilija), 3. Rivera (Italija), 4. Greaves (Anglija), 5. Amarildo (Brazilija).

SUHO IN HLADNO

Do četrtka bo še suho vreme. Najnižje nočne temperature v notranjosti okoli minus deset, dnevne okoli ničle, v višinah nad tisoč metrov bodo le malo pod nič stopinj.

VSE ZA DOM, DRUŽINO
IN ZA GOSPODINJSTVO

v veleblagovnici **nama** Ljubljana

PRED POŠTO, Cankarjeva 1
TROMOSTOVJE, Wolfova 1
POHIŠTVO, Wolfova 6

SNEGULJČICA, Wolfova 1
KONFEKCIJA, Čopova 7

nama

OBISK PRI MORMONIH

»Divji zahod« v Združenih državah Amerike že davno ni več divji. Vendar pa vsak Amerikanec, ki ga pot zanese tja, rad reče, da gre na divji zahod. Pač zaradi nacionalne romantike. Veliki kontinentalni avtobus »Superbus« prevozi vso razdaljo od Chicaga do Salt Lake Cityja v dveh dneh in dveh nočeh. Ves kontinent od New Yorka do Los Angelesa preko San Franciscosa pa prevozi isti avtobus v štirih dneh in štirih nočeh nepretrgane vožnje. Sedeži so udobni in jih je ponoči mogoče namestiti tudi za spanje.

Ravnina je brezbrezna, romantična prerija, znana iz romanov, pa je precej dolgočasna in oko se lahko ustavi samo na reklamah, ki stoji vsepovsod ob cesti. Končno pa se tudi te začne ponavljati in ničesar več ni, kar bi zapolnilo oči. Od sonca porjavela trava, sem pa tja obdelana zemlja. Vasi nobene — samo bencinske črpalke... Cesta je sprva široka avtostrada s tremi pasovi za vsako smer; na lepem pa se zoži in končno ni prav nič drugačna kot naša dolenska avtostrada. A nova cesta građe. Ogromni stroji se gibljejo nedaleč od stare ceste. Delavci na videti nobenega. Samo stroje. Moderna avtostrada s šestimi pasovi bo kmalu povezovala oba oceana, ki sta več kot 6000 km vsakebi.

Ustavljamo se samo v največjih mestih. Imena so znana vsakomur, ki je kdaj bral Karla Maya: Des Moines, Omaha, Cheyenne, Denver, Laramie itd. A to niso zanikarna gnezda, kakor so bila še pred nekaj desetletji, temveč raztegnjena moderna mesta, vsako s po 300.000 do 400.000 prebivalci. Zrasla so v glavnem šele po tej vojni. Na prvi pogled so si podobna kot jake jaju: po sredi teče dolga glavna cesta, polna križišč, reklam, prav v sredini pa je nekaj visokih stavb s po deset do dva, set nadstropij. Tu je poslovni del. V nedogled pa se razširja morje enodružinskih hiš med pravilno, kvadrato začetni in ostali. Spominja me na Rožno dolino — raztegnjeno v neskončnost. A hiše so drugače. Niso grajene, samo postavljene so. Vse so montažne, postavljene kvečjemu za nekaj desetletij. Zdi se, da vsa ta mesta, razen morda njihovih najobsežnejših središč — stoji samo nekaj provizorijev. Amerikanci se še danes niso nikjer ustali — vedno so pripravljeni na selitev v kraje, kjer so ugodnejši življenjski pogoji, kjer je zaslužek večji. Hiša je res nepremičnina — a ni vredna več kot pet avtomobilov. Ko se postara, je ni vredno več popravljati. Samo nekaj je v Ameriki stalnega in trdnega: to so ceste. Vse je ostalo je podrejeno tej strogi kvadraturi — in to je edini urbanistični načrt. V drugo je začasno in individualno. Ne, ni individualno, čeprav so hiše pač majhne, enodružinske. Vsa njihova raznolikost je samo fantazijska do skrajnosti razvite industrije montažnih hiš.

Izza Cheyenne se začne cesta polagoma vzpenjati. A hribov še ni. Vsa pokrajina se vzpenja, vsa pokrajina je nekako postrani. Tudi barva se počasi spreminja, vedno bolj je rjava, vedno bolj suha. Sočne trave ni več, le redki šopi suhega grmičevja. Končno se prikaže nizko goščo skalnato hribovje kot kri rdeče barve.

Vozimo skozi znamenito dolino, ki se vleče od Evanstona, kjer živi še nekaj prvih Indijancev, do Salt Lake Cityja, mesta ob Velikem Slanem jezuru.

Kratka zgodovina

Tu so tudi zgodovinske znamenitosti in nanje prav posrečeno opozarja sofer po mikrofoni. Tu — pač samo zaradi turizma — vzdržujejo starodavne lesene gostilne in hleve, kjer so nekoč imenjavali konje. Nekje je videti še pravega cowboya s klasičnim širokim klobukom, kako jezdi nedaleč od ceste. Drugod so našli okostje dinosavra in mu postavili spomenik. A cowboy je prav tako kot dinosaver — samo turistična atrakcija. Razen bencinske črpalke in udobnega motela ni tukaj ničesar. Pač — zgodbe o Indijancih in legende o junaških naseljencih, ki so prvi kolonizirali to pokrajino. Sofer je zgovoren — neprestano nekaj pripoveduje.

»Hvala bogu«, pravi, »da je ameriška zgodovina tako kratka. Vozim mimo kraja z brzinjo 70 milj na uro — in preden si mimoi, si že vse povedal, kar se je zgodilo tukaj v sto letih. Ne bi hotel biti sofer v Evropi ali na Kitajskem. Čudim se tistim soferjem tam. Ko se bom ustavil, mi boste povedali, kaj me hitro vozijo. Ne zdaj, kajti, s soferjem se ne sme pogovarjati. Kako hitro torej vozijo, da lahko povedo vsi zgodovino? In kako dolgo se morajo učiti, da lahko držijo v glavi vsa tista tisočletja? Gotovo morajo biti petdesetletni možakarji, preden dobijo avtobus. In potem morajo voziti čisto počasi, da lahko povedo in pokažejo, kar je treba. Mi v Ameriki smo na boljšem. Malo se učimo in hitro vozimo in mimogrede vse povemo in pokažemo. Kajpak, naša zgodovina je kratka. Zdjaj pa pridemo v puščavo in celo uro bom molčal. Hvala.«

Tako nas je vsot pot imenitno zabaval in neprestano namigoval na skupino Evropejcev, ki smo potovali z njim.

Salt Lake City je najlepše mesto na ameriškem Zahodu. Stoji na strmini, kjer se hribovje nagne proti zahodu in se globoko spodaj zabliži temnomodro — skoraj črno jezero. Misli mi, da je morje, kajti nasprotni bregovi ni videti. In prvi španski raziskovalci so res mislili, da je tu zaliv Tihiga oceana. Geografska zmotna je vladala nekaj desetletij.

Vse po načrtu

Salt Lake City nikakor ni podoben drugim ameriškim mestom. Svojestven obraz ima. Pod tem vedno jasnim nebom, ki skoraj nikoli ne pošlje dežja, so leta 1847 ustavili Mormoni in prerokovali in odločili in izračunali in izmerili, da bo tu stalo njihovo

mesto. Določili so širino cest, prostore za hiše in vrtove, javne zgradbe in templje. Kajti Mormoni nimajo cerkva, temveč templje. In danes mesto resnično stoji, kot so si ga takrat zamislili. Ima okrog 300.000 prebivalcev.

Na svojo zgodovino — ki je (hvala bogu, bi rekel naš sofer) kratka, še krajša kot drugod, so Mormoni silno ponosni. Poleg tega pa imajo tudi imenitno »predzgodovino«, ki je kaj zanimiva.

A najprej kratak opis mesta. Sredi Salt Lake Cityja je velik park — Temple Square. Sredi tega parka je ogromen »Mormon Temple« — podoben gotični katedrali. Ob njem je manjša stavba, imenovana Tabernakelj, in še manjša stavba, imenovana Baptisterij. Marmoni krstijo šele polnoletnega človeka, in sicer tako, da se mora do vratu potopiti v vodo. V Baptisteriju je torej kaj imeniten bazen. Tabernakelj — kljub svojemu imenu — ni tabernakelj v našem smislu. To je le velika obokana dvorana s kakimi 4000 sedeži in služi le shodom, koncertom in petju. Sprejda so veličanske orgle. Te so silno imenitne, saj so stale strašansko veliko dolarjev. Akustika je senzacionalna. Naš vodič je stopil k orglam, naša skupina pa je sedla v ozadje dvorane. Slišali smo ga, čeprav je govoril šepetaje. Nato smo slišali še tiktakanje ure in kako je vžigalica padla na tla. Vsač dan opoldne je tu — kajpada za turiste — tudi desettminutni koncert. Nekdo nam je igral Bacha — na magnetofonu pa so nam predvajali tudi posnetke mormonskega cerkvenega zbora. Tempelj smo si lahko ogledali samo od zunaj. Dostop vanj je dovoljen samo pravovernim.

Dva Kristusa — dve bibliji

Naš vodič je študent z univerze v Salt Lake Cityju. Govori inteligentno, jasno in lepo, in resnično verjame, kar govori. Najprej odločno zatrjuje, da so Mormoni kristjani in ne pogani, kot jim nekateri očitajo. Verjamejo v Jezusa Kristusa kot vsi ostali kristjani — samo s to razliko, da imajo dva Kristusa in tudi dve bibliji. Nekega sto let po našem štetju se je namreč Kristus po njihovem še enkrat učlovečil v Ameriki, in sicer za dva indijanska naroda — Nephite in Almatite. Ta dva naroda sta tedaj dosegla visoko stopnjo kulture — a pozneje zaradi hudih grehov, med vojaskimi, lakotnimi, potresi in drugimi nadlogami, izginila. In nihče bi več ne vedel za tega drugega Kristusa in tudi belim priseljencem bi kajpak ostal neznan, če ne bi neki Mormoni in njegov sin Moroni napisala vse te zgodovine na zlate plošče. Skrilpa pa sta jih med skalami na nekem griču v sedanjih državah New York, pri naselju Manchester.

A tudi teh plošč bi seveda nihče ne našel, če ne bi nastalo 21. septembra 1823 v New Yorku vroče molitvi nek Mr. Joseph Smith. Sredi vroče molitve pa se mu je neopisno prikazal Kristus v belem oblaku in mu razodel skrivališče. Tudi ga je razsvetlil, da je v hipu znal tisti starodavni jezik — in ko je šel na opisani kraj, je plošče res našel in brez težav razbral, kar je bilo na njih napisano. Sedel je in začel prevajati. In »prevajal« je natančno sedem let in vse skupaj »prevedel« v lepo svetopisemsko angleščino. Knjigo je objavil leta 1830 v New Yorku in to je znamenita »The Book of Mormons«, druga biblija Mormonov.

Kajpada bi bile tiste plošče za sodobne znanstvenike kaj zanimive. Nesreča pa je bila v tem, da so bile zlate in bog je ukazal, da nihče ne sme obogateti z njimi. In Mr. Joseph Smith jih je po ukazi božjem moral uničiti... »The book of Mormons« navezuje na Sveto pismo stare zaveze in pripoveduje, kako sta Jud Nephiti in njegov brat Lamaniti približno 600 let pred našim štetjem, ko so Judje blodili po puščavi, zapustila Mojzesa in po svoji glavi iskala Obiljubljeno deželo. In po mnogih zapletitijah, težavah in spopadih sta prišla do morja. In po navdihu božjem je Nephiti tu začel graditi ladjo, Lamaniti pa mu je nagajal, in Nephiti je imel salamensko veliko težavo, preden ga je prepračil, da se je vkrcał s svojo ženo in otroki.

Odrinila sta in prijadrala naravnost — v Ameriko! Tudi Amerika je namreč Obiljubljena dežela. Potomci obeh bratov — posledje seveda dva naroda — so imeli potem še kopico prerokov, krivih in pravih, neprestano so se tudi vojskovali — in preden se je Kristus tudi zanje še enkrat učlovečil, jim je tudi neki Antikrist mešal glave. In Kristus si je tudi pri njih izbral dvanajst apostolov in povedal natančno isto kot malo prej v Palestini. Dodal je samo še to, da v Ameriki nikoli ne bo nobenih kraljev, da bo to srečna dežela svobode in demokracije... Ampak Nephiti in Lamaniti tega niso dočakali. Se naprej so imeli kratke in se med seboj krvavo vojskovali in — iztrebili...

Mormonska biblija je torej literarni falsifikat. (Nekaj podobnih bi lahko našli tudi v evropski literaturi.) Moramo jo ceniti kot izvirno delo Josepha Smitha, ki je visoke umetniške vrednosti. Pripoveduje v izbranem jeziku — med zgodbe pa je vpletel kopico praktičnih življenjskih modrosti. Mormoni imajo cerkveno organizacijo brez duhovščine. Vsi cerkveni funkcionarji so izvoljeni za določeno razdobje in vsi verniki imajo pravico voliti. Ker je to bila od nekdanj njihova najodločnejša zahteva — so se kajpak tako s katoliško kot s protestantsko cerkvijo na smrt skregali. In prve Mormo-

ne so tudi preganjali, kakor se spodobi za novo vero in kot je v človeški zgodovini starodavni običaj. In zaradi tega so se tudi vedno bolj množili, kot zahteva dialektika.

A na lepem — bilo je to 1. 1847, so se Mormoni naveličali preganjanja in odšli so iz New Yorka proti zahodu. Bilo jih je kakih sto in potovali so in potovali in iskali primernega prostora. Ustavili so se na strmini, kjer so zagledali Slano jezero, rekli »This is the place« in tu ustanovili mesto Salt Lake City in državo Utah.

Na tem mestu stoji danes spomenik, imenovan »This is the place«. To je spomenik prvemu raziskovalcem in kolonizatorjem. Na spomeniku so razporejeni po važnosti. Najmanj važni so tisti, ki so deželo prvi odkrili: to je bila skupina španskih frančiškanov, ki so pripotovali semkaj že leta 1776 in ki so vse skupaj tudi popisali — čeprav napačno. Sledile angleški raziskovalci, »strapperji« in »straderji«, ki pa so prišli prvokrat semkaj komaj leta 1824. Visoko na najvišjem mestu pa so mormonski voditelji, ki so se s svojimi verniki tu stalno naselili in začeli obdelovati zemljo. To so Brigham Young, Heber Kimball in Wilford Woodruff. Patetično in ponesno gledajo v dolino pod seboj, v njih je ponos osvajačev in raziskovalcev. Predvsem pa romantični patos. Spomenik je bil postavljen ob stoletnici njihovega prihoda v te kraje, leta 1947.

Gledal sem ta njihov spomenik in, nehoti sem se spomnil na sovjetski socialistični realizem. Isti patos, ista romantika. A vsi Amerikanci so bili zelo hudi, ko sem znil to primerjavo, samo Francozi so se smejali in pritrdjevali...

Vera prepoveduje Mormonom vsako uživanje alkohola pa tudi kajenje. In ker imajo v državi Utah (in tudi v sosednji Idaho) vedno in tudi politično oblast, ta svoje verske zakone striktno izvajajo: v samem središču Salt Lake Cityja je tudi na cesti in v parku Temple Square prepovedano kaditi. Tudi turistom. Vsem mestu ne dobiš niti najmanjšega čašice viskija. Turiste in druge popotnike, ki se pritožujejo nad to strogostjo, pošljejo nekam daleč v predmestje, kjer pa točijo — samo pivo...

Po neki čudni logiki, ki izvira najbrž iz razmer v samoti divjega zahoda — pa vera dovoljuje Mormonom množičnoženstvo. Navada sicer danes odмира — a še pred nekaj leti je bilo v državi Utah uradno dovoljeno. In še vedno ni striktno prepovedano. Se vedno približno trije odstotki Mormonov žive v množičnoženstvu. Neki mormonski voditelj iz konca preteklega stoletja je imel štirinajst žena in nad sto otrok. Pokazali so nam njegovo hišo, ki je kajpak zelo velika (zaščitena kot zgodovinski spomenik), pa je kljub temu morala vladati v njej precejšnja gneča...

Verski zakon, da je smel Mormoni poročiti drugo ženo in jo imeti poleg prve, zahteva pismeno in ustno svobodno privoljenje prve žene, dalje je moral lokalni verski odbor potrditi in izpričati, da je dotični res pobožen in moralno neoporečen Mormoni — in tretjič, imeti je moral ekonomske pogoje za tako reč.

Iz dnevnika stevardese

COSHER

London—Beograd. Potnik odkloni kosilo in zahteva »cosher«. Te besede nisem še nikdar slišal. Kolegica Filomena meni, da je to neka vrsta vegetarijanske hrane. Potnika prosim, da potrpi do Frankfurtu, kjer zjem, da je treba cosher dva dni pred poletom naročiti in posebej plačati. Ko potniku to razložim, mi pokaže potrdilo, da je cosher v Londonu pravocasnoro naročil in plačal. Na tistem potništvu »prekolnem« našega odpravnika v Londonu, ker se ni pobrigal za cosher. Tudi na letuju bi mi lahko kaj o tem povedali, da ne bi zdaj plačala tako neumno kot tisto tele iz pregovora. Znajdi se! S Filomeno zmešava solato, paradiznike, kumare itd., kar pač imava pri rokah. To mešano drhte serviram potniku, ki na moje vprašanje presenečeno vse z apetitom poje in se celo vijočno zahvali za dober cosher. Najbrž je bil zelo lačen.

Nekaj dni kasneje prebledim, ko prav tega potnika zagledam, ko gre po stopnicah v avion za Rim. Najprej me prosi, da mu vbrizgam v oči nekakšne kapljice. Rada to storim, saj si sam ne more. Potem mi pokaže potrdilo o plačnem cosheru: »Danes imate cosher gotovo že pripravljen.« Seveda... Ko pridem v svojo kabino, se prestrašim, ko vidim, da nimam prav nič zelenjave... Kaj sem takrat poželela personalu servisa na aerodromu Zemuni — to pač ni za objavo. Kako naj napravim cosher brez zelenjave? Znajdi se! Pripravim sendviče, čaj in močnato jed. Se v večjem strahu kot prvič serviram potniku to kosilo kot »cosher« boljše kvalitete. Potnik poje: »Danes je bil cosher celo boljši kot zadnjič! Za revanšo vas povabim za Novo leto v Tel Aviv, da vam postrežem cosher, ki ga dom jaz sam pripravim.« Kaj je cosher, še danes ne vem. V lekarni sem našla glagolsko obliko te besede: Cosher = mit Leckerbissen pflügen, verhältnscheln.

To je samo eden izmed nešteti primerov, kakšne težave imajo stevardese s potniki zaradi malomarnosti drugih.

STEVARDESA JE MRČES

Aerodrom Pleso pri Zagrebu. Kapetan Kiča zbira na tramniku v papirnato škaflico kobilice, gosence, pikapolonice, črne in rdeče mravljice ter ves drug mrčes, kar pač najde. Ujame tudi majhnega martinčka. Začudena ga vprašam:

»Kaj pa boš s tem?«

»Jutri bom to poklonil tvoji kolegici NN za rojstni dan.«

»Saj bo vendar užujena.«

»Kaj še. Vse to bo hvalalec pojedla. Posebno rada ima martinčkov rep ker pod zobmi hrusta. Pravi, da ima zaradi tega tako lep ten.«

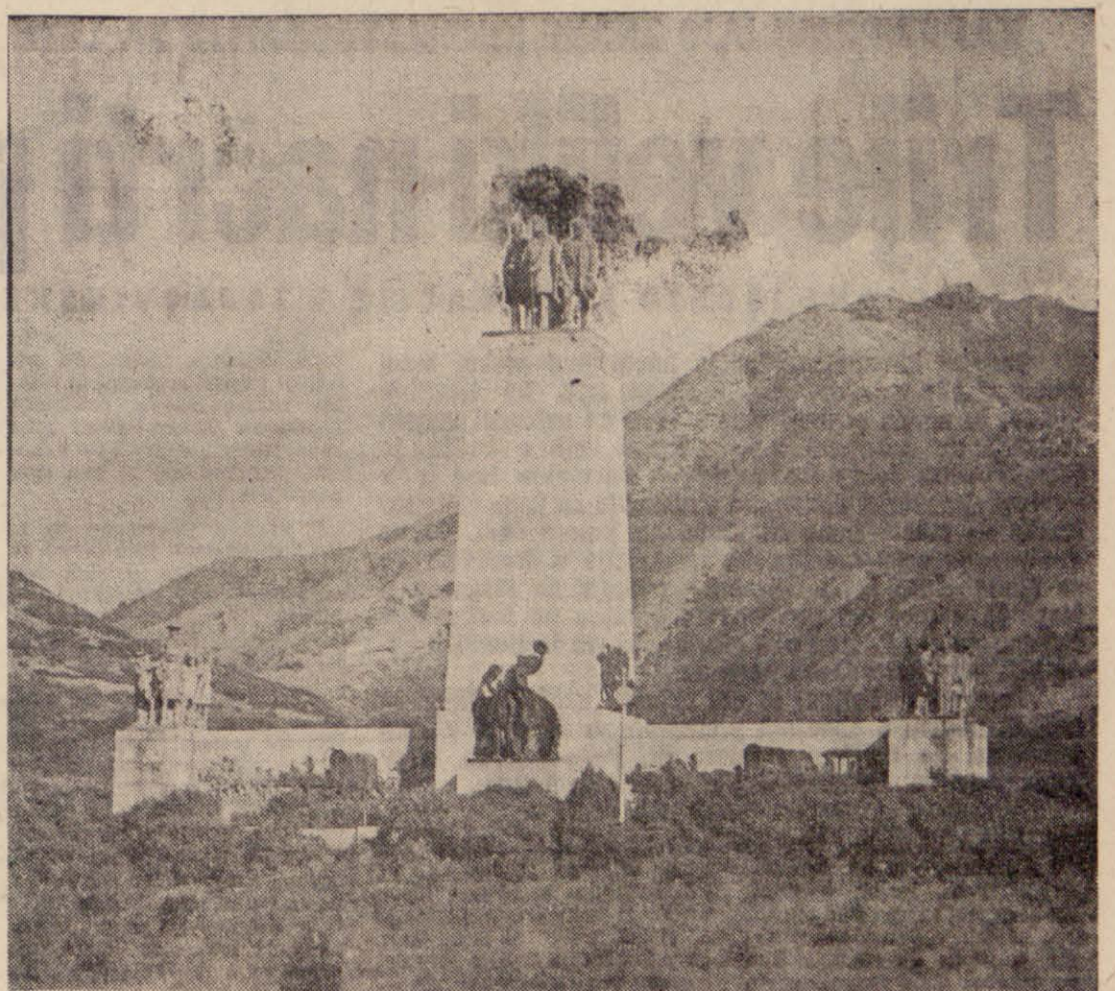
»Mrcina, že spet lažeš.«

»Jutri zjutraj na aerodromu v Zemuni se boš lahko sama prepričala, da nikdar ne lažem.«

In beseda je meso postala. Kiča izjemoma enkrat ni lagal. NN je najprej vsaki živalici odgrizla glavo, saj bi ji živa utegnila delati težave v žolcu in v črekih, potem pa je vse ostalo z apetitom pojedla. Verjeli ali ne! Tisti dan nisem imela nobenega apetita.

Ob neki priliki je imela NN intervju z novinarji, v katerem je dala nekaj »strokovnih« poglobljenih odgovorov. DC-3 ima na koncu kril po tri kratke žice, ki med letenjem opletajo

* Ob uredništvu: cosher je hrana, pripravljena po židovskih obrednih predpisih

Spomenik prvim Mormonom in raziskovalcem krajev okoli Velikega slanega jezera

Mormoni so nenavadno prepričani v svoj prav. Sredi tega modernega vrveža, do skrajnosti razvitega avtomobilizma, v mestu, kjer je standard tako visok, da ni več nobenih socialnih problemov (baje samo zato, ker ni črncev) govore najraje o svojem Kristusu in vsakogar skušajo pridobiti za svojo vero. Mirno in dostojanstveno pripovedujejo, razlagajo in dopovedujejo, prepričani, da je prihodnost njihova. Ne zdi se jim škoda niti časa niti denarja (kar je v Ameriki kaj nenavadno), če le nalete na človeka, ki jih rad posluša in ki ga stvar zanima.

S svojimi idejami o svobodi in demokraciji se seveda prav nič ne razlikujejo od drugih Amerikancev, vendar pa so nekatera njihova aktualna politična stališča zelo napredna, kar revolucionarna — zlasti kar se tiče vedno bolj razburilne črnske revolucije. Drugod pa jim ugovarjajo — češ oni lahko govore, ko v svoji državi črncev nimajo...

Misionarji...

Iz Salt Lake Cityja vsako leto razpošljejo po vsem svetu točno dvesto mladih ljudi — za misionarje. Običajno so to študentje z univerze v Salt Lake Cityju. Vsakdo mora ostati v določeni deželi vsaj dve leti — če pa so posredni še jezikovne težave — pa tri. Vsak Mormoni se šteje v čast, če ima za seboj to življenjsko izkušnjo, naj se loti potem katehetskopolica. Veliki dolarski fond mormonske cerkve omogočajo to velkopolezno akcijo.

Ko je vodič videl, da se za vse izredno zanimam, mi je podaril Knjigo Mormonov, ki ima nad pet sto strani. In ko je avtobus drvel dalje proti San Franciscu skozi puščavo ob Slanem jezuru in ko ni bilo kaj gledati — sem jo odprl in bral. Čez nekaj časa sem imel že sobesednjo — profesorico fizike iz San Franciscosa. Ko je zvedela, da sem iz Jugoslavije, je rekla: »Le berite to knjigo in prava... V Kaliforniji, ki je dežela tisočletih religij, bo to zelo koristno. In še to je dodala, ta profesorica fizike: »Za samim branjem si boste pridobili očiščenje... Ne verjamete?«

In ko sem se vljudo smehljaj, je vprašala: »Ali je Ljubljani kakšen mormonski misionar?« »Nikoli nisem slišal kaj takega... Ne verjamem.« »To je pa čudno. Po vsem svetu gredo. Celotno Sovjetsko zvezo. Moj sin je misionar v Argentini, jeni pa se bo vrnil, in upam da bo naredil doktorat. Ali prav zagotovo veste, da ni v Ljubljani nobenega mormonskega misionarja?«

»Zdi se mi, da prav zagotovo... Imel bi velike težave z jezikom... veste... slovenščina in angleščina... In sploh...«

»O... vsakdo se mora naučiti jezika dežele, kamor je poslan. Celotno v Afriko gredo in se nauče svahili in še drugih, še manjših jezikov. Govorila bom na pristojnem mestu in prav gotovo bodo poslali tja sposobnega fanta...«

BORIS GRABNAR

velle pristane v Zagrebu. Caravelle leti hitreje kot granate poljske artilerije in habibic.

MALO JE MANJKALO, PA BI BILA POKOJNA

Titograd. Pristajamo, toda kako! Kolesa aviona se dotaknejo zemlje namesto na začetku šele na koncu piste. Avion drvi po kamenju, poskakuje in škriplje zaradi sunkov. Zadnji hip pilot obrne letalo na desno za 90°. Kolesa se globoko zarijejo v zemljo in avion sunkoma obstane. Nekaj metrov pred njim na levi strani zija globok prepad. Potniki gredo kilometre daleč nazaj do pristanišče stavbe. Nobeden ne ve, v kakšni nevarnosti je bil. Počutim se normalno, toda četrte ure kasneje dobim živčni šok. Kolesa mi tresejo, noge šibijo, da komaj hodim. Pilotu ne rečem nič, ker vem, da je njemu še teže kot meni.

PRENJI

Nisem bila v letalu, ki je padel na Prenji. V dnevniku sem si zabeležila nekaj značilnih posledic te katastrofe na letalce. Stevardesa Lela je sedela na kovčku v repu aviona. Bilo je preveč potnikov, pa ni imela svojega sedišča. Sunek jo vrže čez glave potnikov v prednjo steno kabine, kjer nezavestna obledi. V paniki potnik stopi nanjo. Lela se prebudi: »Majko, nemoj me buditi! Još je rano...«

Radiotelegrafist Gojko teče po nesreči več ur daleč po ostrom kamenju skozi gozdove do prvih ljudi. Počuti se normalno. Muči ga edino strah, kaj bo, če sreča medveda... Kasneje mu noge odpovejo. Dva tedna je komaj hodil — ne vem, ali zaradi nesreče letala ali iz strahu pred medvedom.

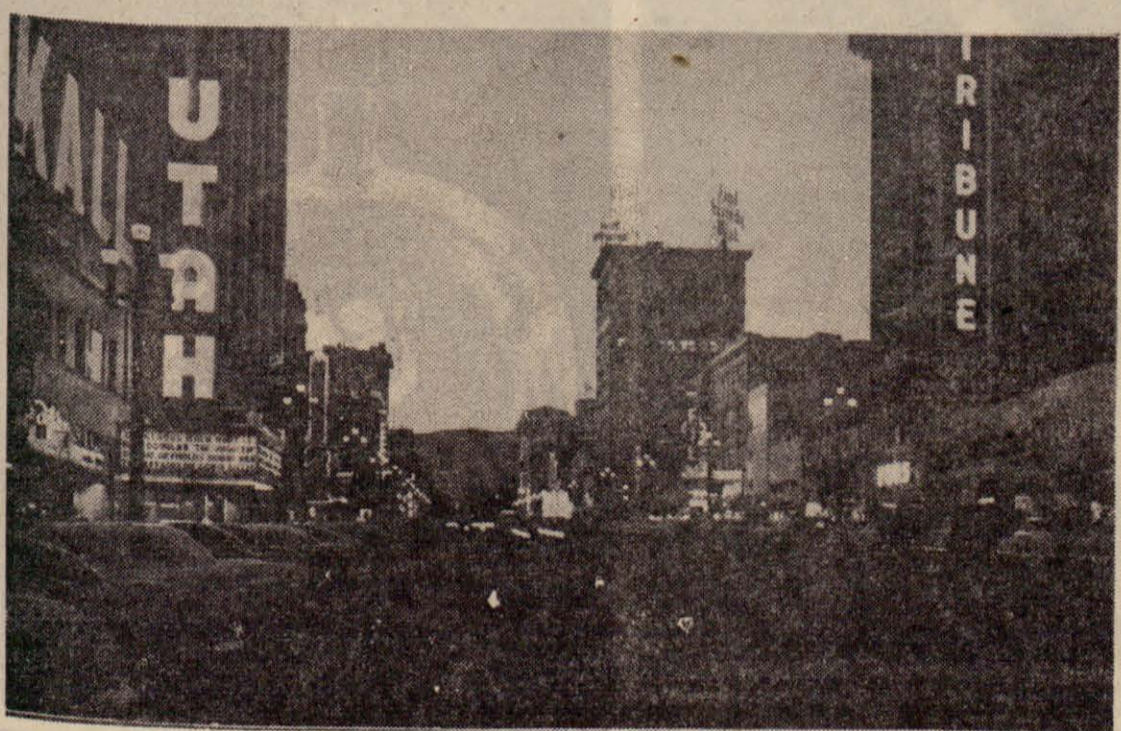
Pri drugih članih posadke ni bilo nobenih posledic, razen disciplinskih in sodnih.

SIMPATIČNI IN NESIMPATIČNI POTNIKI

Najbolji simpatični potniki so tisti, ki v letalu spijo, seveda pa je takih malo. Simpatični so tudi najmlajši potniki. Otroci od treh let naprej sami potujejo celo v Ameriko. Na prvi jim pristijejo bel priteček z generacijami: priimek, ime, kam potuje, kdo in kje ga čaka itd. Otrokov karti in polni list sem seveda prevzela jaz. Po končanem serviranju sem se z njim igrala. Od časa do časa sem otroka peljala v WC, da ne ponesnaži perila in obleke. Na letališču v Parizu, Londonu, Rimu, Frankfurtu sem otroke oddala na okensko družbo, ki ji je bila plačana karta. Otroka so prevzele tje stevardese, ki se pa, žal, ne morejo pogovarjati z našimi otroki. Zaradi tega je bilo slovo navadno težko. Večkrat je otrok jokal in cvilil: »Bez tečike neću da letim dalje...« Potolotila sem ga, da se kmalu vrnem z bonboni. Neprijetni so nedisciplinirani potniki, ki nič ne ubogajo. Pet ali več potnikov pride od prednjega dela kabine v rep aviona, ki zaradi tega pada in avion se začne dvigati ali obratno. To zelo moti pilota. Če me potniki niso ubogali, sem prosila kapetana za umetno premetavanje. Uspeh je bil vedno odličen. Potniki so takoj odšli vsak na svoje mesto, mirno in plašno gledali.

Tudi preveč radovedni potniki niso zaželeni. Nekateri potniki so naravnost sitni. Neprestano in za prazen nič pritiskajo na gumb, da pokličejo stevardese. Večkrat sem prekinila kontakte, da aparatura ni delovala. Potnikom se pa ni ljubilo, da bi sami prišli do mene.

NADALEJEVANJE PRIHODNJC

Glavna ulica Salt Lake Cityja se kopa zvečer v luči neonskih reklam

Trije veliki načrti poljskih režiserjev

POLJAKI IŠČEJO INSPIRACIJE V ZGODOVINSKEM ROMANU

Poljska kinematografija je imela lani precej manj mednarodnih uspehov kot prejšnja leta. Od številnih filmov, ki so jih posneli v letu 1963 že priznani poljski režiserji ter debutanti Višje filmske šole v Lodžu, je filmski kritik Jerzy Plazewski — decembra lani je v Varšavi zagovarjal doktorsko disertacijo na temo »Filmski jezik« — izbral samo tri filme, za katere sodi, da so nad ravni celoletne filmske produkcije v domovini. To so filmi: »Črna krita« (Srebrna medalja na festivalu v Moskvi), »Kako biti ljubljena« (nagrajen na festivalu v Edinburghu) in Kutzov film »Molk«, ki na festivalu v Benetkah ni prejel nobene nagrade.

Zato pa so Poljaki te dni objavili v svojih filmskih revljah novice o obsežnih pripravah za tri zgodovinske velefilme. Po daljšem premoru jih bodo režirali Jerzy Kawalerowicz, Andrzej Wajda in Wojciech Has.

Že konec preteklega leta so začeli snemati v vročinskih letih ter na terenu v bližini Krakova zgodovinski film »Rokopis, najden v Saragossi«, režiser Wojciech Has režira film po romanu Jana Potockega, ki ga je za film adaptiral in napisal dialogi Tadeusz Kwiatkowski. Film bo črno-bel, posnet po sistemu panorame in torej zgodovinski spektakel, saj bodo nastopili igralci v filmu niso več in nič manj kot sto osemdeset različnih srednjeveških in plemiških kostumov.

Eden najbolj znanih poljskih režiserjev Jerzy Kawalerowicz se je po daljših pripravah lotil realizacije filma »Faraona«. Po znamenit zgodovinskem delu Bolesława Prusa (preveden tudi v slovenščino) je scenarij napisal režiser sam skupaj s Tadeuszom Konwickim, ki je na Poljskem znan kot odlični filmski režiser («Zadušnice», »Zadnji dan letak») in pisatelj («Luknja v nebu»). Kawalerowicz je sprva mislil posneti film v sodelovanju s kakšno tujo produkcijsko hišo: po mnogih razgovorih pa je sklenil, da bo film posnel brez tuje pomoči: igralcev in kapitala. Pri tem se še ni odločil, ali bo posnel nekatere zunanje posnetke v pustinskih področjih SZ ali kje drugje. Film naj bi bil posnet v eastman barvah in panoramski tehniki ter končan do leta 1965. Priprave za film »Faraona«, ki pripoveduje o življenju mladega egiptovskega vladarja Ramzesa XIII. — živel in vladal je v enajstem stoletju pred našim štetjem — potekajo na Poljskem prizadevno in natančno. Scenograf filma Jerzy Skrzepinski je povabil k sodelovanju poljskega profesorja Kazimierza Michalowskega in skupino njegovih asistentov — egiptologov. Na voljo so mu dali približno tisoč risb in skic o

arhitekturi, vojni, kulturi in življenju v starem Egiptu, tako da ima scenograf na svojem domu zavidanja vredno dokumentacijo o tej deželi. Vse to jasno kaže, da prizadevanja Jerzya Kawalerowicza pred snemanjem zgodovinskega filma ne bodo zvedela v navaden filmski in zgodovinski kič v stilu mnogih ameriških ali italijanskih filmov v zadnjem času, vstevši tudi »Kleopatru«.

Tudi zgodovinski film režiserja Andrzeja Wajde »Prah in pepel« bo posnet v dveh nadaljevanjih, v črno-beli tehniki in v panorami. Scenarij je po zgodovinskem romanu Stefana Żeromskiego (letos nam ga v pre-

vodu objublja Cankarjeva založba) napisal scenarist in filmski režiser mlajše generacije Aleksander Scibor-Rylski. Film bodo snemali v atelejih v Lodžu, premiera naj bi bila spomladi leta 1965.

V zvezi s pripravami na ta tretji zgodovinski film («Prah in pepel» je poljska varianta Tolstojeva romana »Vojna in mir«) je scenarist A. Scibor-Rylski izjavil v poljskem filmskem tedniku »Filme«:

»V romanu me je najbolj zanimala usoda Poljakov pred 150 leti, ali točneje, med Napoleonovim pohodom v Rusijo. Ker se roman razen na Poljskem dogaja še v Španiji in v Italiji, sem imel mnogo posla pri prilagajanju romana filmskemu jeziku. Vendar nisem izpustil v scenariju ničesar, kar bi lahko kakorkoli vplivalo na stil, značaj ali duha avtorjevega opisovanja dogodkov na Poljskem leta 1812.«

Režiser Andrzej Wajda je novinarju Stefanu Czarneckemu v tedniku »Ekran« med drugim izjavil:

»Ker govorim o romanu o vojni, moram reči, da mi je pisanje Żeromskiego blizu. Sicer bom skušal izbežati iz romana animiranih točk, čeprav mi nudi delo zaradi svoje epske širine obilen literarni material. Mislim, da je bil Żeromski v času, ko

stane vojak, ne da bi si to želel. Kneza Gintuita, ki se v romanu spremeni iz razmeroma naprednega človeka v razočarano fanatika, bo igral na Poljskem zelo priljubljeni gledališki in filmski igralec Gustaw Holoubek. Wajda za zdaj še nima igralca za Rafaela Olbromskega. Ta naj bi bil v filmu preprosto mladenič, ki je videl, tako kot vsi mladi Poljaki, v Napoleonu človeka, ki jih bo osvobodil, jim omogočil kariero. Zato bi želel režiser pred kamero za to vlogo manj znanega igralca, novina.

S temi načrti, ki niso majhni, je stopila poljska kinematografija v leto 1964. Najbrž je filmske delavce za ta korak opogumil uspeh Fordovega zgodovinskega filma »Križarja«, morda slaba, umetniško slaba filmska proizvodnja v minulemu letu. Zato so se tokrat zbrali okrog omenjenih treh velefilmov načrtov najboljši režiserji, scenaristi, snemalci in igralci, kar nam lahko vliva upanje, da poljska kinematografija s temi filmi ne bo razočarala.

B. S.

Jerzy Kawalerowicz

FRANCOSKI FILMSKI MILIJONARJI

V Parizu živi 10.000 filmskih igralcev, vendar jih le 600 resnično dela in živi od igranja, ostali pa se pehajo za vlogami in se preživljajo, kakor pač gre: včasih bolje, večkrat pa slabše. Večkrat so že pisali, da je francoski film v krizi: producenti valijo krivdo na igralce, češ da so predragi, medtem ko igralci trdijo, da je tako preveč tvegajo, ko nastopajo v filmih, za katere se ne ve, če bodo finančno uspeli. Vendar je

še, ker si nekdanja italijanska »Nazione« prizadeva dobiti francosko državljanstvo: zaradi neprijetne davčne politike v Italiji. Gina zasluzi ogromno, tako da se že spušta v produkcijo: z denarjem je pomagala režiserju Christianu Jaquu, ki ji je pred desetimi leti pomagal do slave («Fanfan le Tulipe»). Sicer pa dobi Gina običajno za vsak film pol milijon frankov (frank je približno 150 dinarjev).

Jean Gabin vlakne ves denar v zemljo. Za vsak film dobi milijon frankov, ima pravico zahtevati svojega režiserja, pisca dialogov in tehnike. V enakem finančnem položaju je Jean-Paul Belmondo, ki je v »Prevarantih« še topotal z avtomobilskimi vrtni, zdaj pa je velik zvezdnik. Sam pravi, da ne bo šlo dolgo tako srečno in da bo izkoristil priložnost.

Brigitte Bardot in Anthony Perkins v filmu »Cudovita neumnica«: objem, ki velja pol milijarde

režiserji snemajo

VISCONTI JE ZA 2 LETI ZASEDEN

Režiser Luchino Visconti je za letos popoldneva zaseden, pa celo za prihodnje leto že ve, kaj bo snemal. Takoj ko bo Claudia Cardinale prosta (zdaj igra v »Cirkusu«), bo pod Viscontijevim vodstvom nastopila kot glavna igralka v »Tulci«, filmski verziji znanega dela Alberta Camusa. Snemanje bo trajalo verjetno do sredine leta, potem pa se bo Visconti lotil zanimivega podviga: Suso Cecchi D'Amico že piše scenarij o osemindesetih urah pred usmrtno sodbo španskega patriota Grima. Film bo pravzaprav pripovedoval o doživljanju Grima in njegove žene — zadnja dva dni pred moževim usmrtnim. Visconti misli, da bi glavno vlogo igrala Annie Girardot, sicer pa bo prvič sam producent lastnega filma.

»Že deset let me močno privlači zgodba o ruski grofici Tarnovskij, ki so ji pred petdesetimi leti sodili v Benetkah zaradi umora«, pravi Visconti. »Upam, da bom film po romanu Hansa Habeja lahko začel snemati leta 1965 in da bo glavno vlogo igrala Romy Schneider.«

Hans Habe, katerega roman »Tarnovska« so doslej prevedli v skoraj dvajset jezikov (pred kratkim smo ga dobili tudi pri nas), se tudi strinja z Viscontijevim odločitvijo za Romy Schneider. Film naj bi snemali v Sovjetski zvezi, Astriji, Nemčiji in Italiji.

Medtem pa se Visconti pogaja z Američani o snemanju spektakularnega filma »Michelangelo«. Pravi, da pogajanja napredujejo, vendar pa mu ni všeč ameriški koncept o tem filmu. »O Michelangelu je mogoče narediti zelo dober film, vendar pa Američani nekoliko čudno gledajo na našo zgodovino. Film o Michelangelu naj bi bil podoben barvni storiji o Kleopatrin. Kaj hočemo, ponudbe le nisem odklonil.«

P. C.

Luchino Visconti

je ustvarjal, sodoben pisatelj, da je takšen ostal do današnjih dni. Ni pripovedoval pravljic, marveč dejstva, pri čemer se je še prav dobro zavedal, kaj piše. Zato bo moj film identičen s pisateljevim delom. Nekaj zunanjih scen, ki se dogajajo v Španiji, bomo posneli v tujini. Morda v Jugoslaviji, ki jo dobro poznam, ker sem tam že delal, morda v Bolgariji, s katero imamo dobre filmske stike.«

V nadaljevanju sta oba filmska delavca še dejala, da bo vloga Kristofa Cedre igral Zbigniew Cybulski: torej vlogo fanta, ki zaradi objektivnih okoliščin po-

Christian Jaque se je odločil, da devet let po izrednem uspehu, ki ga je doživel s svojim »Fanfan le Tulipe«, posname podoben film »Crni tulipani«. V vlogi, s katero se je nekoč proslavil Gerarde Philipe, nastopa Alain Delon

AFERE PROFUMO NE BODO POZABILI

Zdaj, ko je Christine Keeler za devet mesecev za rešetkami, ljudje se bolj prebirajo njene spomine in poročila lorda Denninga o največjem angleškem škandalu stoletja. »Mandy« Rice-Davis, ki je vseskozi šla po stopinjah »velike vzornice«, se namerava februarja 1964 preseliti v Rim, ker pač tam snemajo filme in so po njenem mnenju dosti bolj popustljivi kot v Angliji ali na Nizozemskem, kjer so posneli film »Zgodba o Christine Keeler«. »Mandy« Rice-Davis pravi, da je njen najljubši film »Sladko življenje« (!), najljubša igralka pa Brigitte Bardot... Tudi ona se bo lotila filma, in sicer bodo za začetek posneli film »Mandy Report« («Mandijino poročilo», zaključni naslov, ki leti na »Denning Report« — poročilo lorda Denninga). Zelo si želi, da bi film režiral Fellini.

Brigitte Bardot dobi zdaj za vsako vlogo dva milijona frankov, pred kratkim pa se je morala zadovoljiti z manjšimi vsotami. Ceno si zvišuje, ko kar naprej govori, da ne bo več snemala. Tako ji dajejo večje honorarje, B. B. pa seveda še ne misli zapustiti filma.

Najbolj inteligentna francoska igralka Jeanne Moreau »stane« vsak film pol milijona frankov. Včasih se je ubadala z gledališčem in televizijo, danes pa je že tako uveljavljena, da lahko izbira režiserja in igralko. Ima razkošno hišo v Versaillesu, vozi pa se z rollsom...

Sestdesetletni Fernandel si kupuje hiše: zdaj ima že tri. Za vsako vlogo dobi dva milijona frankov, velja pa za najbogatejšega francoskega igralca (za seboj ima nad 150 filmov).

Alain Delon in Jean-Claude Brialy sta se povzpela k vrhu v petih letih. Zdaj se njuni honorarji bližajo milijonu. Delon pa že razmišlja o lastni produkcijski hiši.

Med dobro stoječe igralce francoskega filma štejejo Yvesa Montanda, Ingrid Bergmanovo in Anthonyja Perkinsa (po filmu »Alt ljubite Brahmsa«), ki dobita milijon frankov za vsako vlogo, med zelo stalne in trdne »valute« pa Michèle Morgan, ki sicer dobi za vsak film »komaj« 300.000 frankov, vendar je treba poudariti, da že od leta 1938 ni utegnila počivati, pa Jeana Moreau (200.000 do 400.000 frankov), Lina Ventura (350.000 frankov), Bourvila (350.000 frankov) in Charlesa Aznavourja (200.000 frankov).

P. C.

V novem filmu režiserja Henrija Verneuilja »100.000 dolarjev na soncu« nastopajo poleg dveh »velikov«, se pravi poleg Jeana Paula Belmonda in Lina Venturo se Andrea Parisy (na fotografiji), Bernard Bliera, Reginald Kerman in Gert Froebe

tudi ob tej
priložnostiRogal
Creme

Corona

hobby

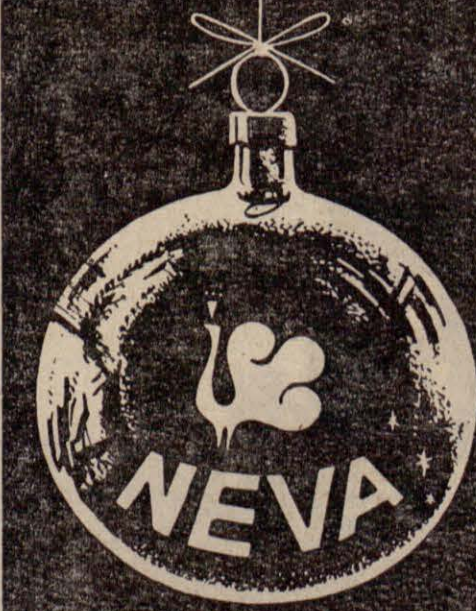
OCTA

BIOKRIN

OPTODENT

Chantila
EAU DE COLOGNENeva
Extrait

PITRALON

SREČNO
NOVO
LETO
1964.

Po nagradi – na sodišče

SPOR MED BANJALUSKIM PESNIKOM MESUDOM ISLAMOVIĆEM IN BEOGRAJSKO KNJIŽEVNICOM GROZDANO OLUJIĆ ZARADI NEKEGA NASLOVA

Povod je, kot rečeno, neki naslov, sicer zelo zvočen in učinkovit, pa vendar ne tako edinstven in neponovljiv, naslov, ki se je v istem času pojavil nad neko zbirko pesmi in nad nekim romanom. Spomladi je Mesud Islamović objavil v Banja Luki svojo zbirko pesmi »Glasam za ljubava«. Istočasno je beogradska pisateljica Grozdana Olujić, katere prvo knjigo »Izlet v nebo« so pred šestimi leti nagradili na natečaju sarajevske »Prosvete«, dokončala svoj roman o ljubehni dveh mladih ljudi in ga potem, ko je zamenjala delovni naslov »Zubima za vetar« v »Glasam za ljubava« poslala na natečaj zagrebskega časopisa »Telegrama«. Roman so nagradili in ga v jeseni objavljali v nadaljevanjih v tem časopisu. Se ta mesec pa bo izšel v knjigi.

Predsednik žirije, književnik Vlatko Pavlič je roman zelo ugodno ocenil in mu preprosto pri publikaciji velik uspeh. Tudi Grozdana Olujić je v nekem intervjuju za »Dnevnik« izjavila, da upa v komunikativnost knjige in njeno sprejemljivost. Sicer o novem romanu in novem uspehu mlade pisateljice ni bilo več govora. Potem pa se je 13. oktobra v »Politiki« pojavil članek, v katerem pesnik Mesud Islamović protestira zaradi istega naslova kot ga ima njegova pesniška zbirka in izjavlja, da bo svojo kolegico tožil. Se prejšnje beogradske pisateljice dobila njegovo pismo in mu nanj takoj odgovorila. A to ni ublažilo njegove jeze.

Na vprašanje, kaj misli o vsem tem, je Grozdana Olujić odgovorila, da se ne čuti krivo iz dveh razlogov: najprej, v času ko je dokončala svoj roman in ga pod naslovom »Glasam za ljubava« poslala na natečaj, sploh ni vedela za Islamovićevo zbirko (zanjo je zvedela šele iz njegovega pisma), saj sploh še dela izšla; potem pa — v zgodovini književnosti je precej znanih del z istimi ali zelo podobnimi naslovi, pa nikoli nihče nikogar ni tožil zaradi tega. Za primer je navedla Grozdano Olujić Sofoklejevo, Anouilovo in Smolnetovo »Antigono«, pa »Matia« Pearl Buckove in Gorkega, Camusovo in Gorkega »Poletje«, Maupassantovo »Močna kot smrt« in Galsworthyjevo »Močnejša od smrti«.

»Prepričana sem, da si tudi Islamović ne želi škandala, kot si ga sama ne želim,« pravi mlada pisateljica. »To je preveč cenena pot do popularnosti. Knjiga, ki ima določene vrline, bo našla svoje mesto v naši sodobni književnosti tudi brez hrupa in tožba. Ponavljam: nisem vedela, da obstaja pesniška zbirka z naslovom »Glasam za ljubava«. Ko sem za to zvedela, sem pisala »Telegramu« in zahtevala, naj uporabijo spet stari naslov »Zubima za vetar«. Žirija pa na to ni pristala. Sicer pa ima tudi moja prva knjiga isti naslov kot neka pesem Gustava Krkleca »Izlet v nebo«, pa Krklec zaradi tega ni sprožil vprašanja.«

Toda kako ste prišli do naslova »Glasam za ljubava«, ki je tako nenavaden, pa tudi zvočen in učinkovit?

»Pred desetimi leti je nastala v bežejski gimnaziji, katero sem obiskovala, cela afeta zaradi pismene naloge nekega učenca sedmega razreda: neko svoje pismeno nalogo iz književnosti je končal z besedami: »Sicer pa, jaz volim ljubav!« Dobro sem si zapomnila tako ta dogodek kot stavek, ki mi je bil nenavadno všeč. Ker je tudi v mojem romanu beseda o ljubehni štirinajstletne deklice s sedemnajstletnim fantom, se mi je zdel ta naslov zelo primeren. Tudi zaradi tega bi želela, da do

ZIMSKI IZLET V ITALIJO

V RODNEM MESTU SLAVNEGA RAFAELA

Vse do Pesara pelje pot ob morju, ali bolje ob zalivih in mestih, primernih za odhiti. Na desni so terasaste njive in vinogradi s trtami, spelnimi na visoke stebre in latnike, da si lahko pričaraš komaj minulo podobo bogate jeseni in trgatve. Za Pesarom zavije cesta na desno in po 36 kilometrih vijugave asfaltne ceste dospo do starega Urbina.

Ze ob približevanju temu mestu popotnik opaža, da se bo tu srečal z zanimivimi stari inami. Kot nekakšen ponosen masiv se dviga to slikovito mesto na visokem hribu, mesto, ki je morda najslavnejše v vsej provinci. Imenovali so ga »Atene provincie Marche« in to prav zaradi obilja pomembnih dokumentov in spomenikov italijanske renesanse.

Razkošni knežji dvor

Zgrajen na dveh hribih med dolinama Foglia in Metaura je bil Urbino že pred nekaj stoletji žarišče kulturnega vzpona tega dela Apeninskega polotoka. Domačini radi poudarjajo, da je njihovo mesto zgrajeno ob reki, ki je videla zmago Rimljanov nad Kartaginci. A še raje in mnogo obširneje bodo povedali vsakemu priisku in gostu, da je to mesto slavnih umetnikov Bramanteja, Baroccija in Rafaela. Če pa hoče obiskovalec vsaj delno spoznati slava dela teh umetnikov, velja obiskati zlasti grandiozni dvor nekdanjega kneza in vojvode Montefeltra.

Nekoč mogočni fevdalni gospod vse dežele, je knez Federico poskušal predstaviti svojo veličino tudi z impozantno stavbo v središču Urbina. Knežja palača, zgrajena ne po človeški, temveč po božji volji je primerek stare arhitekture in bi ji v Italiji težko našli vrstnico. Ta s kamnenjem in opeko obzidan dvor, ki ga je v XV. stoletju zasnoval Luciano Laurana, ima okrog 200 sob, razvrščenih v treh nadstropjih okrog tlakovanega dvorišča. Orna-

mentirani portali, s krasnimi rezbarijami okrašeni kamini in obilica lesenih in marmornih intarzij predstavljajo bogastvo naročnikov in razkošno umetnost njihove dobe. Mnogo umetniških del predstavlja scene iz življenja urbinskega kneza. V eni izmed sob je na primer upodobljena v lesni intarziji popolna oprema njegove delovne sobe, od mēca in ure pa do konjskega sedla.

Prostorne sobane z ločnimi okni krasijo umetnine Paola Ucella, Pierra della Francesca, Melozza, Verocchia, Giambellinija, nad vsemi pa Rafaela in Tiziana. Ta dva znana mojstra palete sta obogatila največje muzeje sveta. Toda tudi Urbino, Rafaelov rodni kraj, je ohranil nekaj njegovih dragocenih del. Zdaj krasijo nekdanji knežji dvor, danes muzej Urbina.

V Rafaelovi rojstni hiši

Napotili smo se na južno stran Urbina po neki, morda najbolj strmi ulici na svetu, in smo nekje na pol poti zagledali dvonadstropno stavbo. Če ne bi bilo na tej hiši plošče, ki pravi, da je tu zagledal luč dneva veliki italijanski in svetovni umetnik, ne bi po ničemer spoznali, da je bil v tej hiši rojen Rafael Santi.

Toda prvi vtis se sive stavbe, enake vsem sosednjim, lahko tudi vira. Ob vstopu — zdaj je v njej spominski muzej — takoj zaznamo drugo, manj bučno okolje. Vodič vam bo povedal, v kateri sobi se je rodil Rafael, pokazal zanimivo pripravo, nekakšen avtomat — razen, delo slikarjevega očeta, pa domači vodnjak, nekaj skic in risb teh prostorov v času Rafaelovega rojstva. A na steni visi samo ena podoba tega velikega mojstra. Ironija usode: medtem ko Rafaelove slike krasijo največje muzeje sveta, kot Louvre, Vatikan in druge, je v njegovi rojstni hiši ena sama njegova slika, ki predstavlja mater z otrokom — umetnikovo delo iz mlajših let.

Sedemindeset let živ-

ljenja je kratka doba. A to je bila doba največjega umetniškega ustvarjanja, ko je Rafael obogatil svetovno kulturno zgodovino z najbolj pomembnimi deli. Rodil se je v Urbino 1483. leta, a življenje ga je usmerilo v druge kraje, in prežgodaj, že 1520. leta je umrl v Rimu.

Od slavne preteklosti do zanimive sedanosti

Urbino je mesto starin, umetniške zapuščine in boga-

te zgodovine. Zanj vedo po slavnih imenih preteklosti. O njem pa gre glas vse češče tudi zaradi sedanjih privlačnosti. Kar je za Benetke znano muransko steklo, to je za področje Marke keramika iz Urbina. Zato turisti odtod ne odhajajo brez spominkov in to največje keramičnih.

V Državnem umetniškem zavodu v Urbino se izpopolnjuje nadarjena mladina v drugačni umetnosti. To je likovna oprema knjig, ilustra-

cije in splošno slikarsko predstavljanje književnih del. Tu poučujejo dekoriranje, litografijo, kalkografijo, lesorez in vse druge likovne, grafične tehnike krašenja, opreme in vezanja knjig. Zato so di obisk tega instituta med zanimivosti privlačnega Urbina.

Da pa bi enodnevni obisk tega mesta dobil tudi ustrezni finale, obiskovalci ne morejo opustiti sprehoda po robu južnega hriba, kjer so ure-

dili razsežen park. Na začetku tega počivališča je impozanten Rafaelov spomenik. Od tu je videti v daljavi obise grčev v San Marinu, a na drugi strani sprehajališča ustavljajo pogled strmi zidovi urbinskih utrd. Visoko se pno okrogli stolpi opazovalnice, kupole na cerkvenem zvoniku in knežjem dvoru, ki jih zlati zahajajoče sonce. Primeren vtis za slovo od mesta, ki je bilo domovina tolikih velikanov človeške zgodovine.

SAVO MARIC

Slika nad naslovom: Knežji dvor v Urbino

Z VSEH VETROV

V spomin na 150-letnico Verdiejevega rojstva je narodno gledališče v Sofiji uprizorilo njegove opere »Rigoletto«, »Traviata«, »Othello«, »Don Carlos« in »Aida«.

Na javni dražbi so v Parizu prodali zvezek spominov George Sand in nekaj Chopinovih las na listku s podpisom George Sand za 9.000 frankov (nad milijon dinarjev). Cena treh diamantov, ki so bili nekoč last Adriane Lecouvreur, je poskočila na 32.500 frankov!

Najdražja plošča, ki je trenutno v prodaji na zahodnih tržiščih, ni posnetek velikega orkestra pod vodstvom slavnega dirigenta ali posnetek velikega opernega pevc, temveč plošča z enajstimi pesmimi in izpovedmi Edith Piaf. V našem denarju stane plošča okoli 10.000 dinarjev.

Dunajska opera je vsakih nekaj mesecev v krizi. Zdaj je njen dirigent von Karajan v bolnišnici, medtem pa je vodja baleta Aurel Millos odstopil zaradi spora z direktorjo.

Christiane Rochefort, avtorica »Bojevnikovega počitka« (roman je pred meseci izhajal v »Delu«), ni dobila za to delo nobene pomembnejše literarne nagrade. Vendar si z založnikom Grassetom lahko maneta roke: prodali so že 500.000 izvodov (!) »Bojevnikovega počitka«.

Udeležbo na letošnjem samrskem festivalu je odpovedala že nekaj tujih pevcov, med njimi tudi Johnny Hallyday, François Hardy in Petula Clark.

Televizija si je priborila prostor tudi v samostanih. Pred kratkim so belgijski snemalci prenašali TV oddajo iz dominikanskega samostana v Fichermontu (Belgija). V njem namreč živi »Sestra Smehljiva«, skladateljica popularne pesmi »Dominique«.

V tem letu bo Dimitrij Soštakovič komponiral glasbo za film »Karl Marx«, februarja bo v mestu Gorki festival njegove glasbe, potem pa misli za 50-letnico Oktobrske revolucije pripraviti novo opero.

Stiri nove šepne knjige v seriji UNESCO o svetovni umetnosti so posvečene mojstrovnam iz Mehike, Japonske in Jugoslavije. Uredniki so izbrali jugoslovanske srednjeveške freske, predgovore pa so napisali znani umetnostni zgodovinarji.

Igralec Darbon, ki igra v »Namestniku« kardinala, miri razburjeno občinstvo

SENZACIJA, SPEKTAKEL, ŠKANDAL

Parizani so s to gledališko sezono precej nezadovoljni. Lani so se kar kopali v gledališkem razkošju: izbrali so lahko med petindvajsetimi novostmi, letos pa je po splošnem mnenju omebne vrednih le pet. Največ govoric je o treh delih: za Pariz novi in senzacionalni operi Albana Berga »Wozzeck«, o spektakularni »Pepelki« Sergeja Prokofjeva in o škandaloznem »Namestniku« Rolfa Hochhutha.

Direktor pariške velike Opere Georges Auric, tudi sicer zelo upoštevan skladatelj (njegovo glasbo smo slišali v filmu »Skrivnost Picasso«), je znan po svoji odločnosti in uvažanju novosti. Tako so pod njegovo upravo uprizorili Bizetovo »Carmena« v nenavadnem dekorju slikarja Bernarda Buffetja, še bolj pomembno pa je, da je Pariz zdaj prvič slišal opero »Wozzeck« z odra velike Opere (tako smo bili mi pred njimi, saj smo jo slišali na zagrebškem bienalu 1963 v izvedbi hamburške opere...). Skladatelj Alban Berg je opero skomponiral leta 1921. in sicer po drami Georga Büchnerja »Wozzeck«, zgodbi o zaničevanem avstrijskem vojaku, ki ga prevara tudi njegova družica — s kasarniškimi bobnarjem; Wozzeck jo ubije, sam pa se utopi.

To opero v dvajstojstskem sistemu je leta 1925 v celoti uprizorila Državna opera v Berlinu — po 137 vajah! Z njo so z velikim uspehom gostovali po svetu, igrali so jo v devetindvajsetih mestih, samo v Parizu ne.

Druga značilnost pariške uprizoritve »Wozzeck« je dirigent Pierre Boulez, človek, za katerega Čajkovski in Verdi nista glasba in za katerega je jazz potrošno sredstvo v nočnih zabaviščih. »Tmet je o njem zapisal: »Maj-

hen, plešast in nekoliko napoleonski je, kadi cigaro, velikodušen je in lahko bi organiziral in vodil francosko vlado«. Pravi, da je pristaš »streh Dunajčanov«: Schönberga, Berga in Weberna. Rodna Francija mu je preveč pri srcu, tako da se je leta 1958 preselil v Baden-Baden, pa še tam je precej muhast. Tako je odklonil veliko ponuditev za dirigenta: Wieland Wagner ga je prosil, naj bi dirigiral na Wagnerjevem festivalu v Bayreuthu, Boulez pa je prošnjo zavrnil... V pariški operi so mu večkrat rekli: »Poklicali vas bomo še...« Pa niso. Niso, dokler ni prišel Georges Auric, ki ga je seveda pridobil, saj je šlo za dirigiranje take opere kot je »Wozzeck«. Boulez je postavil svoje pogoje: opero bodo peli nemški pevci, vaj pa mora biti trideset. Za pariško Opero je to nenavadno, saj se navadno zadovolje s štirimi vajami.

»Wozzeck« je režiral Jean Louis Barrault, uprizoritev pod »golo« Boulezovo roko (dirigira brez taktirke) pa je imela velik uspeh.

Ko se je Jacqueline de Ribes odločila, da bo z nečakom baletnika markiza de Cuevasa, Raymondom de Larraimom, pripravila razkošno predstavo »Pepelke«, ni imela niti fikcijskega 135 milijonov starih frankov. Ustanovila je »Društvo baleta Pepelke«, v katero so pristopili finančniki in ljubitelji baleta in denar je bil kmalu zbran. Pripravili so kulise za 15 prizorov, 300 kostumov za 56 plesalk in plesalcev. Skupina je mednarodna: koreograf Orlikovski je iz Leningrada, balerina Galina Samsova (Pepelka) je Rusinja, ki živi v Kanadi, plesalec Viktor Rona kot princ je iz Budimpešte, med plesalkami pa je bila tudi Chaplinova hči Geraldina.

ne, ki dobi na teden komaj 35.000 starih frankov za štiri minute trajajočo vlogo perzijske princeze. Theatre des Champs-Elysees ima dva tisoč sedežev, tako da je mogoče z vsako predstavo dobiti nekaj nad tri milijone frankov. Galina Samsova je dobila za vlogo Pepelke novo ustanovljeno nagrado »Zlato zvezdo« in kaže, da bo predstav rentabilna.

Ob premieri »Namestnika« Rolfa Hochhutha v Theatre d'Athènes so poskrbeli za dobro policijsko varstvo: dvaindvajset detektivov s klubkmi in v gabardenastih plaščih in 73 policajev v uniformah. Kajti »Namestnik« je prišel v Pariz skupaj s škandalom, ki ga spremlja iz Nemčije, Švice, Anglije in drugih zahodnoevropskih dežel. Po 26 minutah predstave so v dvorani zadoneli klici »škandal!« in najbolj ogorčeni poslušalci — vneti in nepoučeni katoliki — so planili na oder in se lotili igralcev. Policija je intervenirala le, če so poklicali na pomoč.

O delu so naši listi že pisali, gre pa za vprašanje, ali je bil papež Pij XII. kriv za masovno pobijanje in preganjanje Židov med drugo svetovno vojno, ker je za stvari dobro vedel. Rolf Hochhuth je delo napisal na podlagi bogate dokumentacije, vendar pa gledalcem in Zahodni Evropi včasih resnica ni preveč všeč. Pri pariški uprizoritvi so gledalci fizično napadli igralce, zanimivo pa je, da se ni nihče dotaknil igralca, ki igra papeža. Komentatorji pravijo, da bi morali v Parizu storiti tako kot v Londonu: predstavo so dovolili s tem, da so med gledalce razdelili knjižice, v katerih avtor razlaga svoje teze. — Morda pa je bilo Parizanom navsezadnje še všeč, da so imeli »lasten« gledališki škandal. P. C.

Beogradska pisateljica Grozdana Olujić pri delu, izjemoma — sede!

tožbe ne bi prišlo — ne zato, ker se bojim (saj česa pa naj bi se navsezadnje bala?), pač pa zato, ker nimam rada škandalov in preprirov. Razen tega mi je zbirka Mesuda Islamovića, ki sem jo pred kratkim prebrala, zelo všeč in žal bi mi bilo spopasti se s tako nadarjenim mladim pesnikom.

Ker ste že tako miroljubno razpoloženi in pripravljeni na pogovor, naj vam postavimo še nekaj splošnih vprašanj. Osrednja tema vaših knjig je ljubezen...

»Kaj to ni osrednja tema življenja? V ljubehni smo najlepši, najmočnejši in zato se nam je ni treba sramovati. Ko rečem ljubehni, ne mislim le na njeno lepo obliko, ampak tudi na tiste najbolj prvine instinkte, ki ležijo v njeni osnovi...«

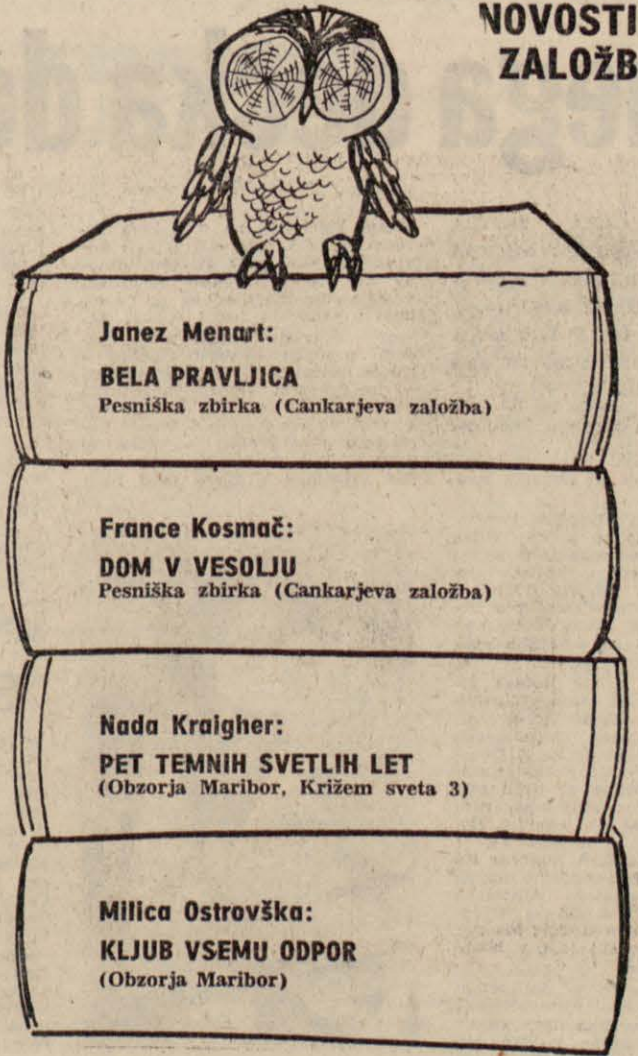
Kako pišete? Kako izbirate snov?

»Pišem — leže. Pisati sem začela med boleznijo, ki se je vlekla polnih osem let. Tako mi je prišlo v navado, da opazujem življenje s horizontale, iz perspektive postelje. Kar zadnja tema lahko rečem, da me one izbirajo. Kot da jih je nekoč nenadoma potisnil v mojo zavest. Potem me spremljajo vse dokler jih ne izoblikujem — pa me zapustijo. Nato jih pozabim.«

Ali se zavedate, da so vaše teme vedno nekam bizarne, da s svojimi deli vedno prehajate ustaljene okvire?

»Da, to vem. Povedala sem vam, da sem bila leta navezana na posteljo in sem bila za vse čare zgodnje mladosti prikrajšana. Razen tega mi je moja stroga, puritanska vzgoja branila, da bi se zaletela, da bi preskočila okvire. Zato delam zdaj to v književnosti. In zato bom vsekakor vedno pisala, kot pravite, bizarne knjige...«

NADA MIJATOVIĆ

NOVOSTI ZALOŽB

Janez Menart:

BELA PRAVLJICA
Pesniška zbirka (Cankarjeva založba)

France Kosmač:

DOM V VESOLJU
Pesniška zbirka (Cankarjeva založba)

Nada Kraigher:

PET TEMNIH SVETLIH LET
(Obzorja Maribor, Krizem sveta 3)

Milica Ostrovška:

KLJUB VSEMU ODPOR
(Obzorja Maribor)

KAKŠEN BO JUTRIŠNJI ČLOVEK

Načrtovanje vozil je ena najstarejših in najlepših vrst človeške umetnosti. Model predzgodovinskega polinezijskega kanuja je prav tako hidrodinamično eleganten in funkcionalno lep kot najnovejša vesoljska raketa X-15. Kolo, smuč, kajak, športni avtomobil — čista geometrija v gibanju. Brez dvoma si avtorji teh dovršenih in smeternih stvaritev puljo lase, ker morajo v njih narediti prostor za človeka.

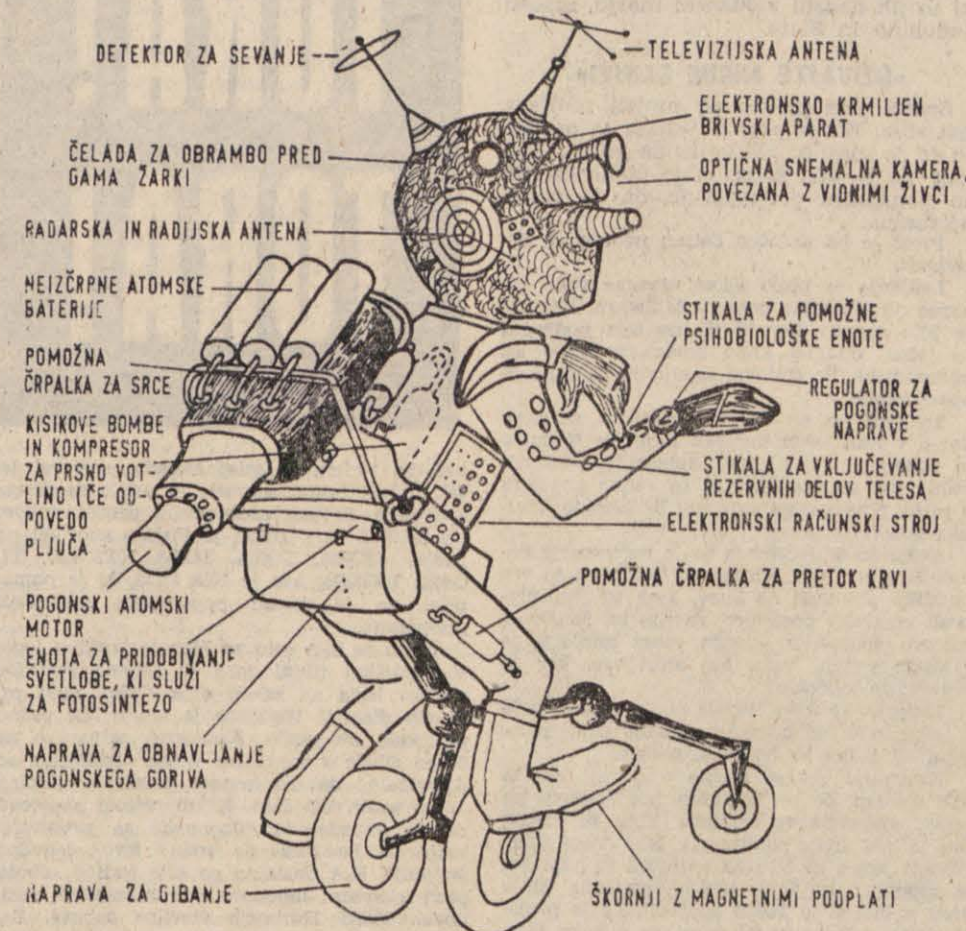
Po drugi strani pa je za zdravnike seveda razumljivo, da jim gre predvsem za človeka. Tudi sami pa morajo priznati, da veliko stvari govori v prid tistim, ki bi človeka rajši izključili iz svojih računov — edina komponenta, ki vse pokvari, je človek.

Zakaj? Odgovor je preprost. Vsako stvar je mogoče dobiti v vrsti različnih obsegov, jakosti, oblik, fizikalnih in kemičnih lastnosti. Človeški ustroj pa je, žal, narejen samo po enem osnovnem modelu. In inženir je tega kajpak sit. Lahko zahteva šesterokotno matico ali šesterodelno pretlikalo, šesteroroškega človeka pa ni v zalogi. Te omejitve so neznosne, vendar so jih danes omilili le na dva načina.

Špartanski način

Konstruktorji z odporom sprejmejo naloge, da mora biti v raketi pilot, in mu poskrbijo za minimalen sistem, ki ga še lahko ohrani živega. Pilot X-15 je stisnjen v aluminijasto vesoljsko obleko z umetno atmosfero kisika in dušika in privezan na sedež, ki ga je mogoče izstreliti — to je njegov edini rešilni in življenjski mehanizem. Nihče ga ne vpraša, ali se počuti dobro in ali bi se morda rad poprsal po hrbtu.

Druga skrajnost je pripravljenost inženirjev, da omogočijo vesoljskim letalcem vso možno udobnost. Zahtevajo od zdravnikov vse potrebne podatke, da kolikor mogoče poskrbijo za ta krhka, šib-

ka bitja. Doselej so že marsikaj dosegli, letenje z raketnimi letali je veliko udobnejše kot pa, na primer, prinašanje prtljage v letalo. Z vesoljskimi poleti pa je drugače. Projektanti ne bodo mogli več dajati pilotom vsega, kar bi ustrezalo njihovi okolici na zemlji. Preračunali so, da bi za zaščito pred sevanjem v vesolju potrebovali na stotine kilogramov svina za vsakega letalca. Skupina zdravnikov, ki skrbi za priprave vesoljskih pilotov, je v zadregi, da bi morala zahte-

vati več svina vsakokrat, ko se pokaže nova nevarnost sevanja.

Sprememba modela

Prisiljeni so misliti, ali ne bi bilo mogoče najti rešitve z drugega konca. Morda bi lahko zaščitili astronauta s tem, da bi mu dali posebno pilulo, ki bi zalegla ravno toliko kakor debel oklep iz svina. Z drugimi besedami: namesto da bi spremenili vesoljsko ladjo, naj bi spremenili potnika v njej. Morda je to slišati preprosto, mora pa vzbujati odpor. Podedovali smo tradicijo prirodnega človeka, dovršen vzorec, ki ga ni mogoče izboljšati. Medicina je v preteklosti skrbela za to, da človeka ohranja ali vrača k temu naravnemu stanju.

Toda če pogledamo malo po svetu, je na vseh koncih mogoče dobiti ljudi z dobesedno nečloveškimi sposobnostmi. Tibetanski lame znajo ohraniti normalno temperaturo kože, tudi ko pade živo srebro pod nico. Jogiji, zakopani pri živem telesu, potrebujejo veliko manjšo količino kisika, kot običajno. Perujski Indijanci krepko delajo v višinah, kjer bi navadni zemljani ne mogli niti dihati. Do teh prilagoditev je prišlo brez pomoči znanosti.

Poskusi

Zdaj si je začela znanost prvič prizadevati, da bi eksperimentalno analizirala te pojave. Delajo poskuse s hipnozno in nizkimi telesnimi temperaturami, raziskujejo telesne mehanizme — snov v hrbtni križi in količino krvi v možganih; z dognanji bodo skoraj zanesljivo lahko dobili podatke o tem, kako je moč doseči aklimatizacijo. Odpornost proti sevanju bodo povečali z zdravlili in morda z vrsto maže.

Ljudje to nekaj stoletij že počno, razlika je v tem, da se bo znanost tega lotila zavestno, tako pa se bo ta proces tudi pospešil. Z drogami in fizikalno terapijo bodo premagali neugodno počutje v breztesnostnem stanju. Odpornost proti sevanju bodo povečali z zdravlili in morda z vrsto maže.

Ljudi ravno toliko zanima, kako bo dosežena splošna zaščita pred sevanjem, kot bi radi vedeli, kdaj bo prišel prvi

človek na Mars. Pred kratkim je neki finski zdravnik odkril, kako je moč zbrati ves stroncij 90 v telesu in ga odstraniti. Če bodo znali sintetizirati živila brez stranskih škodljivih učinkov, bodo lahko astronauti ves čas budni in pozorni, čeprav bodo spali samo štiri ure na dan.

Kar hočete

Res je prepozno vprašanje »Ali je mogoče spremeniti človeka?« To se je že zgodilo. Opravljene so bile že prve transplantacije večjih organov. Neki angleški zdravnik živi z ledvicami nekega drugega. Samo vprašanje časa je, kdaj bo možna presaditev katerekoli organa. Ljudje bodo menjavali bolna srca in jetra, kot zamenjajo avtomobilске gume po določenem številu prevoženih kilometrov. Protetični vzvodi, ki so doslej nadomestovali kvečjemu kak izgubljen ud, bodo na izbiri.

Kako vam bi bilo všeč, ko bi imeli čisto normalno roko, s katero pa bi lahko brez orodja odpirali steklenice? Kako bi vam bilo všeč, ko bi lahko z eno roko hkrati udarili šest tipk na klavirju ali pa če bi imeli prste, na katerih bi se dalo menjati različne vložke, kot pri orodju, ki je izvijac, nož in še marsikaj? Nič posebnega — v Sovjetski zvezi zdaj že delajo nekaj podobnega: »bio-roka«, ki bi jo upravljali lastnikovi živci in mišice.

Lahko bomo spremenili človeka. Vprašanje pa je: »Kakšne spremembe si človek želi?« in »Ali je dobro, da se tega sploh lotimo?« Ob možnostih in nevarnostih, ki bi s tem nastale, bi bili videti današnji problemi nebitveni.

Medtem ko ljudje, ki si želijo, da bi ostalo pri človeku vse po starem, dvomijo, da bi utegnili človek potrebovati manj kisika, pa so začeli znanstveniki že proučevati vrsto polipa, ki se je tako prilagodil novemu načinu življenja, da živi sploh brez kisika. Če lahko polip, zakaj ne bi tudi človek?

Tisti, ki niso bili realisti, niso pisatelji utopičnih romanov, temveč konservativni znanstveniki. Dve raziskovalni področji naglo napredujejo. Najdlje je biomehanska in bioelektronska veja, ki bi nadomestovala ali zamenjavala funkcijo posameznih telesnih organov z mehaničnimi ali elektronskimi pripravami.

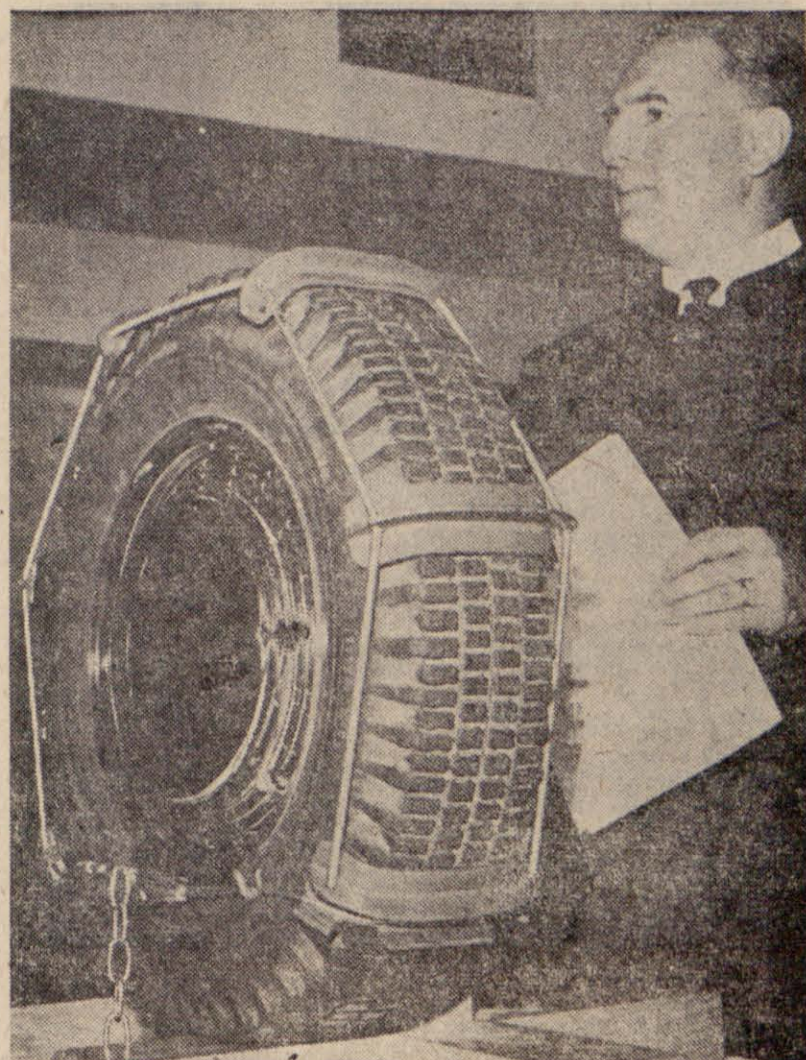
Globlji je biološki način, ki išče načine, kako bi dognal bistvo človeške prilagodljivosti. Namesto da bi na človeka »montirali« umeten organ, bodo skušali omogočiti, da bi človeku tak organ zrastle. To ni tako nedostopno, kot se zdi. Odstranite človeku eno ledvico, pa se bo druga povečala, da bo lahko prenašala večje breme.

Veselite ali strah

Možnosti, ki se kažejo ob teh novih dosežkih, lahko upravičeno vzbujajo strah, saj bi lahko to orodje v nepravilnih rokah, uporabljen v nepravne namene, pomenilo neprimerno hujšo katastrofo kot atomska bomba. Zato je treba pričakovati, da se bodo ta prizadevanja usmerila tako, da bo človek sledil želji narave: dosegati vedno večji napredek.

Namesto astronauta, ki lahko poleti v vesolje na račun dejstva, da skoraj vse njegove fiziološke sisteme zamenjajo elektronski, ki ima zapečatena usta, izključen emotivni svet, deloma odstranjen živčne vode, telesni izločki pa bi se presnavljali v njem samem — namesto tega človeka si želimo drugačnega. Človeka, ki je po zunanosti normalen, pa ga potrebuje samo tako malo kisika kakor himalajski serpa, ki je odporen proti vročini kot požiralec ognja, ki potrebuje manj hrane kot puščavnik, ki je močan kot Sonny Liston in ki preteče eno miljo v treh minutah, medtem pa rešuje z možgani zapletene probleme. Imenujmo ga »optiman«, znanstveniki pa upajo, da bo lahko živel že v bližnji prihodnosti.

POPULAR SCIENCE

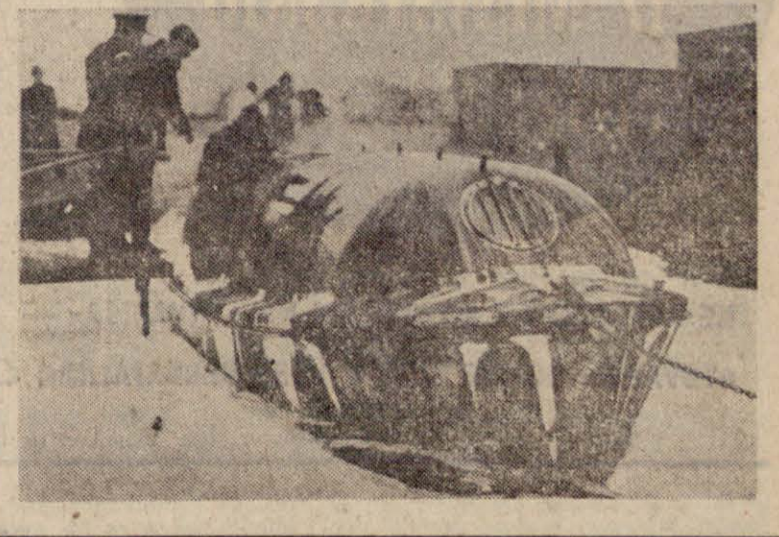
Na 20. mednarodnem sejmu izumov v Nürnbergu so poleg 400 novosti in vzorcev pokazali tudi posebno gosenco, ki lahko brez težav sama spravi avtomobil iz peska, snega ali blata in jo je mogoče pritrčiti na kolo s pičlini nekaj prijemi.

V montažni hall zahodnonemške tovarne za prevozne potrebščine stoji gigant na kolesih: doslej največji kamion na svetu, ki je dolg 44 metrov in lahko prevaža tovor, težak do 350 ton. To posebno vozilo z dvajsetimi osmi bo te dni opravilo svoje prve poskusne vožnje. Sploh ga ne bodo prodali, temveč ga bodo posojali podjetjem, ki bodo hotela prevažati, na primer, generatorje za atomske objekte. Potrebe so tako velike, da je kamion rezerviran že za poldrugo leto. Potrebovali so šest let, da so konstruirali ta orjaški tovornjak. Zdjaj pa se pripravljajo na izgradnjo še večjega orjaka na kolesih, katerega kapaciteta naj bi znašala celo 500 ton. Predvidevajo, da bo dolg 103 metre.

iz znanosti in tehnike nam poročajo

S poskusi je ugotovil berlinski entomolog Bedler, da se termiti med počitkom ravna po silnicah zemeljskega magnetizma. Ko je Bedler obdal termite z železnimi stenami, ki pretežujejo zemeljski magnetizem, so počivajoči termiti poljubno spreminjali smer in lego. Če četrte ure potem, ko je spustil pri enom nadaljnjih poskusov skozi termite magnetne tokove, so insekti enotno spremenili smer. Nekaj podobnega so odkrili doslej samo pri majskih hroščih in močvirskih poljih.

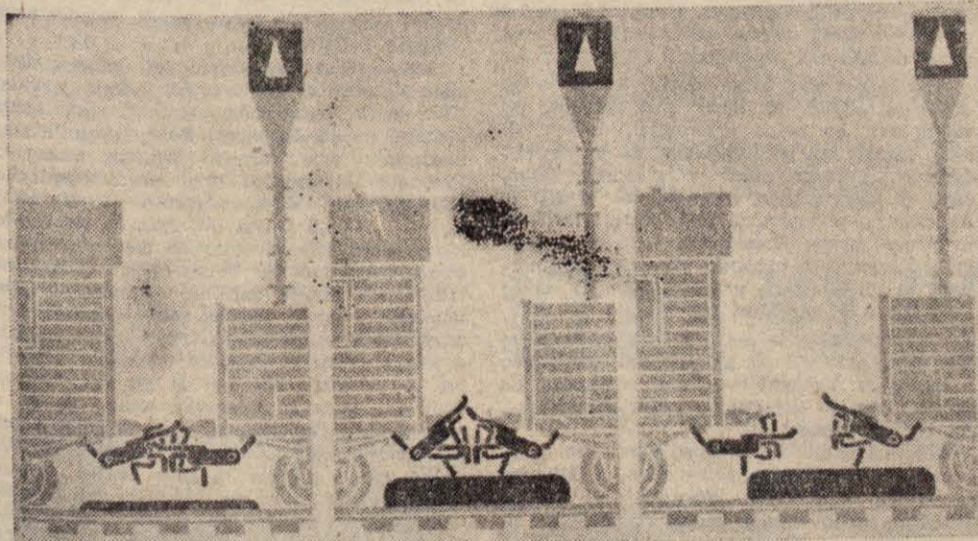
Požar na odprtem morju — nesreča, ki je stara toliko kot zgodovina plovbe. Nedavno so v Veliki Britaniji posvetili posebno pozornost reševanju posadke z gorečih ladij. Uspeh dobrih dveh let raziskav in risanja načrtov je poseben rešilni čoln, ki baje zagotavlja posadki popolno varnost, pa čeprav plove v njem, sredi goreče nafte. Novi čoln bo veliko pomenil zlasti posadkam tankerjev in drugih ladij, ki prevažajo vnetljiv tovor. Pri prvem preizkusu novega vozila v Pinewoodu blizu Londona so uporabili bazen, kamor so načrpal mešanico nafte in bencina ter jo zažgali. Nato so vanj spustili hermetično zaprt rešilni čoln. V čolnu sicer ni bilo ljudi, vendar so strokovnjaki zatrdili, da je poizkus popolnoma uspel. Čoln je pokril z ječkom, ki je na zunanji strani obdano s posebno plastično oblogo, na notranji pa z azbestno. V njem je prostora za 45 ljudi, poganja pa ga motor z zračnim hlajenjem. Gasilci, ki so za vsak primer prisostvovali poizkusu, so pogasili plameno, potapljač pa je privlekel čoln k robu bazena. Tehniki so na krovu čolna ugotovili, da sta vsa oprema in naprava za zračenje odlično prestali poizkus. In še zanimiv podatek: preden so čoln spustili na gorečo gladino, so vanj položili surovo maslo in sir. Izkazalo se je, da niti plamen niti plini niso prodrli do njiju ... celo okus je baje ostal nespremenjen.

ŽELEZNICA SE UČI PRI ŽELEZNICI — IGRAČKI

MODEL JE ZA UZOR

Tisto kar poznajo otroci že dolga leta z električnih modelov železnice, na pravih železnicah šele preskušajo. — Vlake na železnicah-igračkah je mogoče sestavljati tako, da otrok pritiska na gumb na komandni plošči, na resničnih železnicah se morajo ranžirci plaziti pod vagoni. — Na nemških državnih železnicah preskušajo posebne avtomatične sklopke, ki bodo olajšale delo železničarjev.

Model električnega vlaka je igračka za otroke, še bolj za njihove očete.

Komaj za dlan velika lokomotiva se počasi premika po tračnicah na parketu. Pet tovornih vagonov vleče. Potem zabrenči droben elektromagnet. Majhna lokomotiva sune nazaj. Tovorni vagon, ki je bil še pravkar pripet na kompozicijo, se odgne in obstane. Potem se lokomotiva vrne ponj. Pritisne vlak ob vagon, slišati je kovinski zvok, in vagon je spet pripet na vlak.

Fantek ob komandni plošči se ne utrudi. Igra se ponavlja. Čudovito izpeljana tehnika priklapljanja in odklapljanja vagonov. Sestavljanje vlakov. Sklapanje tovornih in osebnih vagonov. In pri tem se fant vagonov niti ne dotakne. Zadošča pritisk na gumb na komandni plošči, premik regulatorja na transformatorju za lokomotivo.

Toda postopek avtomatiziranega sestavljanja vlakov, ki je pri modelih dosegel že klasično popolnost, je na resnični železnici šele v povojih. Šele preskušajo ga!

S prav takšno zavzetostjo kot očetje in sinovi opazujejo igranje svojih električnih vlakov, opazujejo tudi inženirji nemških državnih železnice, kako na resnični železnici progli v Portu pri Mindnu udarjajo skupaj vagoni, ki so opremljeni z novimi sklopkami. Poskusni vagoni imajo namesto sklopke z vlakom — kot jo poznamo z vseh svetovnih železnic — namesto avtomatičnega sklopka. Gre za tehnično novost, ki naj bi omogočila železnici velike prihranke.

Strokovnjaki so izračunali, da morajo samo na nemških železnicah ranžirci vsak dan na roko speti 700 do 800 tisoč vagonov. Pričakujejo, da bodo v prihodnosti njihovo delo zelo poenostavili. Železničarjem se ne bo treba več plaziti pod vagoni in se stiskati med obdajajo. Avtomatska sklopka deluje samodejno. Ko pritiska vagon ob vagon nova sklopka zagrabl in zveže vagona brez človekove pomoči.

Tehnična novost na železnicah je zelo podobna sklopkam na igračkah...

(PO KRISTALU)

ti in avto

»Poroka ali smrt« — dilema mladih gospodičen, ki so jih hoteli zaročenci pustiti na cedilu, dilema, tako ljuba in razburljiva za naše babice, ki so sledile dogodivščinam svojih junakin v podliskarskih romanih, je zopet aktualna. Samo da se to pot nanaša na drugo junakinja: evropsko avtomobilsko industrijo. Se je usodni trenutek že tako približal? Če je verjeti nekaterim francoskim izvedencem, ki se ukvarjajo s tem problemom, potem da, celo zelo blizu je, višek pa naj bi bil 1970. leta. Ali se bodo evropske industrije srečno spopadle ali pa bodo propadle in Francozi so svoje trditve podkrepili s pravim argumentom — s številkami.

V letu 1970 bodo v Evropi izdelali približno deset milijonov avtomobilov; če upoštevamo celotno prodajo na domačem trgu in izvoz, bo še vedno ostalo precej neprodanih vozil, domnevajo, da se bo število sukutov okoli dveh milijonov. Toda to ni vse. Huda konkurenca, predvsem zaradi močnega ameriškega pritiska, bo uničila srednje velike avtomobilске industrije, tako da bo v Evropi ostalo samo deset proizvajalcev, ki bodo vzdržali konkurenčni boj. Manjšim podjetjem pa ne bo preostalo drugega, kot da se poročijo, zaprejo obrate ali pa pričnejo izdelovati kaj drugega, samo avtomobilov ne! S tako črnogledimi perspektivami se sicer ne strinjajo vsi francoski strokovnjaki in obetajo milejšo usodo evropski avtomobilski proizvodnji, poroka ne bo nujno potrebna, vsekakor pa dobra zaroka. Izkušnje že imamo, saj je kar precej

primerov sodelovanja v raznih industrijskih vejah širom po Evropi, rezultati pa so dobri in celo izpodbitni. Zaroka bo torej lahko zadostovala, če ... če bosta zaročenca polna domiselnosti in iznajdljivosti. »Obsojeni na fantazijo« je bil poimenljiv naslov nekega članka v Auto Journalu, ko je pisec obravnaval prihodnost evropske avtomobilске industrije. Srednje velike tovarne se bodo torej lahko rešile samo s kvaliteto svojih proizvodov, tehničnimi izboljšavami, originalnostjo izvedb in domiselnostjo.

Podoben mnenja je tudi podpredsednik Peugeot Maurice Jourdan: »Naša strategija mora biti kvaliteta brez primere, zakaj najboljši so tisti proizvođači, ki so kvalitetni, pa naj gre za avtomobile, tekstilije ali čevlje.«

Nasprotniki takih argumentov pa trdijo, da današnji ni odločilna kvaliteta, temveč cena. Za to, da bi vzdržali pritisk konkurence, bodo morali globoko poseči v žep za investicijami, če bodo hoteli mo-

dernizirati proizvodnjo, da bi jo tako pocenili. In še: da bi se ledetali za nove večje in sodnejše obrate čimprej amortizirali, bodo lastniki prisiljeni kar najbolj standardizirati proizvodnjo, obenem pa bodo morali čimdlje obdržati modele vozil, ki jih že izdelujejo. Tako bodo avtomobili v letu 1970 vse prej kot originalni in se bodo kaj malo razlikovali od tistih iz leta 1963. Nič nenavadnega, če pomislimo na znani volksvagen, ki ga je projektiral inženir Porsche leta 1935!

Ravno nasproten francoskemu pesimizmu pa je angleški optimizem. Čeprav se britanski argumenti zde kar malce preveč preprosti, pa so vendarle zasnovani na dolgoletnih izkušnjah in zdravem razumu. Strokovnjaki že leta proročujejo krizo v avtomobilski industriji, kljub temu pa jih dejansko stanje postavlja na laž, saj je industrijska ekspanzija skoraj vedno presegla tudi najbolj rožnata predvidevanja. Ze od prvih povojnih let dalje

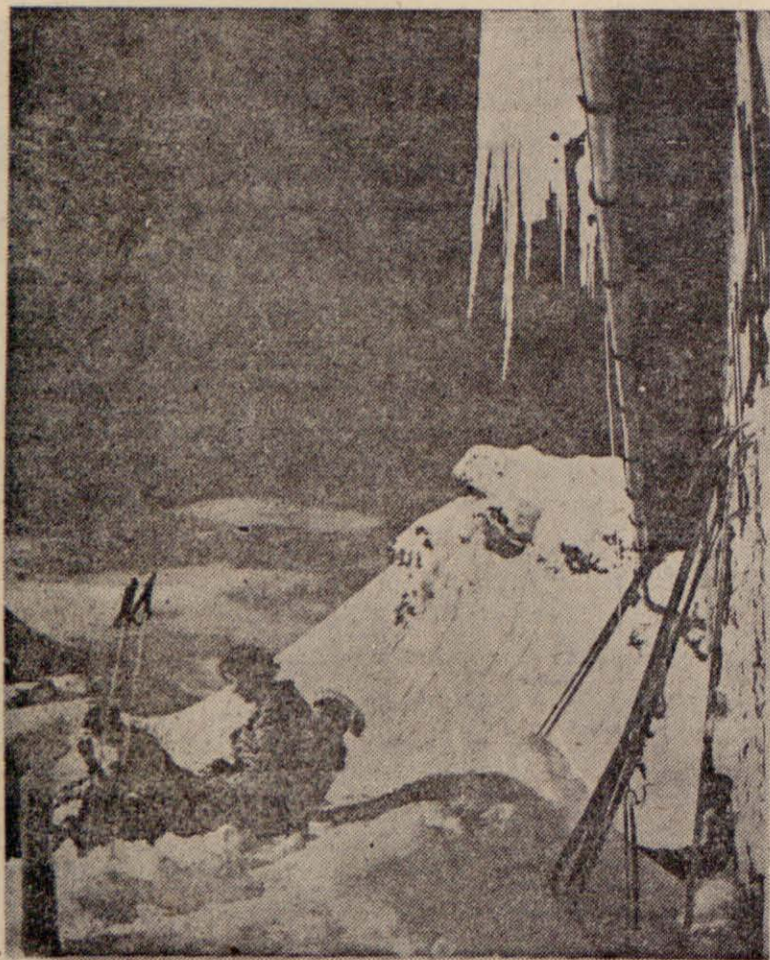
so trčili, da bodo ameriški giganti pomendrali angleško industrijo, pa je kljub takim napovedim značil britanski izvoz v letu 1960 kar 975 milijard dolarjev. Leta 1961 so zopet domnili o avtomobilski industriji, namesto pomanjkanja pa je prišlo obilje.

Pretoklo leto je bilo med najuspešnejšimi v zgodovini angleške avtomobilске industrije: proizvodnja je narasčala, v izvozu pa so že dosegli raven, ki so jo začrtali za leto 1965. Angleži so menjale, da se s pesimizmom lahko doseže samo nazadovanje, za avtomobilsko industrijo pa predvidevajo, da ima pred sabo še najmanj 30—40 let ekspanzije. Ko bo evropsko tržišče nasičeno, ostaneja še afriško in azijsko, podatki namreč kažejo, da je bilo v Africi leta 1961 1.786.000 vozil, v Aziji pa 1.578.000. Avtomobil ne bo vedno samo last sultanov, emirjev in njihovih dvorov, ki se sedaj postavljajo v superluksuznimi ameriški cestni križarkami, prišel bo čas, ko bo avto-

mobil dosegljiv tudi za manj premožne prebivalce teh dežel. Takrat pa bodo zopet v modi sedaj tolikanj zaničevana evropska vozila. Angleži so torej prepričani, da kakršne koli že obup ni na mestu, še več, menjajo so, da bi morala država podpirati, stimulirati in celo financirati avtomobilsko industrijo, ki se ji obeta še precejšnja ekspanzija v bodočnosti.

Resnica bo torej verjetno nekje med obema nasprotnima mnenjema, za sedaj pa je gotovo, da se evropska industrija s precejšnjim nemirom pripravlja na bitko cen na svetovnih tržiščih. Proizvajalci so investirali ogromne vsote v izdelavo novih modelov v velikih serijah in s čimvišjimi cenami. Za ilustracijo nekaj števil: v Nemčiji sta VOLKSWAGEN in DAIMLER-BENZ porabila za investicije več kot 312 milijard v našem denarju. Francija namerava vložiti v avtomobilsko industrijo za leta 1962—1965 429 milijard. V Veliki Britaniji so investicije dosegle rekordno vsoto 565,5 milijarde, sosednja Italija pa je v letih 1960 do 1962 že investirala 400 milijard.

Take investicije se zde kot uvod v bližnjo nadstno ostru konkurenčno vojno, vendar je le bolj verjetno, da taki ukrepi ne bodo potrebni in da bosta strah pred hiperprodukcijo in tizen premislek privela do dogovorov in sporazumov na mednarodni ravni, kar bo omogočilo tudi manjšim partnerjem sodelovanje in delež v skupni proizvodnji avtomobilске industrije.

VEČ PRIHRANKOV —
PRILETNEJSI DOPUSTI
VAŠ DENAR NALAGAJE
NA HRANILNO
KNJIZICO

V KOMUNALNO BANKO

CELJE ali CELJSKO MESTNO HRANILNICO

NE POZABITE
TUDI DANES

„ZVIJEZDA“
čajna margarina z maslom

VOJNA IZ MINISTRSKIH FOTELJEV

»TOVARIŠ«

bo začel
januarja objavljati
v nadaljevanjih

Z DOKUMENTI, KI SE NISO BILI OBJAV-
LJENI, OPRT PRIKAZ POCETJA BIVŠE JU-
GOSLOVANSKE VLADE OD APRILA 1941. DO
1943. LETA, NJEN POBEG V TUJINO, IN-
TRIGE EMIGRANTOV V ZAMEJSTVU ITD.

IN
SERIJO FELJTONOV

ZLOČINI, KI SO PRETRESLI SVET

RAZGLABLJANJE O NEPOJMLJIVI STRA-
STI — KLICU PRADAVNINE — KI V CLO-
VEKU NENADOMA ZBUDI ZLOČINSKE
NAGIBE IN PRIPELJE V KRIMINALNO
DEJANJE.

NE ODLAŠAJTE Z NAROČILOM NA »TOVARIŠA« —

»TOVARIŠ« DOBITE TUDI V VSEH PRODAJALNAH ČASOPISOV!

PERE

ČISTO STANOVANJE
JE TUDI UDOBNO
STANOVANJE, TO PA
VAM OMOGOČA
PRANJE DOMA Z
»ALBUS«
DOMAČIM
DETERGENTOM
Z ZAŠČITNIM
ZNAKOM »A«

Dobitniki nagradne igre „PRIMA A“

Stepančič Marija, Costa v Mestni log št. 6, Ljubljana, Trnovo — Novak Zinka, Šišenska (blok 13), Ljubljana — Karner
Brigita, »Exportprojekta«, Ljubljana, Cankarjeva 4 — Trotar Martina, Kokronog 75 — Furman Ida, Lesje 11, p. Majšperk
— Plut Alojzija, Rožni dol št. 7, p. Semič — Petek Olga, Koper, Tumova 8 — Šilar Marija, Breg ob Savi št. 49, p. Kranj
— Krašovec Stefka, Črna na Koroškem št. 113 — Simončič Antonija, Zavrh 59, p. Volččina.

»ALBUS«

Niti poveljnikova zaskrbljenost niti
vzdušje nenehne napetosti nista vplivali
na razpoloženje letalcev in drugih po-
sadek. Navajeni na nevarnosti svojega po-
klica in neizmerno vdani cesarju in do-
movini, so ponoči brezskrbno posedali
ob sakeju in igrali go, podnevi pa so
nadaljevali s pripravami. Piloti, ki bodo
vodili napad s torpedi, in piloti strmo-
glavcev so na maketah otokov Oahu in
Ford proučevali vsako podrobnost, o-
čker si niso vtisnili v spomin vseh voja-
ških objektov.

Medtem ko je letalska flota prihajala
s severa, so zavezniki mislili, da namera-
vajo Japonci, zaradi nenehnih konvojov,
ki so jih opazili v Južnem morju, zasesti
Indokino in Siam.

»UŽIVAJTE MIRNE SANJE!«

Sedmi dan plovbe so prešli radijska
navodila. Bil je prvi december in poroči-
lo se je glasilo: »Plezajte na goro Niita-
ka.« To je bila šifra, ki je pomenila, da
so pogajanja propadla in da je vojna
neizbežna.

Prvič je bil določen datum napada: 7. de-
cember.
Ladjeve je plulo skozi nevarne vode se-
verno od ameriške baze na Midwayu. Vzdušje
je bilo napeto, ker bi jih na tem področju
že lahko odkrilo kako ameriško letalo ali
podmornica. Po čudnem naključju pa flote ni
opazil nihče.

Medtem pa so Japonci svojemu ambasa-
dorju v Združenih državah Amerike Namuru
in posebnemu poslaniku Saburu Kurusi na-
ročili, naj se z Američani še vedno pogajata
o miru. Njuna pogajanja naj bi namreč odvr-
nila pozornost Američanov.

Ladje so 6. decembra svoje rezervoarje na-
polnile s gorivom. Kmalu po poldnevu so vse
posadke poklicale na krov, kjer so jim pre-
brali cesarsko poslanico, za njo pa še Jama-
motovo sporočilo: »Usoda vsega imperija je
v vaših rokah. Vsa naj stori vse, kar je
v njegovih močeh.«

Ladje so se nato obrnile za 180 stopinj pro-
ti jugu in z vso hitrostjo odplule proti polo-
žaju, od koder se bo začel napad.

Naslednje ure so minile v agoniji, saj bi
bilo usodno, če bi japonsko floto odkrili na
pragu sovražnikovih trdnjav. Toda se enkrat
jim je bila sreča naklonjena. Niti enega ame-
riškega letala ni bilo na spregled in napetost
je popustila, ko se je končno zmrznilo. Malo
pred poldnevom je Tokio sporočil, da je prejel
sporočilo s Havajev, ki pravi, da je Pearl Har-
borju niso postavljeni protiletalski baloni.
Prav tako ni sledi o zaščitnih mrežah, ki naj
bi jih sovražniki položili v vodo okoli ladij
za zaščito pred torpedi. To sta bili novici,
ki sta ju Genda in Fuchida željno pričakovala.
Naslednje sporočilo iz Tokia je navajalo,
da v pristanišču ni nobene letalonosilke, da
pa je usidranih devet bojnih ladij, sedem
križark in devetnajst rušilcev.

Navedli so še meteorološke podatke otoka
Oahu, kar pa ni bilo potrebno, saj so Ameri-
čani sami sporočali po radiu vsa vremenska
poročila.

Na Japonskem so bile oči vseh pomorskih
visokih oficirjev uprte v Pearl Harbor. »Ha-
vaji, ujeli se boste v past kot podgana.« je
zapisal v svojem dnevniku admiral Matonu
Ugaki. »Uživajte mirno samo še en dan.«

V mraku 7. decembra je bil Nagumo ve-
sel, da se je razbremenil odgovornosti za na-
daljnje operacije: »Pripeljal sem ladjeve do
sem.« je dejal Gendi. »Odslej naprej ste vi
odgovorni.«

»TORA, TORA, TORA!«

Ob 05.30 sta dva hidroaviona vzletela na
polzevalovje. Še enkrat se bosta prepričala,
če je ameriška flota v pristanišču. Če ju bodo
odkrili, bosta prav gotovo zbudila Ameri-
čane. Toda to je bil riziko, s katerim so Ja-
ponci računali. Piloti na vseh letalonosilkah
so zbudili ob treh zjutraj. Mnogi niso spali
vso noč, ker so pisali poslovilna pisma.

Kakor hitro so pozajtrkovali, so se zbrali
v kabinah, kjer so dobili zadnja navodila.
Ob 05.30 se je šest letalonosilk — bilo je
dvestot milij do Oaha — obrnilo proti vzhodu
in povečalo hitrost na štirinajstdeset vozlov.
Morje je bilo zelo razburkano, velika ladja je
premetavalo kot orčeve lupine in valovi so
prijaskali do pasu. Toda vzlet je bil mogoč
kljub težkim razmeram.

Pred pometom so si vsi letalci zavezali
hačimakej okrog usnjenih čelad. To so
dolge ozke rute, ki so si jih samuraji zave-
zovali okoli glave, preden so šli v boj. Na vsa-
kem hačimakeju je bila napisana beseda
HISKO — gotova zmaga.

Vse vzletne operacije so potekale hitro.
Prvi val je sestavljalo trinajstdeset lovcev,
devetinajdeset višinskih bombnikov, enain-
petdeset strmojavcev in petdeset torpednih
letal. V petnajstih minutah so bila vsa letala
v zraku. Doselej se jim kaj takega ni posrečilo
niti v boljših okoliščinah. Pri vzletu sta
strmoglavlili samo dve letali.

Na Fuchidov signal, ki je vodil svojo skupi-
no bombnikov, so se letala razporedila v bo-
jno vrsto in odletela proti otoku Oahu in
pristanišču Pearl Harborju. Prvem valu je
sledil drugi. Skupaj je napadalo tristo trin-
petdeset letal. Na palubah so mornarji navdu-
šeno pozdravljali pilote z besedami: »Banzai,
banzai!« Genda je čakal na ladji AKAGI Fu-
čidovo sporočilo, ki ga bo poslal takoj, ko
bo prišel na cilj.

Razkropljeni po vsem Pacifiku so ko-
mandanti drugega, tretjega, četrtega in petega
japonskega ladjevala čakali Fuchidovo sporo-
čilo, ki jih bo vrglo v vojno na različnih
bojiščih.

Jamamoto in vsa Japonska sta čakala to
vest.

Prvo novico je poslalo izvidniško letalo, ki
je preletelo Pearl Harbor. Ameriške ladje so
bile še vedno zasidrane v pristanišču in opa-
ziti ni bilo nobenega znamenja priprave na
nosil. Ob 07.49 je Fuchida poslal obvestilo:
»TO-TO-TO!« To je bil prvi zlog japonske
besede, ki pomeni »NAPAD«. Na letalonosil-

TORA!
TORA!
TORA!

kah so vedeli, da zdaj napada prvi val le-
tal. Nekaj minut kasneje je prišlo še drugo
sporočilo. Svojim radovednim predstojnikom
na AKAGI in v Tokiu je Fuchida sporočil po
radiu: »TORA, TORA, TORA« (TIGER, TI-
GER, TIGER), kar je bila šifra, ki je pome-
nila, da je napad popolnoma presenetil
Američane.

Jutro je bilo celo za Havaje izredno lepo.
V splošni tihoti zore je sončna svetloba
mehko legla na zeleni otok Oahu, poln pe-
ščenih plaž. V Waikikiu je morje kot vedno
pljusalo ob obalo. Kokosove palme so se
blago zibale v morskem vetru. Okolišine so
dopuščale, da so mnogi ameriški oficirji
lahko spali dalj časa. Kljub rastoči napetosti
zaradi napadalnosti Japonske so prebivalci
»raja na Pacifiku« še vedno živeli lagodno
življenje. Kot običajno so bile tudi v soboto
pred napadom Japoncev v vseh vojaških usta-
novah Pearl Harborja številne zabave. Za-
radi tega je ameriške enote presenetil napad
Japoncev v spanju.

Admiral Husband E. Kimmel, odločen in
sposoben poveljnik ameriške flote na Pacifi-
ku, pa je bil že buden. Po naravi vzdržen
človek in mornar od nog do glave je posvetil
mnogo ur izboljšavam borbenih sposobnosti
svojih pomorskih enot. Toda to jutro je
nameraval odigrati partijo goifa z general-
poročnikom Walterjem C. Shortom, ki je bil
komandant ameriške pehote na Havajih. Od-
dih je Kimmel presneto zaslužil. Minuti te-
den se je posvetoval s štabnimi oficirji o po-
ložaju ladij, ali naj flota odpluje na odprto
morje ali naj ostane v pristaniščih.

Dne 27. novembra so enote na Havajih
prejele opozorilo ameriške vlade o možnosti
vojne z Japonci. V tem času so že bile mnoge
ladje zaradi vojne psihoze na odprtem morju.
Da prepelejo letala na otok Wake, so 28.
novembra odplule še štiri težke križarke,
devet rušilcev in letalonosilka ENTERPRISE.
Letalonosilka LEXINGTON je v spremstvu
treh težkih križark in petih rušilcev dne 5.
decembra odplajala enotam na otoku Midway
letalske okrepitve. Tik pred napadom je od-
plula še treja skupina ladij v smeri proti
Johnstonovim otokom, ki so oddaljeni 700
milj jugozahodno od Oaha in kjer naj bi jih
izkrcevalni manevri.

Tako ni bilo v Pearl Harborju nobene le-
talonosilke pacifiške flote. (Letalonosilka »Sa-
ratoga« je ravno zapuščala ladjedelnico v Sa-
n Diego, kjer je bila v popravilu.) Zato je
Kimmel odločil: bojne ladje morajo ostati na
sidriščih, kjer jih lahko ščiti kopensko le-
talstvo. Na odprtem morju bi bile enote brez
spremljiva letalonosilk ter zaradi tega brez
zračne zaščite veliko bolj izpostavljene kot v
pristaniščih. V soboto zvečer 6. 12. 1941 je bil
admiral Kimmel v civilu na majhni, neuradni
večerji skupaj z drugimi visokimi mornari-
škimi oficirji. V družbi starih prijateljev je
užival ob kozarcu pijače. Kimmel se je po
svoji stari navadi poslovil že ob 21.30 in bil
ob 22 v postelji, čeprav se je zabava ob kar-
tanju nadaljevala do polnoči.

Nikoli ga niso smeli motiti, ko se je ob
nedeljah odpravil igrati golf. Kmalu po
sedmi uri, ko se je pripravljaj, da zapusti
hišo, je zazvonil telefon. Klical ga je Vincent
Murphy, dežurni oficir v glavnem štabu.
Javil je vznemirljivo vest. Rušilec WARD je
odkril tujo podmornico blizu Pearl Harborja
in streljal nanjo. Napad rušilca je bil v skia-
du s Kimmelovim ukazom: »Vse tuje podmor-
nice, ki jih odkrijete v bližini Havajev, takoj
napadite z globinskimi bombami!«

Dežurni oficir je sporočil, da mora Kim-
mel takoj priti v štab, kjer bo vodil raziskavo
o incidentu. Vrhovni komandant mornarice na
otoku Oahu je dežurnemu oficirju zagotovil,
da bo takoj prišel.

Ko je Kimmel čakal avto, s katerim se je
hotel odpraviti v mornariški štab, je Murphy
še enkrat telefoniral. Sporočil je, da je
WARD v prepovedanih vodah opazil tudi ri-
biško barko... Medtem ko je dežurni oficir
še vedno govoril, je planil v sobo oficir in
vpil, da japonska letala napadajo Pearl Har-
bor. Čeprav oficirju niti sam ni verjel, je
Murphy sporočil presenetljivo novico Kim-
mlu. Osupel nad strašnim sporočilom je
Kimmel spustil slušalko na mizo in odvihral
iz hiše na Makalapa Heights na dvorišče, da
bi se sam prepričal. Minuti, ko je okamenel
stal in še vedno čakal avto, so bile prav go-
tovo najkrajše in najstrašnejše v njegovem
življenju. Opazoval je japonske lovce in
bombnike, ki so švigali nad Pearl Harborjem
kot mušice. Ko je tako tam stal, poln bole-

čine in žalosti, se ni zavedal, da je pomenil
napad Japoncev konec njegove kariere in
začetek nove ere. Japonski napad se je spre-
menil v pogrebno koračnico ameriških la-
dij. To je bil tudi začetek letalsko-pomorskih
akcij velikega obsega.

Pridirvel je avto in Kimmel je vstopil. Z
vso naglico je avto odpeljal proti glavnemu
stanu, kamor je prispel ob 8.10. Napad je
v tem času divjal z največjo silo. Torpedna
letala so se v nizkem letu spuščala nad Pearl
Harbor in izstrelila torpeda proti zasidranim
ladjam, strmojavci pa so kot jastrebi planili
na bližnje letališče Hickman. Z višine so težki
bombniki spuščali v globine smrtonosne to-
vore, lovci pa so napadali vse, kar so videli.
Bobnenje bomb, žvižganje krogel, truš letal,
bruhanje topov branilcev, ki so že odgovar-
jali na napad z vseh koncev Pearl Harborja,
duseč smrad ognja in dima — vse se je zdilo
v simfonijo hrupa in kaosa. Mnogi Američa-
ni so bili zaradi strahot in zmde tresnuto
paralizirani. Nem in globoko prizadet je
Kimmel planil v štab.

»VSTANITE! VOJNA SE JE ZAČELA!«

Štabni oficir pomorskih letalskih operacij,
Logan Ramsey na Fordovih otokih je prvi ob-
vestil svet o napadu. V opečnato upravno
stavbo se je vrnil zaradi telefonskega spo-
ročila, da je pilot izvidniškega letala opazil
neznano podmornico. Hotel je preveriti tele-
fonsko obvestilo, preden bi izdal ukaz za
splošno polzevalovanje.

V trenutku, ko je pomorska straža dvigala
na drog ameriško zastavo, je Ramsey zasi-
šal truš letala, ki se je spuščalo nad posto-
janko. Ramsey je bil prepričan, da se spušča
ameriško letalo, zato je bil besen. Obrnil
se je k dežurnemu oficirju Dicku Ballingerju
ter ukazal: »Dick, poizvedi za tega fanta.
Javiti se mora na raport!«

Letalo je zelo nizko švignilo nad posto-
janko in oba sta ga napeto opazovala. »Ali
si ugotovil številko letala?« je vprašal Ram-
sey. »Ne,« je odgovoril Ballinger, »koda mi-
slim, da je bil v letalu poveljnik eskadrilje.«
Poveljniška letala so bila tedaj označena z
rdečo črto. Nedovoljeni poleti so bili strogi
prekrški. »Ugotovite njegovo ime,« je jemo
dejal Ramsey. »Opazil sem, da je nekaj čr-
nega padlo iz letala,« mu je odvrnil Ballin-
ger. Ni še dokončal besede, ko se je že za-
silšala eksplozija. Ramseyev obraz se je v tre-
nutku spremenil.

»Saj to je vendar japonsko letalo!« Planil
je preko hodnika v sobo, kjer so bili radiote-
legrafisti in jim ukazal, naj svetlo nešifrirano
sporočilo: »Letalski napad na Pearl Harbor!
ter dodal: »To ni vaja.«

Tako je bilo oddano eno najvažnejših spo-
ročil preko radijskih valov. Kimmelov štab je
storil isto, vendar je bila vest z otoka Ford
prva in Ramsey prvi, ki je zbudil Združene
države Amerike iz dolgega spanja.

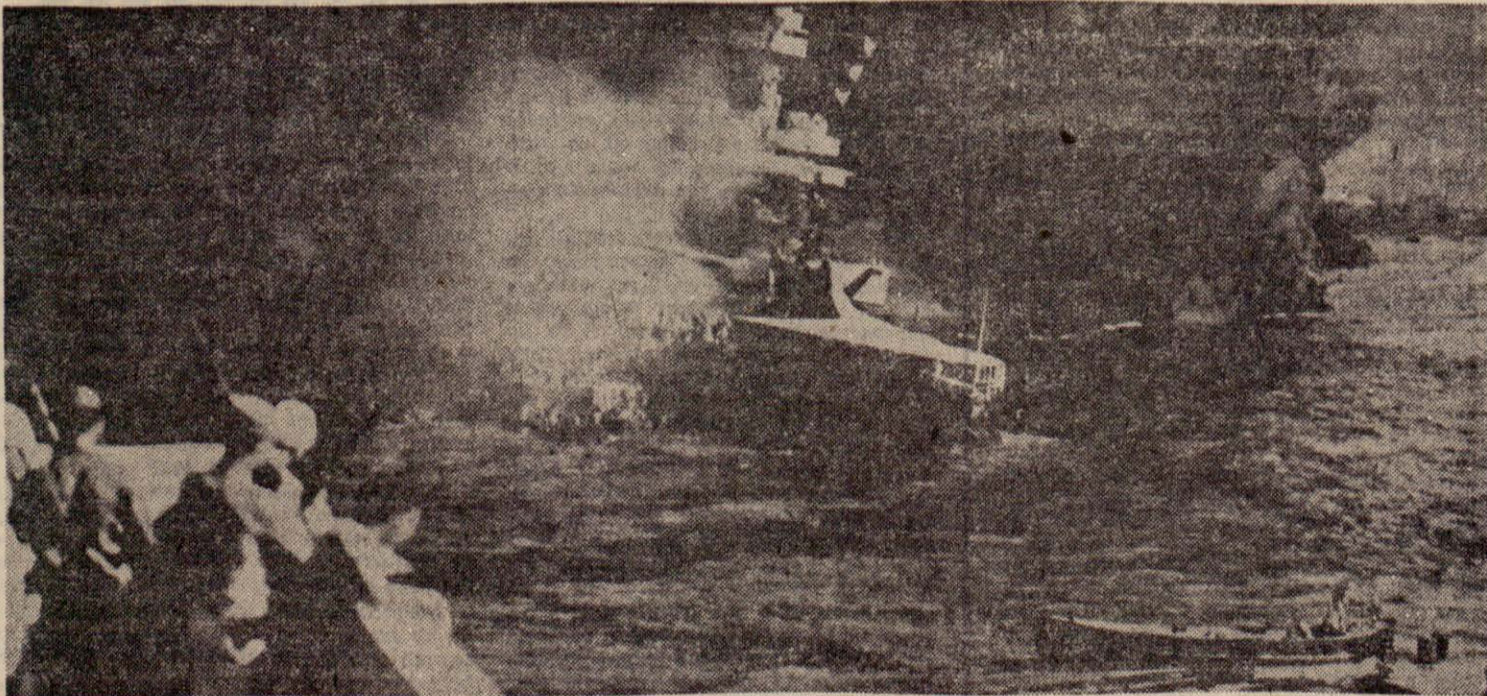
Pomočnik Charles Cox, oficir za načrtova-
nje v pomorskem štabu admirala Ballingerja,
je bil še v postelji, ko se je napad začel.
Očeloval je ali naj že vstane, ob nedeljah je
namreč običajno pripravil zajtrk svoji dru-
žini. Ni se še odločil, ko so ga eksplozivne
bomb in hrup letal vrgli iz postelje. Takoj je
vedel, kaj se dogaja. »Vstanil! Vojna se je za-
čela,« je zavpil ženi. V pižami in v copatah
je pomagal ženi obliči sina in mlašo
hčerko in skupaj z njimi zdrvel v Ballinger-
jevo hišo, kjer je bilo odlično utrjeno zaklo-
nišče. Ko je tako spravil družino na varno,
je odšel proti domu, da bi se oblekel. Blizu
svojega stanovanja je za trenutek strmel ob-
stal, ko je videl, kako je eksplodirala bojna
ladja ARIZONA. Deli ladje so padali tudi na
trato, kjer je stal. Zelenka plošča je porušila
garažo in uničila njegov avto. V uniformi, ki
jo je oblekel kar čez pižamo, se je Cox še
vedno v copatah javil svojemu poveljniku.
Katastrofa ARIZONE je naredila veliko škodo
na hangarji in barakah, za katere je bil
odgovoren, kapetan James M. Shoemaker.
Na poti v poslopje glavnega štaba je na cesti
naletel na razbitino hidroplana. Dan prej so
letalci s tem letalom uspešno opravili proti-
sabotažno vajjo.

Shoemaker je bil priča strahovitemu pri-
zoru. Hangarji so goreli kot papir in letala,
ki so bila v njih zaradi nevarnosti sabotaže
tesno skupaj, so izginjala v ognju.

»Izvelecite letala iz hangarjev!« je ukazal
nekemu nižjemu oficirju in mornarjem, ki
so prav tako kot on opazovali požar. To pa
je bilo tudi vse, kar so lahko storili, ker
gasilci niso mogli gasiti zaradi nezadostnega
vodnega pritiska.

Ko je Kimmelov štabni šef, kapetan Wil-
liam W. »Poco« Smith prišel v štab, je videl
Kimmila v vojno-načrtovalni pisarni, kako
opazuje napad Japoncev. Poleg njega je stal
namestnik vice admirala William Satterlee
Pye, ves umazan od olja zaradi eksplozije
CALIFORNIE. Kapetan Smith ju je takoj
opomnil, da ne smeta biti skupaj, ker lahko
en zadetek ubije oba ter bi tako mornarica
ostala brez vodstva. Temu opozorilu so pri-
trdili tudi drugi, zato se je admiral Pye
umaknil v drug del zgradbe. Obveščevalni
oficir M. E. »Germany« Curtis je prišel v štab
dvajset minut po začetku letalskega napada
ter se pridružil Kimmilu in Smithu. Vsi so
stali pri oknu in opazovali letala, ki so v
nizkem letu preletela štab in švignila proti
pristanišču, kjer so odrgla torpeda. Nepre-
stane eksplozije so dvigale visoke stebre
vode in oblaki dima so prekrili nebo. S tega
varnega kraja oficirji niso mogli videti uspeš-
nosti zadetkov, toda neprestana telefonska
sporočila so jih seznanjala o vsem, kar se je
dogajalo. Bili so osupli zaradi učinkovitosti
napada. Misli so, da prihajajo letala z ene
ali največ dveh letalonosilk. Niti sanjalo se
jim ni o strašni japonski sili, ki je prežala na
obzorju. Mnogi ameriški oficirji so bili še
kasneje prepričani, da so letala priletela sa-
mo z ene ali dveh letalonosilk. Nihče pa si
niti misliti ni mogel, da tega nedeljskega
jutra vzletajo rjaveči zračni demoni kar s še-
stih letalonosilk, ki so prežale pred duri
Pearl Harborja.

NADALJEVANJE PRIHODNJIC

Ameriške bojne ladje gorijo v pristanišču Pearl Harbor

RIMSKA DAVKARIJA SE NE ŠALI

ALBERTO SORDI JE PRIJAVIL KOMAJ ŠTIRIDESETI DEL SVOJEGA LANSKEGA DOHODKA

Ko je rimska davkarija prav pod konec minulega leta merila svojim občanom »finančni pulz«, je prišla do ugotovitve, ki niso nje zanj ne za Italijo prav nič presenetljive: da italijanski davčni zavezanci s težkim sromem prijavljajo svoje dohodke. Lažne davčne prijave v Italiji res niso prav nič novega — pred letom ali kaj je prav zaradi tega skorajda izbruhnila vladna kriza — zato je davkarija letos sestavila svoje cenitve; le-te pa se za težke milijone razlikujejo od vsot, ki so jih pripravljali priznati davčni zavezanci.

Kot je razvidno iz podatkov davkarije, je na vrhu lestvice rimskih »zaslužkarjev« graditelj letališč Fiumicino — letališče je bilo, kot je znano, narejeno zelo slabo in je tudi zaradi tega skorajda izbruhnila vladna kriza — Goffredo Manfredi. Davkarija ga ceni na petsto milijonov lir dohodka, od česar naj bi plačal malenkost v znesku 72 milijonov davka. Manfredi pa je, kot se zdi in kot sam priznava, mnogo bolj reven, saj je prijavil komaj desetino tega, kar mu pripisujejo,

namreč 50 milijonov. Sledijo mu (kriterija sta dva, namreč višina dohodka in pa razlika med prijavljenim in ugotovljenim dohodkom) lastnik bank in nepremičnin princ Torlonija (375 milijonov ugotovljenih, 43 prijavljenih), lastnik kinematografskih dvoran Amati (300 proti 50) in Dino de Laurentis (300 proti 30).

V nadaljevanju so zbrani manj hudi, vendar pa nekateri zelo znani primeri. Tovarnar zdravil Palma je imel baje 280 milijonov lir dohodka, prijavil pa jih je le 187. Najbolj v oči bijoč je baje primer znanega igralca Alberta Sordija: možakar je prijavil 6 milijonov 192 tisoč lir, pripisujejo pa mu štiri-desetkrat več, namreč 280 milijonov.

Mimo Sordija je na spisku še več znanih imen iz filmskega sveta: Ponti in njegova žena Sofia Loren sicer priznavata svoj dohodek (285 in 300 milijonov), vendar trdita, da nista Rimljana in da zato ne bosta plačala davka v Rimu. Enako velja za Claudio Cardinale (50 milijonov) in mladega igralca Fabrizio Capuccia (150 milijonov). Milko Škofič, ki upravlja premoženje svoje slavne žene, je zahteval od davkarije, da prekliče številko, ki jo je postavila, namreč dvesta milijonov; Škofič zatrjuje, da sta oba po državljanstvu Kanadčana in da nikogar ne briga, koliko zaslužita.

Kot posebnost je treba omeniti dejstvo, da se na seznamu davkarije letos prvič pojavlja šef države. Predsednik Segni je namreč izrečno zahteval, naj v njegovem primeru preprosto določbo zakona, po katerem predsedniku davka ni treba plačevati. Tako bo Segni letos plačal milijon dvesto tisoč lir od dvanajstmilijonske predsedniške plače.

Rimska občina misli v letu 1964 dobiti za več kot trinajst milijard dohodka oziroma dve milijardi več kot lani. Takšen skok je treba pripisati spremembi davčne politike; davkarija je letos mnogo strožja kot minula leta, ko so ljudje z velikimi dohodki prijavljali naravnost smešne zneske, ne da bi jih kdo zaradi tega preganjal. V letu 1964 bo zadeva drugačna, kajti politika levega centra je prevetrila tudi davčni urad; nasploh pa obetajo socialisti, da bodo poskušali spremeniti ves davčni sistem, ki je središčel od tega, da bi državljane sorazmerno obremenjevali.

Tale dedek Mraz je iz Avstralije. Gre za avstralskega prvaka v vodnem smučanju Roberta Murreya, kraj pa se imenuje Santa Margherita. Murrey se je bil opremil s parom smučic ter trapezom, hitri motorni čoln pa ga je potegnil v zrak. Murrey je smučal in letel baje tako spretno, da si pri tem niti nog ni zmočil

DEDEK MRAZ S KRILI

Dvajset italijanskih cestnih pometačev v Firenzi, ki so bili doslej čisto zadovoljni analifabeti, se mora zdaj bliskovito naučiti brati in pisati, če hočejo ostati v tej službi. Mestni očetje so namreč sklenili, da morajo vsi občinski uslužbenci obvladati dve umetnosti.

Povsem brez obleke se je pustila 27-letna Jan Tice, po poklicu fotografski model, fotografirati sredi ulice bančne četrti v New Yorku. Navzoča sta bila samo fotograf in pisatelj, avtor dela, ki bo moralo imeti ilustracije te vrste. Vendar pa je neki kriminalistični uradni višji ovadbo in Jan Tice je morala priti pred sodišče. Spoznali so jo za nedolžno, ker je lahko dokazala, da nikakor ni hotela vzbuditi pozornosti javnosti. Dokaz: za poziranje si je izbrala mirno nedeljsko popoldne.

Za vožnjo iz Prage v Berlin je moral ameriški pisatelj in Nobelov nagradenec John Steinbeck potovati z letali kar štirih letalskih družb križem po Evropi. Ker indijski letalo, s katerim se je nameraval peljati, zaradi megle ni moglo pristati v Frankfurtu na Maini, se je odpeljal Steinbeck s češkim letalom v Manchester, od tam pa se je potem na angleškem letalu prebil do

med dvema tečajema

Bruslja. Tam je ujel irski avion, s katerim je priletel spet v Frankfurt, od koder se je končno z letalom ameriške družbe odpeljal proti Berlinu. Slavnemu pisatelju, ki si ni čisto jasno predstavljaj evropske geografije, zaradi megle ni moglo pristati v Frankfurtu na Maini, se je odpeljal Steinbeck s češkim letalom v Manchester, od tam pa se je potem na angleškem letalu prebil do

Neznani tatovi so v Rimu odnesli iz hiše Leonarda Perettija dragulje in kožuhe v vrednosti šest milijonov lir. Italijanska policija je poročala o tem ropu samo zelo skromno in sramežljivo. Predvsem so zamočali, da je Peretti generalni major državne policije.

Češkoslovaške vžgalice bodo odslej pet milimetrov krajše. Državna planska komisija je določila to omejitev, da bo zaradi perečega položaja na lesnem trgu lahko prihranila pol hektara lesa na leto.

Občinski zdravnik v Ulsteinu na Norveškem se bo moral zagovarjati, ker je odklonil, da bi pregledal finančnega uslužbenca iste občine in člane njegove družine. To svojo odločitev je utemeljil s tem, da tudi finančni urad ne ravna z njim niti malo obzirno.

Kakor povsod drugod, tako so tudi v mestnem parku v Helsinkih fotografski aparati kar naprej usmerjeni v verice. Živalce so vedno bolj radovedne, kaj neki počenja ljudje s temi svetlečimi svetilnicami. Najpogostejša med njimi je končno odločila, da si bo zadevo temeljito ogledala.

LETOS MARSOVCI

Trije najbolj znani neapeljski okultisti, dediči znanega »čarovnika« Achilla D'Angela, so zadnje dni decembra objavili svoje napovedi za leto 1964. Prvi od njih, Giuseppe Janigro, »čarovnik iz Toleda«, napoveduje padec treh državnikov, in sicer de Gaulle, Hruščov in Franca, izbruh že ugaslega vulkana (ne pove, katerega), dve vladni krizi in vrnitev Fanfanija na oblast, prvo mesto Milana v nogometni ligi, naglo ukročno epidemijo, atentat na visoko politično osebnost, presenečenje na ameriških predsedniških volitvah, vesoljsko zavezništvo med ZDA in SZ, kitajske atomske poskuse, sina britanskega kralja Elizabete in druga njeni sestri Margareti ter vstop Velike Britanije v Skupni evropski trg.

Nino Pecorearo, »zvezdni slikar«, napoveduje senzacionalne dogodke za dvajseti dan januarja, aprila, junija in septembra. Mimo tega bo moč videti marsovence na severu ter Daljnem vzhodu, umrlo bo nekaj italijanskih in tujih državnikov, odkrili bodo zdravilo zoper raka, našli bodo Alarhove grobove v strugi reke Busento, Fidel Castro bo začel veliko revolucijo v Latinski Ameriki, tuji agenti bodo povzročili krizo v Kongu in v Južni Ameriki, zašli bosta zvezdi de Gaulle in Franca, morilec predsednika Kennedyja pa bodo končno odkrili.

Tretji, Serafino Di Luvio, se prav nič ne strinja s svojima kolegoma glede nekaterih žalostnih dogodkov prihodnjega leta. »Leto 1964«, pravi, »bo povsem običajno. Ne bo vojne, ne bo vladne krize, noben pomemben človek ne bo umrl, vrednost lire se bo povečala in Vezuv bo ostal miren.«

ZOPER SPANEC ZA VOLANOM

PARIŠKI »CESTNI ESTETI« UGOTAVLJAJO, DA SO FRANCOŠKE CESTE SMRTONOŠNO PUSTE. ZDRAVILU: MODELI GOLIH ŽENSK

Ugotovitev, da so francoske ceste smrtonošne, je za Francoze nesporna. Kot povsod po svetu so tudi zadnja leta v Franciji popravili in razširili precej cest. In kot povsod drugje po svetu so tudi francoski arhitekti pokazali posebno pedantnost, kadar je šlo za sekanje dreves od novih ceststičih. Po mnenju večine francoskih voznikov so nove ceste puste; puste ceste vznikne dolgočasijo, dolgačas povzroča zaspanost — in nesreča je tu.

Pred kratkim se je v Parizu zbrala skupina arhitektov, ki so se poimenovali »estetici cest«. Na sestanku so sklenili organizirati informacijski center, ki naj bi nudil usluge cestnim gradbenim podjetjem, mimogrede pa tudi izmenjali mnenja. Tako so »estetici cest« predlagali, naj bi ob cestah gojili vrtnice, gozdičke, postavljali vodnjake, spomenike, kipe (morda celo posnetke znanih antičnih umetnin); nekdo je celo konkretno predlagal, naj bi ceste ob Azurni obali opremili z ravenskim mozaiki, avinjonjsko cesto pa s spomeniki, ki bi prikazovali ljubezen med Lauro in Petrarcem. Zanimivo — največji del arhitektov je bil na sestanku »nabujeno«; zatrjevali so, da bi z modeli golih žensk, postavljanih ob cestah, zdranili še tako zaspanega voznika.

Vzda bi za zadeva pomagala tudi ponoči, so predlagali, naj bi modele ponoči razsvetljevali ali pa naj bi jih naredili iz fosforescenčne snovi.

ZGODILO SE JE V SCALI

»KULTURNI« DOGODEK V MILANSKI SCALI. KAKO TENOR CORELLI DVE LETI NI MOGEL POZRETI KRITIKE NEKDANJEGA KOREPETITORJA GANDOLFIJA IN KAKO STA SE OBA MOŽA SPOPRIJELA ZA ODROM V SCALI

Vse kaže, da med opernimi hišami res ni izjem. Slavna milanska Scala je bila pred dobrim tednom dni prizorščila dogodka, ki je kaj hitro našel prostor na straneh, ki jih italijanski časniki posvečajo družabnim skandalom. Protagonista sta bila tenor Franco Corelli in pomočnik vodje zbora Romano Gandolfi; kot tretji je nastopil maestro Scialoja. Srečanje je bilo neizogibno. Pred dnevi je prišel Corelli na predstavo »Don Carlosa« ter po njej srečal Gandolfija za odrom. »Torej, ali ste se vedno prepričani, da je bil Bergonzijev Trubadur boljši od mojega?« ga je vprašal z mračnim obrazom. »Saj to sami veste,« ga je zavrnil Gandolfi. In udarila sta se.

Corelli tega ni mogel pozreti in je vendar vpraševal Gandolfija, če vztraja pri svojem. Kasneje je bil Gandolfi v Tokiu ter drugih opernih mestih, dokler ni lani prišel v Scala za pomočnika samega maestra. Scialoja. Srečanje je bilo neizogibno. Pred dnevi je prišel Corelli na predstavo »Don Carlosa« ter po njej srečal Gandolfija za odrom. »Torej, ali ste se vedno prepričani, da je bil Bergonzijev Trubadur boljši od mojega?« ga je vprašal z mračnim obrazom. »Saj to sami veste,« ga je zavrnil Gandolfi. In udarila sta se.

Uprava milanske Scale zdaj išče poti, da bi oba sprta glasbenika spet spravila skupaj. »Dovolj težav imam s pevskami,« je javno potokil intendant opere, »zdaj pa se še moški vedejo kot primadone.«

KLICI NA POMOČ PETSTO MILJ DALEČ OD GIBRALTARJA

»POSTRELIL BI JIH, ČE BI IMEL REVOLVER...« HUDI OČITKI NA ROVAS POSADKE. OPREMA SLABA, MORNARJI PANIČNI. KO JE BIL TREBA ZAČETI REŠEVATI, SO OFICIRJI POVELJEVALI V GRŠČINI, ČEPRAV JE BILA ANGLEŠČINA URADNI JEZIK LADJE. POTOVANJA SE JE BREZ VEDNOSTI KAPITANA UDELEŽILO TUDI NEKAJ SORODNIKOV ČLANOV POSADKE

»Vse skupaj je bilo strahotno. Če bi ne bilo na krovu Angležev, vam zdaj ne bi mogel pripovedovati svoje zgodbe. Kar zadeva posadko, prav razprizam, da bi spraviš s sveta precej tistih mornarjev, če bi imel tedaj v rokah revolver. Zlezli so v reševalne čolne pred vsimi potniki; moral sem jih moledovati, naj vzamejo na krov motornega čolna mojo ženo.«

Tako je o požaru in brodolomu velike grške potniške ladje »Lakonia« pripovedoval eden od rešenih potnikov, 53-letni Willie Scott. Kot je znano, je bila »Lakonia« na krožnem potovanju po toplih morjih; okoli petsto milj jugozahodno od Gibraltarja je 23. decembra nenadoma zagorela. Na pomoč ji je prihitelo precej ladij in letal, tako da so večino potnikov — 901 od 1028 — rešili. Po pričevanju potnikov in reševalcev ne

sreča sama po sebi ne bi bila tako katastrofalna, če ne bi posadke zajela panika. Tako se je pripetilo, da so mornarji reševali sami sebe, nesporno spuščali čolne v vodo itd. Med prvimi, ki so pričali zoper disciplino posadke, je bil 26-letni Christopher Small: »Videl sem reševalni čoln s šestimi mornarji in brez potnikov; jaz sem bil seveda v vodi, okoli mene pa otroci in žene. Dopovedoval sem jim, naj plavajo in se gibljejo, da jih ne bi obvladal mraz.«

Polkovnik Stead je o nesreči pripovedoval takole: »Osebnost sem imel veliko srečo, ker sem se rešil s čolnom. Vendar pa naj povem, da je bilo spuščanje čolnov v vodo garaško delo. Vitliji, na katerih so bili obsešeni čolni, so bili tako zarjaveli, da je bilo potrebno večkrat uporabiti sekire. Med potniki ni bilo panike, nasprotno pa

je bilo posadki videti pomanjkanje vsakršne vaje...«

Potnik Chapman je pripovedoval: »Če bi se zaupali grškim mornarjem, bi bili še vedno v vodi. Na srečo so se vsi potniki vedli naravnost vzorno.« Po pričevanjih potnikov so bili reševalni čolni izredno pomanjkljivo opremljeni: vsaj eden od njih je bil brez krmila, večina brez električnih luči, odej, hrane. Mimo tega so oficirji potem, ko je požar zajel že precejšen del ladje, še vedno skrivali pred potniki resnost položaja.

Poveljnik ladje Mateos Zarbis je skušal ubraniti ugled grške mornarice. Sam se je v resnici vedel naravnost vzorno ter zapustil ladjo med zadnjimi. Po njegovih besedah bi lahko rešili več potnikov, če bi se reševalne ladje še bolj približale »Lakoniji«. Hkrati Zarbis ni hotel grajati prizadevanj poveljnikov reševalnih ladij, rekoč, da verjetno niso videli, da je na zadnjem delu ladje še vedno čakalo dvesto ljudi, večji del članov posadke.

O stanju na ladji je povedala svoje mnenje tudi skupina nemških mornarjev, ki so delali na ladji. Izjavili so, da je posadko res zajela panika; zmedo so pripisovali dejstvu, da je bil uradni jezik na ladji angleški, da pa so častniki začeli poveljevati grško, kar je mnogonacionalno posadko hudo zmedlo. Pri tem ni bilo moč takoj najti skic, ki ponazarjajo razmestitev reševalnih čolnov. Nemški mornarji so izjavili, da se je neprimerno vedlo le nekaj grških mornarjev, med njimi radiotelegrafist, ki se je skupaj s šestimi drugimi možmi polastil čolna ter jo popihal. Kar zadeva kapitana, so soglasno izjavili, da se je vedel kot junak.

O samem požaru je novinarjem pripovedoval 50-letni Arthur Edson, ki je menda prvi opazil ogenj: »Bilo je okoli pol enajstih zvečer, ko sem bil pod

palubo »M«; iskal sem nekega oficirja zaradi denarice, ki jo je bil izgubil eden od mojih. Nenadoma sem zagledal dim, ki je uhajal izpod vrat frizerskega salona. Dejal sem nekemu stewardu, naj odpre vrata, vendar s ključem nisva ničesar opravila. Vrata smo kasneje odprli na silo in iz prostora so udarili gosti oblaki dima.«

»Vrnil sem se na palubo ter naročil ženi, naj z otroki odide v kabino. Nato smo precej časa čakali na mostiču, ne da bi vedeli, kaj se dogaja: nikogar ni bilo, ki bi nam karkoli povedal. Približno uro kasneje sem odšel, da

bi našel reševalne pasove — v kabini jih je bilo namreč premalo. Moral sem razbiti zaboj pod sedeli na palubi, da sem jih dobil še nekaj.«

Zanimivo je, da so nekaj dni po nesreči sporočili nove številke o potnikih in posadki na ladji: po najnovejših informacijah je bilo na ladji 1041 ljudi — potovanja so se namreč udeležili tudi nekateri sorodniki članov posadke, ne da bi se vpisali v ladijski register. Prav ta podatek priča, da na »Lakoniji« le ni bilo vse tako v redu, kot hočejo dokazati lastniki družbe »Greek Lines«.

SPREJEL JIH JE KAR S PESTMI

V VELIKI BRITANIJ NI VSELEJ PREPOVEDANO PRETEPSTI POLICISTA

Britansko Vrhovno sodišče je pod predsedstvom najvišjega britanskega pravnikarja lorda Parkerja decembra prišlo do presenetljive ugotovitve: v duhu britanskega pravnega pojmovanja je imeti policista, ki nima v redu uradnih dokumentov, pa bi rad prijel državljana, za vsiljivca ter ga tudi obdelati s pestjo. Zadeva se prav nič ne spremeni, če morajo policista nato odpeljati z zlomljenim nosom v bolnišnico.

Sira Johna Towleya, ki je bil povod za sklep Vrhovnega sodišča, so pred časom spravili na kliniko; tega sicer nihče jasno ne pove, vendar kaže, da se je sorodnikom prizadetega zadelo, da je potreben psihiatričnega zdravljenja. Towleya pa so že po 72 urah poslali domov, češ da je že zdrav.

Dan kasneje so se na vratih hiše sira Towleya pojavili štirje policisti z neznanim zdravnikom na čelu. Ko so ga hoteli prijeti, se je uprl tako silovito, da je enemu polomil nos. Zdravnik je tedaj menda dejal, da mu bo

dal injekcijo pomirjevalnega sredstva, če ga lahko zadržijo mirnega. Vendar iz te moke ni bilo kruha; Towley je policiste »namahal« tako odločno, da so v begu zapustili njegovo hišo ter ga na policijski postaji prijavili zaradi »napada na organe oblasti«.

Prvostopenjsko sodišče je sira Towleya obsodilo na šest mesecev zapor. Drugačnega mnenja je bilo Vrhovno sodišče. Sodnik Parker je ugotovil, da so hoteli policisti nasilno prepeljati Towleya na kliniko, ne da bi imeli v rokah prepisani ukaz za prevoz v umobolnico; še več — bili so tudi brez zdravniškega potrdila, da je takšen prevoz potreben. V takšnem primeru so policisti protipravno vdrli v hišo, hišni lastnik pa je imel prav, ko jih je sprejel s pestmi.

Sir John je sklep sodišča zmagovalno komentiral: »Hotel sem je dokazati, da še vedno velja star britanski pregovor: britanska hiša je tudi za policijo nedotakljivi grad.«

Raj za tatove avtomobilov

Po ugotovitvah Interpola in podatkih zahodnonemške policije je Zvezna republika Nemčija postala raj za tatove avtomobilov: v desetih mesecih minulega leta so prijavi komaj devadeset tisoč tatvin. Večji del gre za avtomobile, ki so si jih »izposodile« zaljubljeni parčki in ki so jih lastnikom vrnili nekaj ur kasneje. Nekaj tisoč pa je taktšnih, ki jih policija ni mogla najti — videti je, kot da bi izpuhteli v zrak.

Zavarovalne družbe so zaradi povečanega števila tatvin kajpada najbolj uškodovane, zato so zahtevale od policije ukrepov v vse državem merilu. Policija je dala na razpolago nekaj strokovnjakov ter se povezala z Interpolom. Rezultati so prišli kmalu, vendar so le še povedali vzemirjenje. Pokazalo se je namreč, da je prav Zvezna republika Nemčija postala najprivlačnejši operativni prostor za nekatere specializirane mednarodne organizacije, ki se ukvarjajo s krajo, predevo, nemi in preprodo avtomobilov.

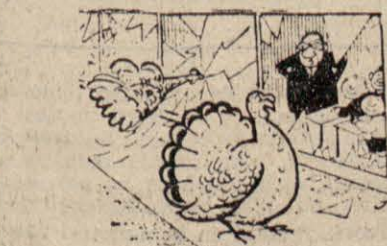
Pred kratkim so na Dunaju zaprli prvo žrtev te akcije. Gre za nemškega državljana, ki je organiziral široko mrežo za prodajo ukradenih avtomobilov na Bliznji vzhod. Ta »strokovnjak« je obiskoval luksuzne nemške hotele s ponarejenimi dokumenti libanonskega odličnika ter si sposojal vozila v sposojevalnicah; ker je zatrjeval, da potrebuje avtomobile za daljša potovanja, so mu jih dajali z vsemi potrebnimi dokumenti za prehod čez državno mejo. Sposojeni avtomobili so, se že po nekaj dneh znašli v turških in libanonskih »tovarnah«, kjer so jih predelali, popravili ter spremenili serijsko številko.

Radioaktivno - mesec dni čiščenja

V Washingtonu so prav pod konec minulega leta objavili posebno zdravniško publikacijo ameriške mornarice. Publikacija te vrste pridejo iz mornariškega štaba v rednih časovnih presledkih in vsebujejo razprave o zdravstvenih problemih življenja na ladjah in na morju. Zadnja številka pa vsebuje poročilo o dogodku, ki je bil vse dotlej neznan. Vojaski zdravnik na 86.000-tonski jadrski letalonosilki »Enterprise« doktor Lewis H. Seaton je namreč napisal članek o tem, kako so ta ponos ameriške mornarice čistili dober mesec dni, ker se je bila »zastropila« s sovjetskimi radioaktivnim prahom. Vse skupaj se je zgodilo že leta 1961: Seaton poroča, da prah ni prizadel škode zdravju članov posadke, da pa je bila jakost izžarevanja deseterkrat do dvajsetkrat večja od srednje normalne jakosti. Pri čiščenju so se se posebej ukvarjali s spalnicami, kuhinjami in strojnico, skratka z vsemi prostori, ki jih morajo posebej prečistiti.

Zdi se, da ta dogodek ni bil edini. Seaton namreč poroča, da so morali leto dni kasneje posebno pozorno čistiti letala, ki so letela v velikih višinah. V tem času so se v vrhnjih slojih atmosfere še vedno nabirali drobni radioaktivni ostanki.

to se pripeti samo...

...v JUŽNI AFRIKI: Na neki šoli so purani razbili 30 okenskih stekel. Zdi se, da so se tako razjezili na lastne podobe, ki so jih videli v oknu, kot v zrcalu.

...NA SVEDSKEM: Neki kmet je debelo pogledal, ko je med potjo zagledal letečo posodo za mleko. Vanjo je vtaknila glavo lisica. Ko je hotel kmet rešiti posodo, se je lahko lisica rešila pasti in jo je popihala.

Goreča »Lakonia«. Odprtine v bokih ladje so nastale potem, ko so eksplodirali parni kotli

Drugi možakar se je nameril proti njemu in ko sta bila že blizu skupaj, je Mitchell spoznal v njem Mileya Suttona.

»Glej no, gospodar, že spet se srečava,« je porogljivo rekel Sutton. Pijan ni bil, toda pozna se mu je, da je pil. »Ali si danes kog' zapodil, gospodar?« »Well,« je menil Mitchell, »živim in se učim. Spoznal sem, kako dela veliki kojot. Preden se pokaže on sam, pošlje naprej male kojote.«

»Kaj hočeš s tem reči?« »Če se ne motim, sem pravkar videl Deaseya.« »In kaj potem, če si ga videl?« »Sprasujem se, na kakšen način je Deasey prišel v te kraje dva meseca za teboj. In bil je neverjetno dobro obveščen o mojih težavah.«

Sutton se je zarežal. »Ali te je strah, gospodar?« »Ne preveč,« je menil Mitchell. »Morda sem le malo vznemirljen. Sicer pa se poživljam na tatove in sleparje ali pa na njihove petolinke.«

Sutton se je razkoračil. »Prekleto ošabno jezikaš, gospodar. Preveč ošabno za morilca.«

V Mitchellu je zavrelo in podzvestno je začutil, da bo našel olajšanje, ki si ga je želel. »Dobro veš, da je to grda laž, Sutton,« je dejal brez jeze v glasu, »in tudi to dobro veš, da takšnih žaljivk ne požrem tako gladko.«

»Nimam pri sebi pištole,« je menil Sutton. »Ali pa ti ta okoliščina pride celo prav?«

V Mitchellu se je prebujalo staro pretepaško poželje in pesti so ga nevdržno zasrbele. »Če se ti ljubi počakati samo dve sekundi, bom tudi jaz brez orožja,« je povedal skozi zobe. Odpel si je sponko na pasu za pištolo in ko se je obrnil, da bi vrgel pas v travo, ga je Sutton v temi naskočil kakor bik in se mu z vso močjo zaletel z glavo v želodec.

15

Mitchellu je sunek vzel sapo in pridrušeno, globoko je zastokal. Ko je spet prišel k sebi, je ležal na hrbtu. Sutton mu je klečal na obeh rokah in ga obdeloval s pestmi po obrazu in po nosu, kratki, hitri udarci so padali kot toča, ker se je Sutton skušal čimbolj okoristiti s prednostjo, ki si jo je pridobil z zahrbtnim napadom, in Mitchella čimbolj zdelati, preden si za prvo silo opomore. Mitchell je mislil le na eno stvar: v teh tridesetih sekundah, kolikor jih rabi, da znova pride do sape, je najvažnejše, da ne utrpí težjih poškodb.

Suttonove koščene pesti so neumorno udarjale in Mitchell je skušal ublažiti udarce s tem, da je valjal glavo v levo in desno v smeri udarcev. Tedaj je začutil, da spet lahko diha, medtem ko je napel vse mišice za protinapad, je prejel še par krepkih po celjosti, potem pa se je nenadoma divje vzpel v most in se zavallil vstran. Sutton je zletel z njega in naslednji hip sta bila oba spet na nogah.

Mitchell je slišal Suttonovo sopihanje, videl je njegovo temno postavo, odraščajočo se od teme, kako se je skrčila in znova navallila proti njemu. To pot ga je pustil priti blizu, a zadnji hip je rahlo odskočil v levo in prestregel napadalca z desno roko, ki jo je držal tesno prižeto k telesu. Nato se je skrčil v kolekih in njegova velika pest je od spodaj navzgor z morilsko silo tresčila naprej nagnjenemu Suttonu v želodec.

Udarec je nasprotnika skoraj odtrgal od tal in ga popolnoma zavrnil. V tistem trenutku je na njegovo brado priletel levi kroše in vrgel optekajočega se Suttona nazaj, toda Mitchell je rnil za njim in mu tresčil v obraz desnico, zraven pa upal, da Sutton še ne bo tako kmalu padel po tleh, da ga bo lahko še

nekač časa tolkel. Srčno si je želel, da bi ga Sutton znova naskočil. Le pridi, prekleto govno!

Toda Sutton se je optekal na svojih petah, Mitchell mu je dal še en direktan udarec od spredaj, da je njegova glava trznila nazaj. Proti vsem pričakovanjem je ta udarec Suttona menda poživil, ker se je nehal optekati, se vzravnil in vihteč pesti znova napadel. Mitchell je pustil nasprotnika blizu in zaradi tega moral vtakniti v žep dva udarca, enega v laketi in drugega v glavo. Potem pa je z levico kot z macolo udaril po Suttonovem tilniku, z desnico pa ga je na vso moč zadel v brado. To je ponovil še enkrat. Suttonu je bilo zadosti. Kolena so se mu zašibila, omahnil je naprej in zdrsnil ob Mitchellovem telesu na tla, s prsti je povlekel po zunanji strani njegovih nog. Nato je negibno obležal.

Sedil je tisti neizogibni, znani trenutek po pretepu. Nobenega glasu, le globoko dihanje in šumenje krvi v ušesih. Jeza se mu je počasi ohlajala.

Mitchell si je pripasal revolver, nato je pograbil nezvestnega Suttona pod pazduhami in ga zavlekel do konjušnice. V koritu je zajel vedro vode in ga pljusnil vanj. Možakar je prišel stresati z glavo in nekaj mrmrati; Mitchell ga je pustil samega in šel.

Vrh glave, med lasmi, je čutil pekočo bolečino. Potipal je in začutil nekaj toplega, lepljivega. Spoznal je, da ga je Sutton zdelal do krvi. Da ne bi hodil po cesti kakor nekdo, ki so ga premlatili in vrgli iz krčme, je sklenil, da se oglasi pri Olafu Bjornsonu, da ga bo obvezal. Bjornsonova trgovina je bila še odprta in vstopil je skozi stranska vrata.

Imel je srečo. Bjornsona je našel samega v ozadju trgovine, ko je ravno prebiral novo pošiljko flanelastih srajc.

16

»A, ti si, Brock,« je spregovoril in pogledal od srajc proti Mitchellu. Njegove kosate rjave obrvi so kakor dva polmeseca visele nad očesoma. »Povedali so mi že, da si v mestu.«

»Dober večer, Olaf.«

»Kaj pa se ti je zgodilo, da si krvav na glavi?«

»V konjušnici sem zadel ob neki žebelj. Spomnil sem se nate, da znaš obvezovati rane.«

»Seveda. Takoj bova pogledala, kaj se da storiti.« V manj kot eni minuti mu je trgovec s svojo nežno, spretno roko očistil rano. Nato si je Mitchell pred ogledalom, kjer so si dame imele navado pomerjati nove obleke, ocedil srajco.

»Najlepša hvala,« je dejal Mitchell in si oblačil jopič. »Koliko sem ti dolžan?«

»Sto tisoč dolarjev v zlatu,« je odvrnil Bjornson. Mitchell se je nasmehnil. »Takoj jutri zarana ti jih prinesem. Se enkrat hvala, Olaf, in lahko noč.«

Trgovec mu je vrnil pozdrav in Mitchell je stopil mimo vrste polic, ki so razdeljevale prostor na dva dela: v prednjem delu je zagledal gospo Bjornsonovo, ki je pravkar stregla neki ženski. To je bila Kate, Dunlapova žena.

Ko se je obrnila proti njemu, je videl, da je še prav taka, kakršne se je spominjal: gosti svetli lasje, lepo oblikovana ramena in velike sive oči.

»Brock,« je dejala. »Ives mi je že pri večerji povedal, da si v mestu. Kako se imaš?«

Snel je klobuk. »Dober večer, Kate. Dober večer, Hilda,« je pozdravil še gospo Bjornsonovo, ki je prijazno odzdravila. »Da, prišel sem na majhen poslovni obisk. Dva dni bom moral ostati tu.«

»Vesela sem, da te vidim, Brock. Kako gre stricu Benu. Slišala sem, kakšno nesrečo je doživel.«

Prikimal je. »Konj se mu je spotaknil ob krtno, padel in ga pokopal pod seboj. Njegova noga je dobesedno zmečkana.«

»Hudo žal mi je zanj. Povej mu, da sem vprašala po njem.«

Še nekaj minut so poklepetali o vsakdanjih rečeh, nato se je gospa Bjornsonova opravičila, da mora iti pomagat možu, ter ju pustila sama.

»Brock,« je pričela in potem iskala primernih besedi. »Brock, kaj je s teboj? Slišala sem že marsikako čudno govorico.«

»Vse v najlepšem redu,« je dejal. »Kar pa še ni, se bo še uredilo. Ljudem pa itak ni nikoli všeč in otresajo jezike.«

»Vem. Veseli me, da je tako, kakor praviš ti in da ljudje le napihujejo resnico, kakor je njih stara navada.«

Rad bi jo bil vprašal: »Kaj pa je s teboj? Ali veš, da se tvoj mož pajaši z morilcem in tatom, da ve za njegove sumljive vrline in vendar ničesar ne ukrepe proti njemu?«

Namesto tega pa je dejal. »S teboj je nedvomno vse v redu?«

»Da. Mnogo dela imam. Tudi Ives in njegov partner se ne vidita iz dela. Mislim, da si drugega ne moremo želeli.«

»Ti si pa res skromna! Zadovoljna si, če nimaš drugega kakor polne roke dela. Vedno sem mislil, da si poročeni ljudje želijo predvsem sreče.«

Zardela je in umaknila pogled.

»Oprostite,« je rekla. »Morda sem šel predaleč.«

Ne da bi ga pogledala, je menila. »Še vedno si stari Brock. Govoriš o stvarih, o katerih je bolje molčati, po drugi strani pa je toliko stvari, ki bi jih bilo treba omeniti, pa greš molče preko njih.«

17

»All right,« je nežno dejal Mitchell. »All right, Kate. Drugega ti ne bom rekel kot mnogo sreče. Sama veš, da ti to res želim.«

Sedaj ga je znova pogledala in skoraj zašepetala. »Vem. Tudi jaz ti želim isto, Brock.«

»Samo še nekaj, toda nikar me napak ne razumi. Če boš kdaj potrebovala prijatelja...«

Njeni široki očesi, sedaj upri naravnost vanj, sta ga hvaležno gledali. »Hvala lepa za ponudbo, Brock. Spomnila se bom.«

Razmišljaj je: čemu je življenje tako čudno? Kar na lepem takšno srečanje! Vljudno, dobro premišljeno besede. Vedela si, da sem si želel samo tebe, da si bila ti zame edina na svetu. Vedela si, da se bom vrnil. Celotila si me, naj grem, naj se izdijam in zresim, preden se vzameva in si ustvariva lasten dom. Vedela si, kdaj se bom vrnil, saj sem ti bil pisal. Ali res nisi mogla potrpeti še nekaj mesecev?

Te misli so ga pekle, ga grizle, nikoli se jih ni mogel otresti. Prav nikoli.

Nato je glasno menil. »Well, Kate, iti moram. Ali imaš koga, ki te bo spremil do doma?«

»Da. Čakam doktorja Gillisa. Ives ima nocoj neke opravke.«

»Potem pa kar grem. Lahko noč, Kate.«

»Lahko noč, Brock.« Kakor da je nekaj časa predudarjala in se nazadnje odločila, je še dodala. »Upam, da se kmalu spet vidiva.«

Nekaj trenutkov ni vedel, kaj naj reče. Nato je preprosto dejal: »Lahko noč in najlepša hvala.«

Premislil si je in ni izstopil pri prednjih vratih. Cisto lahko bi ga kdo videl in zlobni jeziki bi takoj naredili iz tega slučajnega, nedolžnega srečanja majhen skandal. Stopil je nazaj, pomahal gospe Bjornsonovi in izstopil pri stranskih vratih.

Ni mu še bilo do tega, da bi se vrnil v hotel, pod luči in sredi glasnega govorjenja. Noč je bila spokojna, topla in na nebu je migotelo nešteto zvezd. Zavil je z ulice skozi polje do reke. Ob reki je našel star topol, sedel na tla in se naslonil nanj.

Različni nočni šumi in žuborenje vode so ga zmotili, da ni vedel, kako hitro teče čas. Ni vedel, koliko časa že sedi ob vodi. Misli so se mu podile po glavi kakor divji konji po planjavi. Prebletoletim moram svoje nagnjenje do Kate, si je dopovedoval. Prav zaradi nje sovražim ta kraj. Sovražim svoj dom. Pred menoj je dovolj drugih težav — Deasey kdo ve kaj snuje skupaj s Katinim možem, pomagata pa mu Sutton in Wynn. Biti moram cel mož in se obvladati. Čas je, da se vrnem v mesto.

Vendar je bilo težko kar naenkrat pozabiti na vse, kar je čutil do Kate. Videl je bil, da je Kate osamljena, morda ji je celo žal, da se je prenačgila. Sicer mu ni povedala mnogo, toda zanj je bilo dosti. Mogoče se celo moti glede nje. Toda naj se moti ali ne, v obeh primerih je treba ostati miren in čakati, kaj bo prinesla prihodnost.

Če bi le mogel ostati miren. To je zelo težko. Toliko si je je želel, videl je, da je nesrečno poročena, in vendar je moral vse to gledati s prekrizanimi rokami. Moral je, drugače pač ni šlo.

Nazadnje je vstal in stopil skozi polja nazaj proti mestu. Ko je stopil po bližnjici mimo konjušnice in proti prednjemu delu hotela, je presenečeno opazil, da so spodnji prostori močno razsvetljeni.

Stopil je iz teme v razsvetljeni prostor in zamežikal v premočni svetlobi; nekaj mož je sedelo pri mizi in se pogovarjalo, med njimi sta bila tudi Tracy in Ki. Tracy je pogledal okoli sebe, se ločil od skupine in stopil do njega, šele potem je spregovoril.

18

»Iskal sem te, Brock. Ali že veš, kaj se je zgodilo?«

»Nekoliko sem se sprehodil v okolici. Kaj je novega?«

»Pred dobro uro so našli Ivesa Dunlapa ustreljenega v hrbet. Umrl je nekaj minut potem, ko so ga prinesli domov.«

Prvo, na kar je pomislil, je bila uboga Kate. Potem pa se mu je zasmilil tudi Dunlap. Na kako podel način spravijo človeka s poti! Takoj nato pa je vprašal:

»Kdo ga je? Ali kdo ve?«

»Ne, Dunlapu ni uspelo povedati. Mrmral je nekaj nerazumljivega, a s tem si nihče ni vedel pomagati.«

Mitchellu je šinila v glavo nova misel: ko se je to zgodilo, sem bil na samem. In danes popoldne sem mu bil grozil. Če pade sum name, kdo mi bo verjel, da tega nisem storil?

»Poslali so po šerifa,« je povedal Tracy. »Danes je šel v Gunstock.«

»Druja bo gotovo nazaj. Potem pa bomo videli, pri čem smo.«

»Brock,« Tracy mu je položil roko na ramo.

»Vem, kaj misliš, Frank,« je menil Mitchell. »Ne, jaz ga nisem.«

»Hudiča, Brock,« se je razburil Tracy, »to vendar sam vem! Saj govoriš s prijateljem. Upam, da imaš poleg mene v mestu še druge prijatelje. Potreboval jih boš!«

x x x

Za Linusa Claya, šerifa pokrajine Peak, je bila to težka noč. Jezdec iz Showdown Creeka ga je prebudil eno uro potem, ko je bil zaspal v hiši: svojega

»Okay,« je menil Clay. »Okay. Hvala za vse, kar ste mi povedali. Kadar bo potrebno, mi boste odgovorili še na kako vprašanje, toda hvala vam za vašo odkritost. Za začetek mi to zadostuje. Al, sedaj pa na dan s svojim poročilom.«

x x x

Novica o šerifovem povratku se je hitro razširila po mestu in ko sta prišla po cesti Mitchell in Tracy, ki ju je spremljal Ki Walters, je stalo pred šerifovo pisarno že najmanj petindvajset mož. Mitchell je takoj opazil neko čudno vzdušje med možmi. Vsi so bili videti mirni, nobenega razburjenja in razdraženosti ni bilo. Toda iz gruč je bilo slišati mrmranje, podobno brenčanju, prihajajočemu iz osjega gnezda v vročem poletnem popoldnevu.

Cisto na kraju gruč je videl stati Deaseya, ob njem pa sta stala Sutton in Wynn. V sredini je bilo videti Burdetta, Dunlapovega partnerja. Bolj na drugem koncu je stal Shafter in govoril z dvojico mož. »Dobro jutro, Shafter,« je pozdravil.

Shafter se je ozrl. Nekaj časa je bilo tiho, nato pa je odzdravil. »Dobro jutro.« Pokimal je tudi spremljevalcem in se spet obrnil k prijateljem.

»Tu se nekaj kuha,« je potihom menil Tracy. »Nekaj neprijetnega.«

»Proti meni so že marsikaj skuhal,« je menil Mitchell, »pa sem še vedno živ.«

Na vratih se je prikazal Clay, za njim pa Finch in De Santis. S priprtimi očesoma je preletel zbrane in nato stopil na stopnice. Mrmranje je prenehalo.

»Tako torej, možje,« je menil Clay. »Al mi je povedal vse, kar je vedel, tega pa je prekleto malo. Dunlapa je našel Hendersenov fant. Dunlap ni niti

20

toliko prišel k sebi, da bi nam sam dal kak koristen namig. Doktor Gillis je ugotovil, da je kalibra kalibra petinštirideset. Revolverjev tega kalibra je v mestu vsaj tri sto in zato si s tem podatkom ne moremo prav nič pomagati. Kot vidite, moramo vse ostalo ugotoviti sami.«

»In kaj naj storimo?« je zaklical nekdo iz gruč.

»Nič,« je odvrnil šerif. »Večina od vas nič. Šli boste lepo po svojih opravkih kakor druge dni. V našem kraju vlada zakon — zaradi tega nas je ta gnusni umor tudi tako razburil — in storilca bomo preganjali zakonitim putem. V kolikor bo potrebno, vas bom prosil za pomoč in sodelovanje. Toda nobenega prostovoljnega vmešavanja!«

»Šerif,« Burdette se je preril v ospredje in močje so prisluhnili. Bil je velik, malce težak možakar vdrtil lic in z ozkimi, skrbno negovanimi brčami. »Šerif, jaz sem advokat in mi niti na misel ne pride, da bi nasprotoval zakonitemu postopku. Toda jaz sem bil tudi Dunlapov družabnik in, kar je še važnejše, njegov prijatelj. Saj menda ne pričakujete, da bi kdor koli od nas mirno šel domov in čakal. Tu je bil izvršen umor in storilec mora biti kaznovan.«

Zbrani možje so odobravajoče kimali in mrmrali.

»Ni mi težko razumeti, kaj čutiš, Burdette,« je menil Clay. »Storili bomo vse, kar bo v naši moči. Toda nima smisla, da se prenačgimo in ukrepamo brez premisleka. Že to jutro mi lahko vsi pomagate in če bo potrebna še dodatna pomoč, vas bom obvestil. Zaenkrat pa vas prosim, da skušate izvedeti čim več o tem dogodku in me o tem obvestite. Povem vam pa, da v tem mestu ni nobene samovolje in je tudi v bodoče ne bo.«

»Strinjamo se,« je menil Burdette. »Ne bomo se vmešavali, dokler bomo videli, da ste sami marljivo

na delu. Da pa vam nekoliko pomagam in da čim prej spravimo raziskavo z mrtve točke, razpisujem pet sto dolarjev nagrade za onega, ki ujame ali pomaga ujeti morilca. Živega ali mrtvega.«

»Menim, da bi se teh pet sto dolarjev dalo zlahka zaslužiti,« je pripomnil nekdo z druge strani. Mitchell bi bil prisegel, da je bil to Suttonov glas.

»Morda, morda pa tudi ne,« je menil Clay. »Vsekakor nameravam izprašati čim več ljudi, posebno pa vse one, ki so zadnje čase imeli opravka z Dunlapom.«

Deasey, ki je stal čisto v ospredju gruč, je zaklical. »Jaz sem eden tistih. Nekatere stvari sem vam že povedal, toda z veseljem bom odgovarjal na nova vprašanja. Zelo bi mi ustreglo, če bi me zaslišali prvega.«

Tracy je pogledal Mitchella, ki je za hip odvrnil pogled od šerifa in se zavrli v prijatelja, a takoj spet obrnil glavo proti šerifu.

»Zgodilo se bo po vaši želji, Deasey,« je mirno dejal Clay. »Rad bi slišal še ostanek vaše zgodbe. Toda medtem mi je Al povedal, da je v včerajšjo pošto kočijo prišel v mesto neki tujec po imenu Sullivan. Monty Sullivan. Danes zarana si je najel konja in odjahal. Nič me ne mika čakati, da bi videl, če bo prišel sam nazaj. Treba ga je poiskati in priversti semkaj na zaslišanje. Nimam pojma, kam se je obrnil, zato se bomo morali razdeliti. Kdo gre na lov za njim?«

Vsi razen Burdetta so dvignili roke.

»Gospo Dunlapovi sem obljubil, da jo danes zjutraj obiščem,« je menil advokat. »Da ji pomagam v teh težkih urah. Saj razumete.«

21

»Seveda,« je dejal šerif. »Takole se bomo dogovorili: Al bo jahal proti zapadu in ti, Bert, pojdeš z njim. Vidva Macklinova jahajta proti jugu; Sullivan je sicer odjahal proti severu, toda morda nam je s tem hotel samo zamasati sled. Finch se bo obrnil proti severu in ti, Shafter, boš jahal z njim. Mitchell.«

»Tu sem,« je odgovoril. Shafter in še nekateri so se ozrli proti njemu.

»Ti in Tracy bosta krenila proti vzhodu.«

»Z nama pojde tudi Tracyjev bratranec Ki Walters,« je menil Mitchell. »Sinoči je prijahal v mesto.«

»Sem že slišal zanj,« je rekel Clay. »Naj gre z vama.«

»Šerif,« je rekel Jack Wynn, ne da bi pogledal proti Mitchellu, »vpreje ste omenili, da bomo vsi zaslišani. Predpostavljam, da se nihče ne bo izognil zaslišanju na ta način, da bo šel loviti Sullivan.«

Tracy je opazil, da so se Mitchellu napele na vratu žile; nalahno je stopil na končico prijateljevega škornja. Mitchell ga je razumel in se obvladal.

»Dovolj razločno sem povedal, Wynn,« je odvrnil šerif. »Vsak, ki bi nanj utegnil pasti najmanjši sum, bo moral odgovarjati na moja vprašanja. Tisti, ki greste sedaj na pot, si zapomnite, da Sullivan prav tako iščemo zaradi zaslišanja. Morilec je lahko Sullivan ali pa si lahko tudi ti. All right, na pot, fantje.«

x x x

Mitchell, Tracy in Ki Walters so severno od mesta jahali preko mostu, nato so se obrnili in v lahnem drnu sledili poti, ki so jo uporabljale pošne kočije in je vodila proti prelazu na gori Big Robber.

»Ali! vidis kakšne sledove, Ki?« je vprašal Tracy.

SPLAVI, KONTRACEPCIJA - SPET NA DNEVNEM REDU

Ko je tisk meseca junija objavil vest, da se pripravljajo strožji pravni predpisi za dovoljen splav, se je o tem družbenem in socialnem problemu začelo zopet resno razmišljati in razpravljati. Do sprememb v predpisih naj bi prišlo, ker je število abortusov iz leta v leto večje, posledic, ki jih ta prinese ženi, pa se vse premalo zavedamo.

O teh problemih so razpravljali pretekli mesec v Beogradu, na posvetovanju, ki ga je sklicala Konferenca za družbeno aktivnost žena Jugoslavije. Na tem posvetovanju so sodelovali naši poznani zdravniki in družbeni delavci ter predstavniki socialno-zdravstvenih svetov republik in zveznih skupščin.

Zagovorniki predlogov o strožjih ukrepih so navajali, da števi-

lo abortusov zaskrbljuje naraščanje, prav tako pa število ženskih obolenj, ki so največkrat posledica splava. Poleg tega, da je uničeno žensko zdravje, je ista črna ogromna izguba delovnih dni in milijonov, ki gredo na račun teh.

Se posebno problematično pa je, kadar gre za prekinitve prve nosečnosti, ki jih je tudi vedno več. Zdravstvene posledice so tu še veliko bolj tragične, rojstvo otroka pri teh, posebej neporočenih, pa predstavlja včasih hud socialni problem. Čeprav spada naš zakon med najmodernejše, naša miselnost čisto zaostaja za njimi. Tako n. pr. zakon popolnoma izenaka zakonitega in nezakonitega otroka, v življenju pa se čisto pokaže drugače.

Kot je treba pri vsaki bolezni najprej poiskati in pozdraviti

vzroke, nato pa bolezen samo, bo treba storiti tudi tu. Rešitev iz tega zaskrbljujočega problema je v vzgoji človeka in v široki preventivni dejavnosti. Vendar je kontracepcija kljub temu, da jo uvajamo že od leta 1955, še vedno nekaj, kar pozna le majhen krog ljudi in se kot sredstvo za planiranje družine vse premalo upošteva. Vzroki za to, da se kontracepcija ni bolj uveljavila, so številni, najvažnejši pa je vse, kakor ta, da je bila akcija premalo vztrajna in sistematična, po drugi strani pa se je z njo ukvarjal ožek krog zdravnikov-ginekologov. Medtem ko gredo letno ogromne vsote za abortuse, pa morajo kontracepcijska sred-

stva kupovati žene same. Težava pri uveljavljanju sodobnih kontracepcijskih sredstev je tudi ta, da se ni dovolj poskrbelo za najrazličnejša sredstva in za stalno zalogo.

Na konferenci je bilo enoglasno ugotovljeno, da je Slovenija tista, ki se je tega problema najresneje lotila in se prvi uspešno dela že poznajo. Število splavov že dve leti stagnira, kontracepcijo pa uporablja vsaka petina dvajseta žena v rodni dobi.

V Sloveniji se s temi problemi ukvarja predvsem Koordinacijski odbor za načrtovanje družine, ki je prvi takšen odbor v državi. Po sklepu posvetovanja v Beogradu se bodo ti odbori usta-

novili v vsaki republici, poleg tega pa tudi za območje celotne države. V odborih bodo delovali predstavniki državnih služb, strokovnih združenj ter družbenih organizacij.

Mnenje našega Koordinacijskega odbora za načrtovanje družine je, da smo v teh problemih vse premalo upoštevali miselnost moškega in vse preveč ženo samo, ki si z abortusom pogosto nakopije težave za vse življenje. Žalost in obup sterilnih žena, največkrat posledica splava, si težko predstavljamo in razume nekdo, ki tega ni doživel. Pa tudi dolgotrajna zdravljenja in romanje od zdravnika do zdravnika so vse prej kot prijetna za ženo.

Ceprav je položaj v Sloveniji sicer še najboljši, pa še zdaleka ni dober. Kontracepcijo moramo še naprej širiti med ljudmi, jih o tem poučevati in jim pomagati. Vendar naj to ne bo delo posameznih zdravnikov, temveč akcija celotne družbe. Kontracepcija mora postati nekaj, kar bi spadalo v osebnostnega vsakega človeka. Le tako se bomo otresli abortusa, tega za ženo ponižujočega in bolečega načina planiranja družine.

Na posvetovanju v Beogradu je bilo jasno, da teh problemov, ni mogoče reševati zgolj s pravnimi predpisi, temveč s sistematičnim delom med ljudmi in zanje.

Torej predpisov ni potrebno spreminjati, treba jih bo le dosledneje upoštevati in razumeti, vso skrb pa posvetiti vzgoji ljudi v spoštovanju človekove osebnosti, zdravstveni prosveti, materialnim pogojem v družini ter sodobni kontracepciji.

Najvažnejše pa je, da se vsak posameznik čimprej zave, da abortus ni in ne more biti sredstvo za odločanje o rojstvu otroka, temveč so za to sodobna sredstva za preprečevanje zanositve.

MIJA GRANDOVEC

Otroci niso radi in tudi ne smejo biti oblečeni kot pupice. Tudi premajhno oblečilo odrasle sestrice ali brata ne cenijo preveč. Najraje so tako oblečeni, da jim ni treba na vsakem koraku paziti, če se bodo zamazali. In ker se pravkar približujejo zimske počitnice, jih lahko za dneve sprostitve, igre in športa oblečete v tople, preproste in udobne obleke, kot jih imata na tej sliki bratec in sestra

Preproste omake

BESAMEL, ki izboljša zelenjadne jedi, ribe, perutnino, pogosto je sestavni del kuhinjskih receptov.

Za liter omake potrebujete:

7 dekagramov masla,
7,5 dekagrama moke,
pol črke
liter mleka
1 dekagram soli
malo muškata oreščka

Na drobno sesekljano čebulo nekoliko popražite na maslu, dodajte moko, sol, prav malo muškata oreščka in mešajte nekaj minut. Zmes naj se ohladi, potem pa po malem prilivajte toplo mleko in mešajte, da ne nastane grudice. Omaka naj vre nekaj minut. Zlijte jo v skledo in večkrat premešajte, dokler se ne ohladi. Če pa potrebujete tople omake, dajte na vrh malo masla, da se površina ne strdi v skorjico, ponev z omako pa postavite nad soparo, da se jed do uporabe ne ohladi.

Vedno se prilagajate hladne omake. Dodajte jih k cvrtju, mrzlim ribam, nekaterim solatam. Spoznajte danes skrivnosti, da se vam bodo mrzle omake poslej posrečile.

MAJONEZA se vam lahko ponesreči, 1. če uporabljate premrzlo olje. Sklede, v kateri jo mešate, ne imejte na ledu! 2. Če ste v začetku prilili preveč olja in se zato ni moglo prav zmešati z rumenjaki. 3. Če ste uporabili preveč olja. K enemu rumenjaku ga sme biti sedem žlic dobre mere. Če se vam majoneza med pripravljanjem razkralja, začnite v drugi skledi s čim rumenjaki, namesto olja pa mu prilivajte ono majonezo.

Za pol litra omake potrebujete:

4 rumenjake
pol litra olja
1 kavno žličko gorčice
približno 6 gramov soli
ščepec popra, žlico kisa

Sklede za majonezo najprej pomočite v krop. Potem dajte vanjo rumenjake, gorčico, sol, poper, del kisa. Olje prilivajte najprej po kapljicah, potem v drobnem curku. Če postaja omaka pregošta, dodajte nekaj kapljic kisa, nazadnje pa še žlico kropa in tudi pri tem prav močno mešajte. Krop bo preprečil razkroj.

ZA ODRASLE IN OTROKE

»ZVIJEZDA« čajna vitaminizirana margarina z maslom je proizvod iz kakovostnih rastlinskih olj in masti ter ene petine naravnega masla. Rastlinska olja in masti imajo mnogo esencialnih mastnih kislin, ki so v maslu v neznatni količini, potemtakem pa je »Zvijezda« čajna margarina odlično prehransko sredstvo kot kombinacija naravnega masla in kakovostnih rastlinskih masel. »Zvijezda« čajna margarina z maslom vsebuje nespremenljive količine vitamina A in D in je primerna za otroke ter odrasle.

Margarina preprečuje povečanje količine holesterola v krvi, zaradi odlične kakovosti pa sodi v vsako sodobno gospodinjstvo. Margarino uporabljate pri dieti za okrevanje bolnikov, namazate jo lahko na kruh in jo uporabite za nadeve ter kreme. Zaradi dostopne cene pa jo posebno priporočamo gospodinjstvom.

GOSPODINJE!

PREPRIČAJTE SE TUDI VI — KUPITE »ZVIJEZDA« ČAJNO VITAMINIZIRANO MARGARINO Z MASLOM!

DOMAČE ZAČIMBE

DROBNJAK: Ta mala rastlina je priljubljena začimba skoraj vseh gospodinj. Drobno narezana začini juhe, omake, solate, jajčne jedi in skutne namaze. Drobniček je izredno zdrav, ker ima veliko vitaminov, predvsem visok odstotek vitamina A.

CEBULA: je ena najbolj znanih začimb. Vsebuje visok odstotek vitamina C in pri mnogih jedeh jo uporabljajo kot edino začimbo (n. pr. čebula juha, golaž, pečena ka na dunajski način). Čebulo spravljamo jeseni. Braniti jo je treba na suhem, temnem in zravnem prostoru. Razlikujemo več vrst čebule. Pri nas je zelo poznana tudi talotka, ki ima posebno oster okus.

CESEN: izvira iz Egipta, uspeva pa skoraj v vsakem vrtu. Spravljamo ga v avgustu, ko začnejo stebelca rumeneti. Cesen se na veliko uporablja pri začimbi, najraje jagnjetine, salam, klobas in vseh jedi, ki izvirajo iz Balkanskega polotoka. Tudi za začimbo solate je česen priporočljiv. Če ne bi radi, da gostje v solati najdejo kosčke česna, zadostuje, da notranjo steno sklede natrete z enim strokom česna. Solata bo imela ravno tako močan okus, kot če narežete cel strok česna vanjo. Najmočnejši je česen pol leta potem, ko smo ga popili iz zemlje.

HIREN: raste kot divja rastlina na vlažnih tleh, ob potokih in močvirjih. Izredno intenzivni, trpk okus hrena izvira iz gorčičnih olj, ki jih rastlina vsebuje. Hirin je najmočnejši, tako, ko ga izkopljemo. Dalj ko ga hranimo, bolj izgublja na ostrini. Zato nikoli ne kupujte hrena, če ga ne mislite porabiti takoj. Sveže nariban hren se odlično sklada s prekajenim mesom ali klobasami, gajnatjo, na žaru popečenimi zrezki, nekaterimi ribami (škrab, vah-nja) in kuhanim mesom.

KREBULJICA: Sveži listi krebultice so zelo priljubljeni v vsaki kuhinji zaradi nežne arome. Z drobno sesekljano krebultico izboljšamo okus juham in omakam. Posebno se priporoča dodatki krebultice k vsem spomladanskim zelenjavnim juhám.

PEHTRAN: je izredno aromatična rastlina. Gotovo je ni gospodinje, ki ne bi poznala pehtranove poice. Pehtran pa lahko zelo tečno začini juhe, omake, pečenke, solate in ribe jedi. Če vniknete v kis večjo pehtrana, dobite izredno aromatičen kis. Pehtran se uporablja tudi za vlaganje kumaric.

MAJARON: vzpodbuja apetit. Zato ga dodajamo k mastnim jedim, ki bi bila drugače težko prebavljiva. Majaron je zelo močna začimba, zato zadostuje že manjša količina za izboljšanje okusa. Z njim začinjamo pečenke, omake, kisle zelje, prežganko, gosjo ali račjo pečenko, nekateri z njim začnijo celo krompirjeve

cmoke. Majaron se uporablja tudi pri izdelovanju klobas in salam.

BRINOVE JAGODE: obremo šele, ko postanejo temno rjave, to pa je le vsake drugo leto. Uporabljamo jih pri pripravi divjine in za kvaše. Tudi kislo zelje se z brinjama tečno začini. Brinje je važna sestavina pri pripravi gins in podobnih alkoholnih bidaj.

KOROMAC: vama je gotovo najbolj poznana kot rastlina, s katero začinite vložene kumarice. Gotovo pa ne veste, da se koromac lahko uporablja za začimbo lahkih mesnih jedi, solat in rib (jegulja, linj).

Vse te začimbe so sveže odlično popijljive sredstvo. Zaradi močne aromatičnosti se z njihovo uporabo izognemo drugim začimbam, n. pr. soli, popru, kar je izredno važno za diete. Ker imajo vse te rastline v naravnem stanju mnogo vitaminov in rudinskih snovi, pospešujejo presnovo in krepe telo. Največ bodo zalegle, če jih jedem dodate šele na koncu, kuhanje namreč marsikaj uniči.

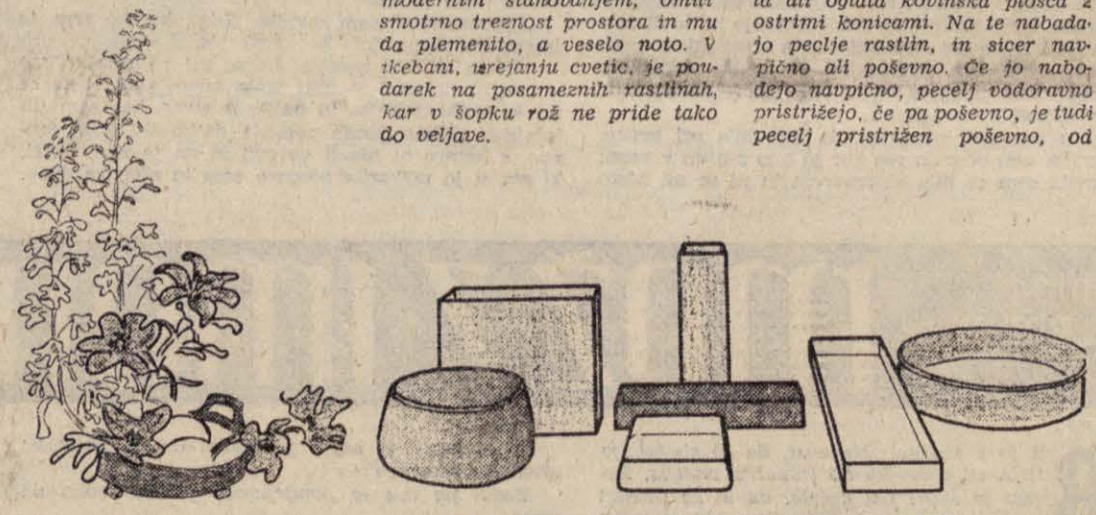
M.

IKEBANA - ŽIVE CVETICE

Beseda in umetnost, zbrati skupaj različne rastline v harmonično obliko, izhajata z Vahoda. Ikebana pomeni dobesedno živje cvetice. V začetku je bila ikebana 10 do 15 m visok okras iz rož, napravljena Budi v dar. Pozneje je ta japonska umetnost

deloma izgubila svoj kulturni pomen, kot dekorativna umetnost pa je obdržala visoko raven. Na japonskem imajo mnogo šol, kjer se mlada dekleta učijo ikebana. V čem je njena uporabnost za nas? Okrasna kombinacija rož se harmonično ujema z modernim stanovanjem, omili smotno tremezost prostora in mu da plemenito, a veselo noto. V ikebani, urejanju cvetice, je poudarek na posameznih rastlinah, kar v šopku rož ne pride tako do veljave.

Posode in vaze so gladke, enobarvne, običajno črne, bele in sive ter zelo enostavne. Njihove oblike in barve ne smejo biti poudarjene, ker je bistvena le kombinacija barve in oblike rož. Na dno posode položijo tako imenovani skenzani, to je okrogla ali ovalna kovinska plošča z ostrimi konci. Na te nabadajo peclje rastlin, in sicer navpično ali poševno. Če jo nabodejo navpično, peclji sodaravno pristržejo, če pa poševno, je tudi peclji pristržen poševno, od

strani se pa opre na sosednjo bodico, da ne pade. Za visoke rože mora biti ploščica precej težka, da nudi protutež. Seveda so take plošče nerjaveče, ker dalj časa ležijo v vodi. Mnogokrat je v posodi več bodičastih ploščic, ki so pri rožah na zelo visokih pecljih obtežene še z navadnimi večjimi in manjšimi okroglimi kamenčki, ki ploščico popolnoma prekrivajo. Čestokrat izpolnijo prazen prostor v posodi z drevesnim lubjem in mahom.

V zadnjem času so na japonskem začeli z novo smerjo ikebana, očito pa spodbudi modernost, in sicer tako imenovano objektivno ikebano. Za tovrstno avantgardistično urejanje rož je značilna uporaba poslikanih listov in na poseben način prepariranih rastlin. Vse skupaj je zelo pisano in daje vtis abstraktnih plastike.

OMAKA IZ KORENJA

Naribajte korenje v skledo in med mešanjem dolijete žlico olja in sok cele limone, da postane omaka tekoča.

mmmm... kakšen užitek! tukaj je jedi dodana »VEGETA«

Mnogi so se prepričali: tudi mojstrsko pripravljena jedila nudijo še večji užitek, bolj tečna so in okusnejša z dodatkom »VEGETE«. Jedila pridobijo na moči, hranljivosti (kajti v »VEGETI« so glutamati in dekstroze), so bolj zdrava (ker je v »VEGETI« vitamin B₁ in B₂).

»VEGETA« je nenadomestljiv PODRAVKIN dodatek jedim. Naprodaj je v stekleničkah neto vsebine 75 gramov. Navodila za preprosto uporabo so na etiketi. Kupite in poskusite »VEGETO« še danes.

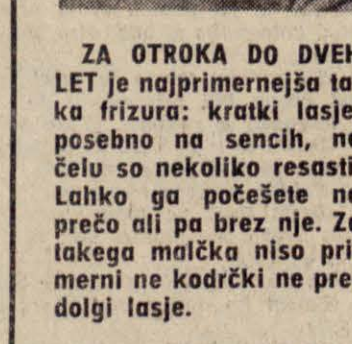

PODRAVKA PIŠKOTNA RULADA

4 debela jajca stepamo z 10 dkg sladkorja, da postane zmes penasta in močno naraste. Nato primešamo narahlo 10 dkg sladkorja in 3 dkg raztopljenega ohlajenega masla. Zmes namazemo na maslobo pomazan in pomokan maslobočni papir za prst debelo in hitro spečemo v zelo vroči pečici. Pečeno testo zvrnemo na desko, hitro odločimo papir, ga položimo nazaj na rulado in jo s papirjem vred tesno zvijemo. Hladno odvijemo, pomazemo z dobro marmelado, ponovno zvijemo in položimo na podolgovat krožnik ali oval. Rulada naj bo do serviranja zavita v papir, da se preveč ne posuši. Tik preden jo ponudimo, vso premazano s trdo stopeno sladko smetano, jo obložimo ob straneh in po vrhu vse dolžine z v sladkorju kuhanimi in suho odtečenimi marmeladnimi krljhi in še poljubno obrizgamo.

ZA FANTKA PETIH LET je praktična taka frizura: čelni čop las naj bo kratak in počesan nazaj, lasje pa dolgi od dveh do štirih centimetrov in ostrženi vedno samo s škarpami.

ZA OTROKA DO DVEH LET je najprimernejša taka frizura: kratki lasje, posebno na sencih, na čelu so nekoliko resasti. Lahko ga počesete na prečo ali pa brez nje. Za takega malčka niso primerni ne kodrčki ne predolgi lasje.

ZA DEČKA SEDMIH LET pa bo zelo primerna frizura, »uvožena« iz Anglije. Na eni strani naj bo preča, lasje nekoliko daljši, a urejeni, ostrženi s škarpami (tudi na tilniku). Gladke in goste rese ne smejo biti predolge. Segajo naj dva prsta nad očmi, da bodo ostale vedno urejene in ne bodo padale na oči.

Perilo

TO, KAR SO MNOGE GOSPODINJE ČAKALE, JE PERILO 64

ZLATOROGVO NOVOLETO DARILO GOSPODINJAM — TA NOV, IZREDNO BLAG IN UČINKOVIT PRASEK ZA FINO IN BARVASTO PERILO JE PRIJETNO ODISAVLJEN, SE MOČNO PENI IN IMA SPLOH VSE LASTNOSTI ZELO KAKOVOSTNEGA PRALNEGA SREDSTVA.

ZATO SI JE PRANJE IN NEGO VOLNENIH IZDELKOV TEŽKO ZAMISLITI BREZ PERILA 64. — ČE SE RAVNATE PO NAVODILIH, KI SO JIH SKRBNOSTI SESTAVILI INŽENIRI-TEHNOLOGI, BO PERILO 64 PRIJETNO OSVEŽILO BARVO VOLNE, KI SE VAM OB PRAVLNEM SUSUJU TUDI NE BO USKOČILA.

TOREJ: PERILO 64 — ZA VAŠE FINO IN BARVASTO PERILO!

ČETRTA NOVOLETNA NAGRADNA UGANKA

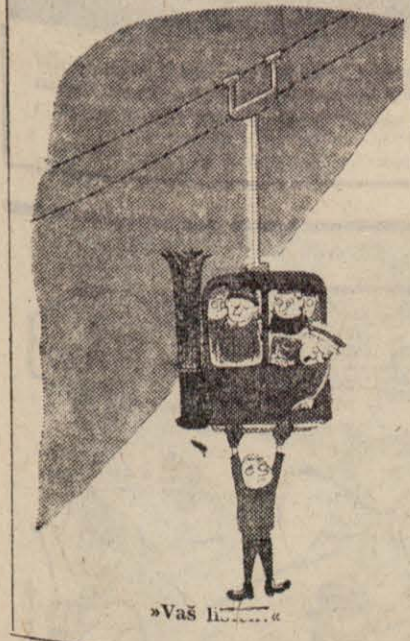
Četrta novoletna nagradna uganka

In tako smo dočakali zadnjo uganko naše novoletne nagradne serije. Ni težka in prav kratkočasna je. Spet vam bodo oštevilčene sličice na levi pomagale najti pet črk besede, ki je takšna, da bi kar zavriškal, kadar me obišče. Poskušajte torej uganiti, katera s črko označena sličica na desni je nujno dopolnilo dogodku na oštevilčeni sličici na levi. V razpredelnico vpišite torej k številkam ustrezne črke in rešitev se ti bo nasmehnila, naša nagrada pa pomežiknila.

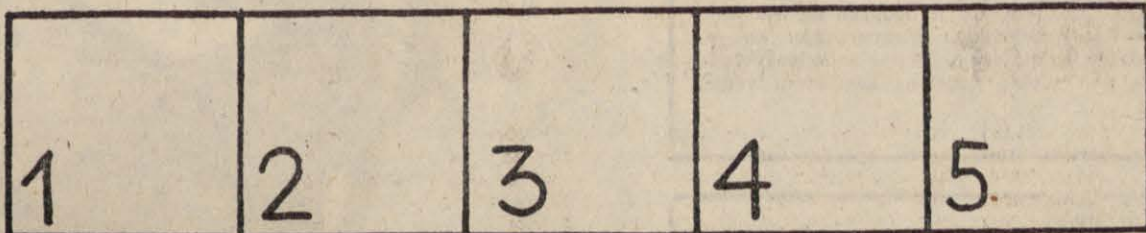
Na prvem mestu se smeje srečnemu izžrebancu petdeset tisočakov, sledita dve po dvajset tisoč, pa štiri po deset tisoč, deset po pet tisoč in še dvajset tolažilnih po dva tisoč dinarjev, ter dvajset polletnih naročnin na Tedensko tribuno.

Zdaj pa, kaj želimo mi od vas! Za rešitev prve križanke zadošča kupon in pravilen odgovor le na 66. vodoravno in 66. navpično. Za drugo kupon in beseda — rešitev. Za tretjo spet kupon in rešena cela križanka, za današnjo pa kupon in beseda rešitev.

Vse skupaj pošljite na naslov »UREDNIŠTVO TT — LJUBLJANA, TOMŠIČEVA 3, P. P. 150/III« in nikakor ne pozabite napisati v kot kuverte tudi »Za nagradno uganko«, ker vas sicer ne bomo upoštevali pri žrebanju. Rešitve bomo sprejemali do 17. januarja opoldne, nagradenice pa objavili v številki, ki izide 21. januarja.

Izdaja in tiska Casopisno podjetje »DELLO« v Ljubljani. Glavni urednik Milan Pogaršek. Odgovorni urednik Zoran Terš. Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva 3/II. P. p. 150/III. Telefon 23-522 do 23-528. Prodajni oddelki: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-832. Naročnina: celoletna 1.440 dinarjev, polletna 720 dinarjev, četrtletna 360 dinarjev, mesečna 120 dinarjev. Oglašni oddelki: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-498. — Številka štro računa NB 800-117-167. — Rokopisov ne vračamo.

BERITE PO KOSILU

»Ah, samec nima nikogar, s katerim bi delil svoje skrbi,« vzdihuje neporočen.

»Kako, ali ima lahko sploh kakšne skrbi?« odvrne poročen.

»No, sosed, ste zadovoljni z metlico?«

»Ne vem, kaj bi rekla. Veste, papir je le papir.«

Student, ki ni naredil izpita, telefona svoji soprogi.

»Pade! Pripravi očeta, Marjan.«

»Brat mi telefona nima!«

»Oče pripravi! Pripravi se ti. Dušan.«

»Halo, halo! Je tam 65-99? Dobro! Tu Tone Abstinenc iz stanovanja pod vami. Pokušajte! Ze šest ur se

to me ne moti. Nikakor pa nočem biti pijan. Zato mešajte malo več sadnega soka v gin, ki kaplja skozi strop v mojo posteljo, meni naravnost v usta!«

»Povejte, mladi mož, toda po pravici, ali je kaj med vami in mojo hčerko?«

»Da, Vi, gospod.«

Prometni »miličar« sprašuje tovaršico, ki jo je opazil avtomobil in podrl na ...

»Ali ste si zapomnili številko avtomobila, ki vas je povozil?«

»Tisto ne, pač pa žensko, ki je sedela v njem. Na glavi je imela moderno čepico, mislim, da v zeleni barvi, sivo kožnat plašč, zelen svilen šal, eno roko je imela orokavljeno, drugo pa posuto s prstani.« Je odvrnila ponesrečenka.

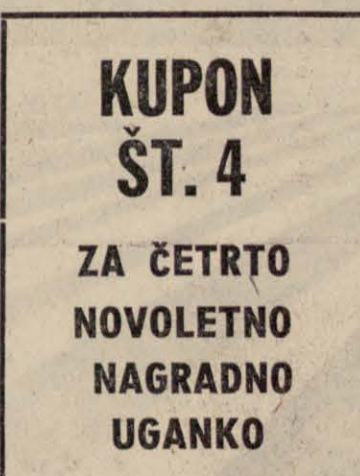
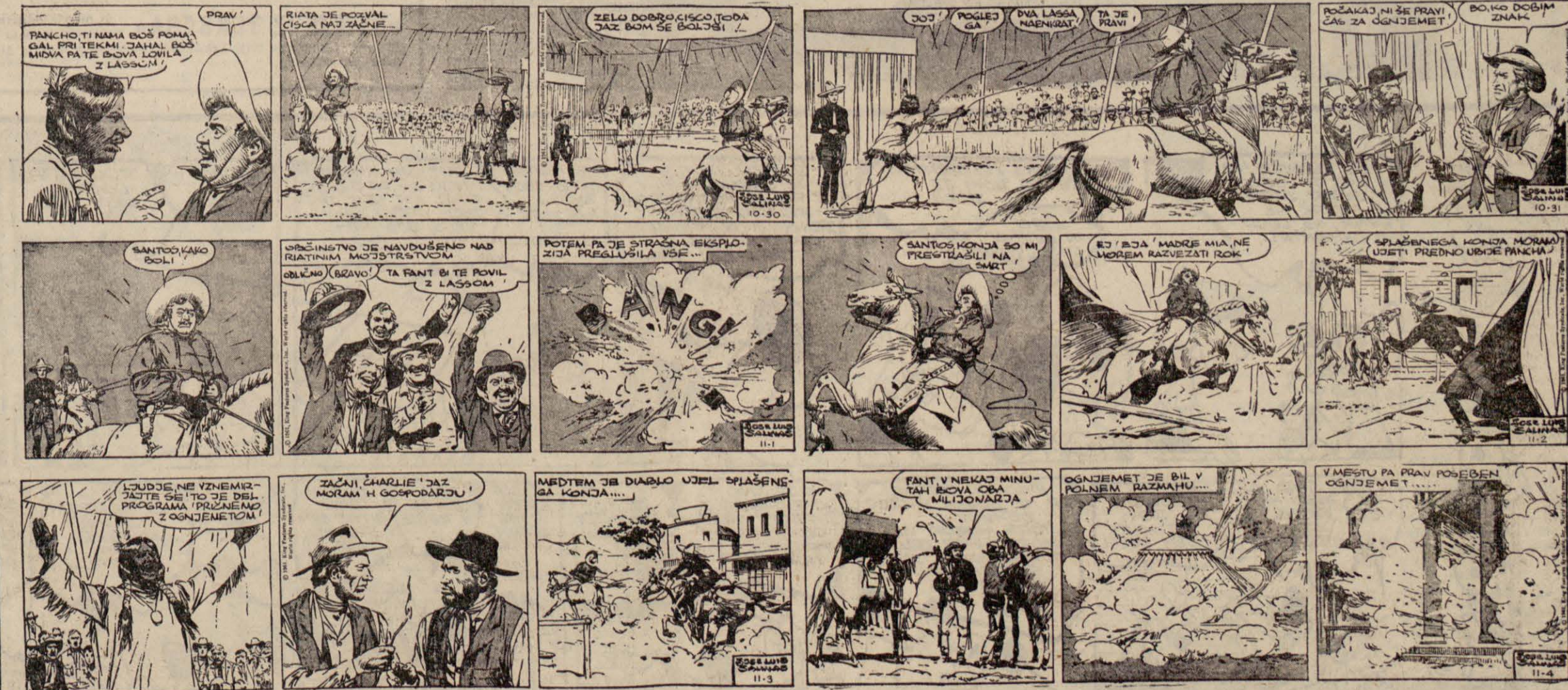
»Na svetu ni nič izgubljeno,« modroje Tine.

»Ali res ne?«

»Ne. Niti leta ne, ki jih ženske odštevajo od svoje starosti. Prištevajo jih namreč letom svojih prijateljic.«

pustolovščine cisca kida

CALLING ALL BEGINNERS

II. PROGRAM: 13. I. 1964 OB 19.05

I. PROGRAM: 14. I. 1964 OB 6.20 (PONOVITEV)

ZAČETNI TEČAJ ANGLEŠČINE

I am talking to you. I know he is coming. I (you, we, they) know. He (she, it) knows. I think he is in the house. She thinks he is kind. We like these cigarettes. I know him. I do not know him. We like it. We do not like it. They (do not) understand. — I (you, we, they) don't know him... She doesn't know me. He doesn't understand. — Do you like this? Do they understand English? Does he know you? — The dinner smells good. She looks nice. The English word 'nice' means pleasant. What does this word mean? — I want my lunch. I do not (don't) want my lunch. Does she want her lunch? I want to go. — Yes, I think so. Perhaps just one or two words. — Motorbike. Garage. Buy. Tyre. On the back. Don't be long. Far. Wheel. Rubber.

CONVERSATION

Elsa: Are you going out, Patrick?
Patrick: Yes, I am going to the shops. Do you want to come with me?
E: Yes, please. But I'm not ready.
P: You look very nice now.
Helen: Where are you going, Elsa? We are just cooking the lunch.
E: I know — it smells very good. What are you cooking?
H: Chicken.
P: Good! I like chicken.
E: Do you know, Mother, I understand English very well.
H: Yes, I know you understand Patrick's English. Now, Elsa, please, don't be long.
E: No, I don't, think we are going very far.
P: I want to buy a new tyre for my motorbike.
E: What does the word 'tyre' mean?
P: It's a rubber thing — you know, it goes on the wheel.
E: Have you a motorbike?
P: Yes; it's standing in the garage with Father's car. Elsa, come out with me tomorrow on the back of the motorbike!

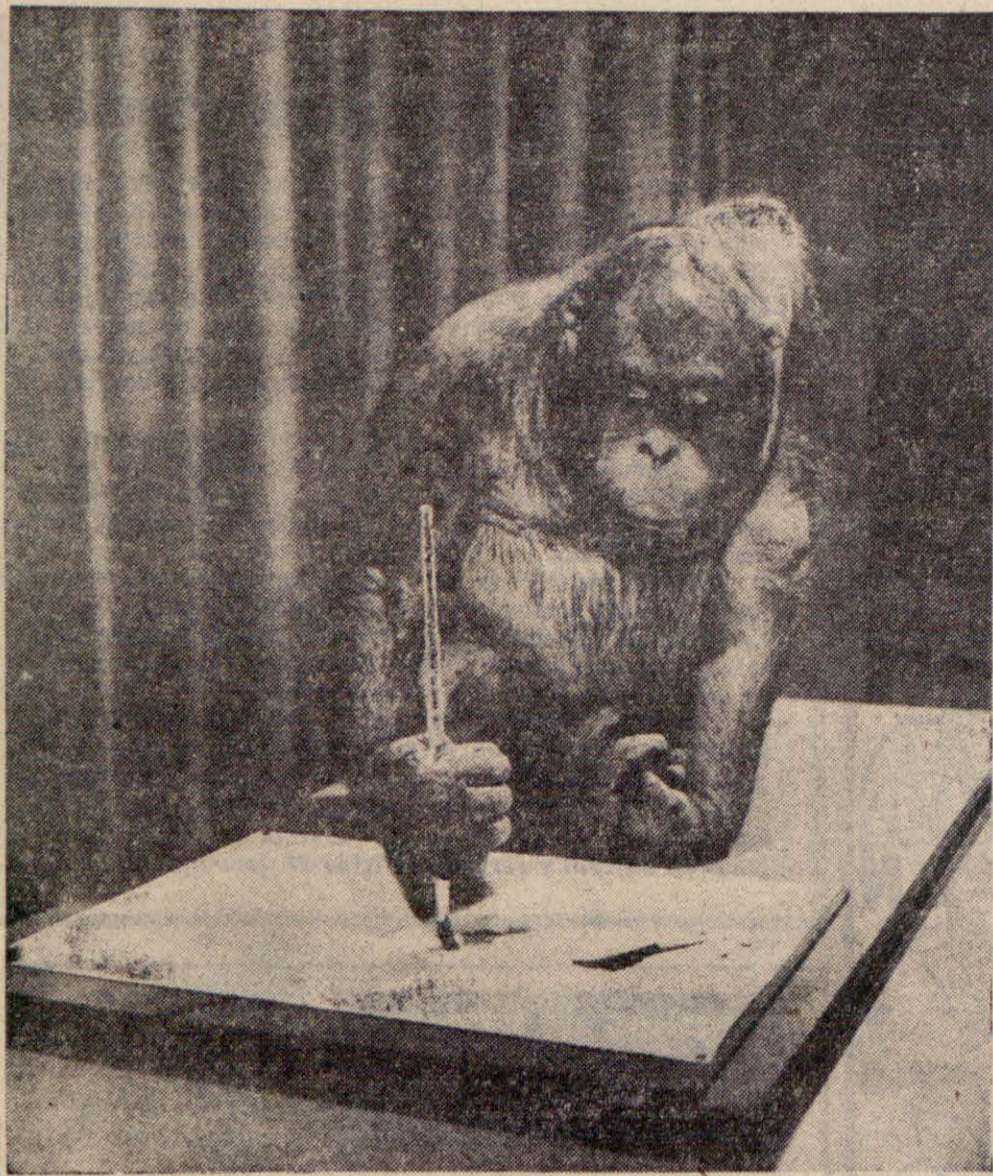
II. PROGRAM: 22. I. 64. OB 19.05

I. PROGRAM: 23. I. 64. OB 6.20 (PONOVITEV)

TEČAJ RUSKEGA JEZIKA

UPOK 14

ДИКТОР: Здравствуйте, дорогие друзья!
ДИКТОР: Милан в квартире Орловых.
МАТЬ: Входите, входите, пожалуйста! Мы ждём вас давно...
МИЛАН: Здравствуйте! Я очень рад познакомиться с Вами!
МАТЬ: Что же мы всё стоим в передней! Дети, покажите Милану его комнату.
НАТАША: Милан, вот здесь повесим ваше пальто и шляпу. А теперь сюда, направо. Это ваша комната. Отсюда хороший вид.
АЛЕША: Вон там вдали Лужники и спортивный стадион имени Ленина.
МИЛАН: Я очень много слышал об этом стадионе.
НАТАША: Может быть Вы хотите пойти в ванную?
МИЛАН: Спасибо, я хотел бы вымыть руки.
НАТАША: Пожалуйста, а потом приходите в столовую.
МИЛАН: Какая у вас уютная и светлая квартира!
НАТАША: Вот сюда, садитесь, в это кресло. Минутку подождём, мама готовит чай.
МИЛАН: Чай?! — Да, я уже... но, конечно... с удовольствием... Спасибо!!
АЛЕША: Я же говорил, у нас нельзя без чаю!
МИЛАН: Да, это как у нас чёрный кофе. В любое время дня, в любой обстановке и угощают, и пьют... и дома, и в гостях.
АЛЕША: Вот здорово! Всё время только чёрный кофе!
Обязательно надо попробовать.
МИЛАН: Вот приедете к нам и разучитесь пить чай, а привыкнете к чёрному кофе.

DIVJA kanadska račka je doživela kaj nenavadno pu-
stolovščino. S svojimi vrstnicami ni pravočasno
poletela na jug in ko so jo našli člani društva prijateljev
narave, je bila že skoraj zmrznjena. Pogreli so jo, potem pa
so jo z letalom poslali na Florido, kjer so jo sprejeli kar
najbolj slovesno. Pričakali so jo novinarji, fotografi, televizi-
jski snemalci itd., na posebnem sprejemu pa je račka tudi
prvič v življenju poskusila šampanjec.

ARHEOLOGOM so prišli na pomoč še ljudje žabe in morsko dno je moralo odkriti že
marsikatero svojo skrivnost. Na fotografiji vidimo ameriškega podvod-
nega raziskovalca, ki je na morskem dnu odkril celjstno kost kolumbijskega slona.

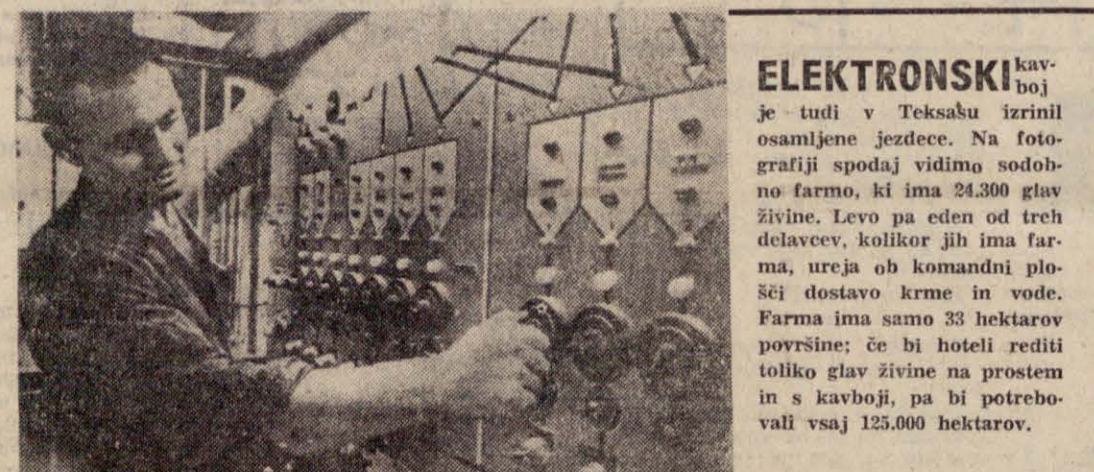

KOS belega papirja,
čopič, tuš... in
če je navdih pravi, lahko
iz tega nastane samo
umetnina. V navdih nena-
vadnega slikarja z naše
fotografije pa človek sko-
raj ne more dvomiti.

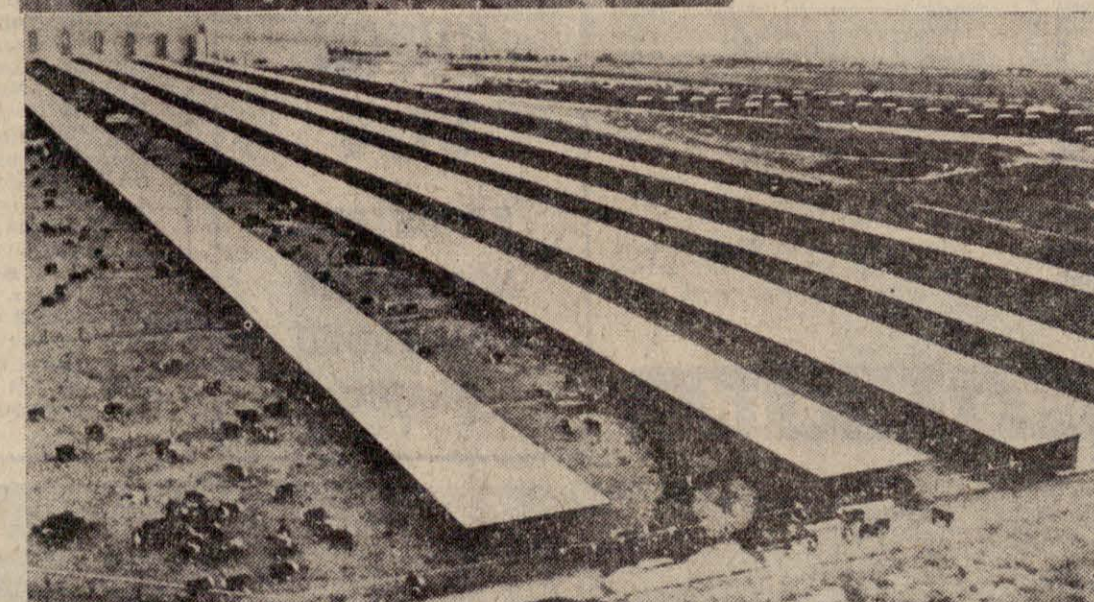

AVSTRALSKI prvi minister je nedavno doživel pre-
cej neprijetno presenečenje: ko je
odkril spominsko ploščo na novem poslopju zahodnoavstral-
ske univerze, ga je pod zaveso dočakala karikatura vodje
avstralske opozicije.

V ANGLIJI so izbrali
najboljše
novinarske posnetke v letu
1963. V kategoriji športne foto-
grafije sta zasedla prvo me-
sto »Gladiatorja« (levo), v ka-
tegoriji prostih tem pa je
obveljala kot najboljša foto-
grafija z geslom »Kako ču-
dovito je življenje« (posne-
tek levo spodaj).

ELEKTRONSKI kav-
boj
je tudi v Teksasu izrinil
osamljene jezdece. Na foto-
grafiji spodaj vidimo sodob-
no farmo, ki ima 24.300 glav
živine. Levo pa eden od treh
delavcev, kolikor jih ima far-
ma, ureja ob komandni ploš-
či dostavo krme in vode.
Farma ima samo 33 hektarov
površine; če bi hoteli rediti
toliko glav živine na prostem
in s kavboji, pa bi potrebo-
vali vsaj 125.000 hektarov.

»ŠTIRJE IZ TEKSASA« Je menda odličan western, ki je prav sedaj pričel svojo
uspešno turnejo po Evropi. Frank Sinatra, Dean Martin
in Anita Ekberg so trije Teksasani, četrta pa je Ursula Andress, ki ji je prav ta film pomagal v
sam »zvezdni vrh«.

MIKI MUSTER

